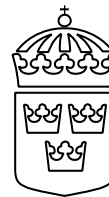

Regeringens proposition

2017/18:179

En sammanhållen politik för Sveriges
landsbygder – för ett Sverige som håller ihop

Prop.
2017/18:179

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 mars 2018

Stefan Löfven

Sven-Erik Bucht
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder. I propositionen föreslås det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken vara en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Vidare presenteras tre delmål som integrerar de tre dimensionerna av hållbar utveckling och som ligger i linje med Agenda 2030. En sammanhållen landsbygdspolitik är till sin karaktär sektorsövergripande och täcker in många samhällssektorer och berör därmed många olika sakområden. Med denna proposition lägger regeringen fast den långsiktiga inriktningen för landsbygdspolitiken. Inriktningen och målen ska ses som en plattform utifrån vilken kommande beslut och åtgärder för en livskraftig landsbygd ska utformas. I propositionen identifieras ett antal områden som särskilt angelägna för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. I propositionen förtydligas vidare styrning och organisering av politiken.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Ärendet och dess beredning	6
3	Varför behövs en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder?	7
3.1	Begrepp som används i propositionen.....	7
3.2	Landsbygdernas bidrag till Sveriges utveckling.....	8
3.3	Därför behövs en sammanhållen landsbygdspolitik	14
3.4	Mål för politiken.....	17
3.4.1	Målstruktur för en sammanhållen landsbygdspolitik.....	17
3.4.2	Övergripande mål	19
3.4.3	Delmål Hållbar tillväxt	21
3.4.4	Delmål Cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser	22
3.4.5	Delmål Attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder	23
3.5	Styrning och organisering av politiken.....	24
3.5.1	Modell för styrning och organisering	24
3.6	Uppföljning och genomförande av en sammanhållen landsbygdspolitik	31
4	Näringsliv och företagande	32
4.1	Generella näringslivsinsatser i Sveriges landsbygder.....	32
4.1.1	Ökad innovation och teknikutveckling i Sveriges landsbygder.....	32
4.1.2	Omställning till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi samt ökad innovationstakt	38
4.1.3	Offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster	39
4.1.4	Förbättrade förutsättningar för export och besöksnäring	40
4.1.5	Nationellt kunskapscentrum för landsbygdsutveckling	43
4.1.6	Behov av fortsatt förenklingsarbete på alla myndighetsnivåer.....	43
4.2	Riktade insatser till kommuner i glesbygd med särskilda utmaningar	45
4.2.1	Näringsliv och utveckling i kommuner med särskilda utmaningar.....	45
5	Digital kommunikation och transportinfrastruktur	48
5.1	Digital kommunikation.....	49
5.1.1	God tillgång till bredband.....	49
5.1.2	En modell för statligt stöd till utbyggnad av bredband	52
5.2	Transportinfrastruktur	54

5.2.1	Person- och godstransporter	54
5.2.2	Skatter och avgifter inom det transportpolitiska området	57
6	Kompetensförsörjning	58
6.1	Bättre möjligheter till högre utbildning i Sveriges landsbygder	59
6.1.1	Ökat deltagande i högskole- och yrkeshögskolestudier	59
6.1.2	Ökad tillgång till utbildning i hela landet	61
6.1.3	Fjärrundervisning	64
7	Samhällsplanering och bostadsbyggande	64
7.1	Samhällsplanering	65
7.1.1	Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen	65
7.1.2	Riksintressenas påverkan på landsbygdsutveckling	66
7.1.3	Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen	68
7.2	Bostadsbyggande	69
7.2.1	Fler bostäder på landsbygden	69
7.2.2	Byggande i strandnära lägen	70
8	Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur	70
8.1	Kommersiell service och kommunal välfärd i Sveriges landsbygder	71
8.1.1	Tidigare behandling av frågorna	71
8.2	Kultur i Sveriges landsbygder	73
8.2.1	Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna	73
9	Statens närvaro i landsbygderna	75
9.1	Statlig service i Sveriges landsbygder	75
9.1.1	Ny organisation för lokal statlig service	75
9.2	Statliga arbetstillfällen i hela landet	78
9.2.1	Lokalisering av statlig verksamhet	78
10	Civilsamhällets betydelse för landsbygdernas utveckling	79
10.1.1	Främjande av civilsamhällets verksamhet i landsbygdsområden	80
10.1.2	Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden tillämpas rikstäckande	81
10.1.3	Stärkt nationell samverkan med civilsamhället	82
11	En långsiktigt hållbar landsbygdspolitik	83
11.1	Landsbygderna är nyckeln i omställningen till den cirkulära, biobaserade och fossilfria ekonomin	83
12	Konsekvenser	85
12.1	Finansiella konsekvenser	85
12.2	Övriga konsekvenser	86

Prop. 2017/18:179	Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1).....	89
	Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2017:1).....	99
		Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2018.....	104

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2017/18:179

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om övergripande mål för en sammanhållen landsbygdspolitik (avsnitt 3.4.2)

2 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 23) redovisades att regeringen hade för avsikt att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar och sammanhållen landsbygdspolitik bör se ut.

Beslutet att tillsätta kommittén fattades av regeringen den 25 juni 2015 (dir. 2015:73). Kommittén skulle utarbeta en strategi för landsbygdens utveckling, lämna förslag på mål för en hållbar och sammanhållen landsbygdspolitik samt föreslå vilka medel och åtgärder som krävs för att uppnå målen. Kommittén skulle vidare analysera vilka åtgärder som är effektiva för att främja tillväxt, sysselsättning, attraktivitet, och boende i landsbygdsområden. Regeringen angav att socialt och miljömässigt hållbar utveckling skulle förenas med ekonomisk tillväxt, en grön tillväxt, som skulle ge förutsättningar för sysselsättning och framtidstro i hela landet. En förnyad, sammanhållen politik för landsbygden skulle utgå från de strukturella frågor, utmaningar och möjligheter som landsbygden möter. Regeringen betonade att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i arbetet.

Kommittén antog namnet Den parlamentariska landsbygdskommittén. Kommittén lämnade den 31 mars 2016 ett delbetänkande På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder (SOU 2016:26). Delbetänkandet och dess analysunderlag utgör ett underlag för regeringens ställningstagande i denna proposition. Den 4 januari 2017 lämnade kommittén sitt slutbetänkande För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1). En sammanfattning av slutbetänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Näringsdepartementet (dnr N2017/00222/HL).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att det, för att kunna pröva samdistributionens möjligheter, är angeläget och nödvändigt att nya och mer omfattande försök till en samordnad utdelning av tidningar och post görs och att det är viktigt att även aktörer som är fristående från PostNord AB ges möjlighet att delta i en sådan försöksverksamhet samt att Presstödskommitténs fyra huvudförslag, däribland förslag om samdistribution av tidningar och post, med beaktande av de olika tidsperspektiv som måste anläggas för förslagens genomförande, bör ses som delar av en sammanhållen presstödspolitik och hanteras samordnat (bet. 2014/15:KU12 punkt 4 och 7, rskr. 2014/15:195). Dessa två tillkännagivanden slutbehandlas i denna proposition, se avsnitt 8.

3 Varför behövs en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder?

Prop. 2017/18:179

3.1 Begrepp som används i propositionen

Landsbygder och glesa miljöer

Som regel avses här den definition av landsbygdskommuner som Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser utvecklat och föreslår i rapporten Bättre statistik för en bättre regional- och landsbygdspolitik (2014:04). Kategoriseringen av kommuner görs på basis av befolkningstäthet, befolkningsstorlek och befolkningens närhet till större befolkningskoncentrationer. Indelningen i olika grupper av kommuner bygger på arbeten från Eurostat och OECD och kan därför även underlätta internationella jämförelser. Begreppet landsbygd används ibland även för att beskriva områden utanför kommunernas tätorter. Det framgår av sammanhanget vilken definition som avses.

Areella näringar

Areella näringar är ett samlingsbegrepp för näringar som använder biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten. Här inkluderas jordbruk, skogsbruk, fiskenäring, jakt och rennäring.

Gröna näringar

De gröna näringarna inkluderar de areella näringarna men även förädlingsleden, dvs. livsmedels- och dryckesindustrin samt skogsindustrin (massa, papper, pappersvaror och trävaror).

Platsbundna näringar

I de platsbundna näringarna ingår de areella näringarna, övrig råvaruindustri samt stora delar av besöksnäringen. Begreppet samlar näringar som behöver resurser som är knutna till en geografisk plats.

Hållbarhet

Med hållbar utveckling avses social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. När begreppet används i propositionen inkluderas samtliga tre dimensioner. När det gäller den miljömässiga hållbarheten tar propositionen genomgående stöd i de nationella miljökvalitetsmålen och generationsmålet som riksdagen beslutat (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183).

Cirkulär ekonomi

I en cirkulär ekonomi omfattas alla material som t.ex. plaster, metaller, glas, mineraler och textil. I en cirkulär ekonomi hanteras alla material i resurseffektiva och giftfria kretslopp. Avfall ses som en resurs och värdet på produkter, material och resurser behålls i ekonomin så länge som möjligt och avfallsgenereringen ska minimeras. I en cirkulär ekonomi utvecklas nya affärsmodeller som bygger på att erbjuda en funktion

Prop. 2017/18:179 snarare än att erbjuda en produkt, exempel på det kan vara att produkter kan hyras, leasas eller delas. I en cirkulär ekonomi har produktdesignen utvecklats så att produkten har en optimal livslängd genom att material som ingår kan återanvändas och återvinnas.

Biobaserad ekonomi

En biobaserad ekonomi utgår från biomassa, som i vissa fall hanteras i ett cirkulärt flöde. Den biobaserade ekonomin är därför en delmängd av den cirkulära ekonomin. En biobaserad ekonomi innebär en hållbar produktion av biomassa för att möjliggöra en ökad användning inom en rad olika samhällssektorer. Syftet är att minska miljö- och klimatpåverkan och användningen av fossila råvaror. En biobaserad ekonomi innebär också ett ökat förädlingsvärde av biomassa, samtidigt som energiåtgången minimeras och näring och energi från slutprodukterna tas tillvara. Syftet är att optimera ekosystemtjänsternas värde och bidrag till ekonomin.

3.2 Landsbygdernas bidrag till Sveriges utveckling

För en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling i hela Sverige behöver alla delar av landet bidra. En sådan utveckling är beroende av att människor vill och kan bo och leva i Sveriges landsbygder samt att företag kan verka där. Sveriges tillväxt och utveckling är beroende av de värden som finns och produceras på landsbygden. Landsbygderna bidrar traditionellt med energiförsörjning, råvaror och livsmedelsförsörjning men kan än mer bidra till innovativa lösningar på framtidens utmaningar, vilket kommer att krävas för en långsiktigt hållbar utveckling. Utvecklingen av framtidens teknik, material och andra produkter från jord- och skogsbruk är en viktig del i att skapa en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt långsiktigt hållbar utveckling. Natur- och kulturmiljöer i Sveriges landsbygder är viktiga produktionsresurser. Vidare är kultur, natur- och kulturmiljövärden och det arbete som bedrivs för att bevara, använda och utveckla dessa en viktig del av landsbygdens attraktionskraft för både boende och besökande. I landsbygderna finns också värdefulla komponenter i den gröna infrastrukturen som är av stor betydelse för den biologiska mångfalden i landet.

I takt med att världens befolkning ökar, världsekonomin växer och samhället förändras förväntas efterfrågan på varor och tjänster som är baserade på resurser som är specifika för landsbygderna att öka. De gröna näringarna och andra platsbundna näringar är centrala för landsbygdernas framtida utveckling och det är viktigt att dessa knyts samman med tjänstesektorer med specifika kompetenser. En sådan utveckling är nödvändig för att diversifiera den lokala ekonomin och för att det på sikt ska vara möjligt att bevara och utveckla konkurrenskraftiga landsbygdsnäringar. En cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi kommer bidra till nya affärsmöjligheter, effektivt resursutnyttjande och stärkt konkurrenskraft, inte minst för landsbygdsnäringar. Samtidigt riskerar klimatförändringarna att medföra försämrade förutsättningar för råvaruproduktion, i såväl Sverige som i många andra delar av världen.

Det kommer att krävas en omställning från fossila råvaror till förnybara resurser. Sverige har goda förutsättningar att bidra till en sådan omställning. Sammantaget innebär detta att det finns goda förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling i Sveriges landsbygder.

Olika landsbygder

Landsbygderna i Sverige uppvisar en så stor variation av både sociala, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar att det är motiverat att tala om flera olika landsbygder. Skillnaderna i förutsättningar mellan olika landsbygder i Sverige är ibland väl så stora som skillnaden mellan större tätorter och den omkringliggande, tätortsnära landsbygden. Men det finns också gemensamma nämnare för olika landsbygder, inte minst de utmaningar som följer av glesa strukturer, långa avstånd, begränsad tillgång till lokala marknader och demografisk obalans. Dessa utmaningar påverkar utbudet från både offentliga och privata aktörer, i form av till exempel vård, transporter och kultur.

Landsbygderna måste förhålla sig och anpassa sig till de ekonomiska, sociala och kulturella förändringar som sker fortlöpande i samhället. Förmågan för det varierar mellan landsbygderna och påverkar förutsättningarna för en långsiktigt hållbar utveckling, såväl vad gäller den lokala ekonomin som förutsättningar för företagande och boende. Sammantaget bör därför landsbygdernas olikhet beaktas vid politikens utformning. Det gäller både den mer generella politiken och den för landsbygderna utformade politiken. Landsbygder som kännetecknas av stor gleshet, sviktande arbetsmarknad, hög grad av demografisk obalans och ett mindre utbud av tjänster från det offentliga och privata har för politiken delvis andra frågor som behöver adresseras än landsbygder som till exempel i högre grad är integrerade med den nationella eller globala ekonomin. En för politiken gemensam nämnare hos landsbygderna är emellertid behovet av generellt goda villkor för företag, likvärdiga livsvillkor för människorna och omsorg om miljön.

I det följande redovisas ett antal områden där det är av stor betydelse att politikområden som är viktiga för landsbygdernas utveckling kan aktiveras i en sammanhållen landsbygdspolitik för att landsbygderna fullt ut ska kunna bidra till Sveriges samlade hållbara tillväxt och utveckling.

Näringsliv och företagande

Entreprenörskapet och företagandet är starkt i många av Sveriges landsbygder. En viktig resurs på landsbygderna är engagerade, kreativa och aktiva människor och företag. Sverige har en förhållandevis låg andel nystartade företag i förhållande till antalet befintliga företag. Samtidigt är nyföretagandet på landsbygden relativt starkt med en stor mängd små företag och en hög andel nystartade företag per invånare. Besöksnäring, rekreation, småskalig tillverkning och annan företagsamhet ökar i betydelse för ekonomin. Strukturutvecklingen inom de gröna näringarna i kombination med strukturomvandlingen inom industrin har betydelse för en långsiktigt hållbar utveckling på landsbygden. För att upprätthålla ett livskraftigt näringsliv behöver nya affärsområden samt hållbara produkter och tjänster ständigt utvecklas,

Prop. 2017/18:179 samtidigt som traditionella näringar ges möjligheter till fortsatt utveckling med ett ökat kunskapsinnehåll.

Tillgången till kapital är vidare en viktig faktor för att företag ska kunna starta upp eller utveckla sin verksamhet. Kommittén konstaterar att tillgången till offentligt finansiellt kapital är ojämnt fördelat mellan kvinnor och män och anför att det enligt forskningen beror på att kvinnor och män omedvetet, men felaktigt, tillskrivs olika egenskaper vid handläggning av stöd och krediter. Det är därför angeläget att särskilt uppmärksamma företagande kvinnors villkor och möjligheter att få tillgång till finansiellt kapital.

Digitaliseringen kan bidra till ökad konkurrenskraft hos landsbygdsföretagen i och med att den dels skapar nya möjligheter att möta de utmaningar som följer av långa avstånd och glesa befolknings- och näringslivsstrukturer, dels innebär nya möjligheter att både utveckla och använda nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Att stärka företagens digitaliseringsmognad är därför en nyckelfråga för den långsiktiga näringslivsutvecklingen på landsbygden.

Landsbygdernas platsbundna naturresurser och natur- och kulturmiljöer är en viktig bas i omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi. Platsspecifika egenskaper kopplade till landskapet, natur- och kulturmiljöer kan skapa värden av betydelse för utvecklingen och efterfrågan av tjänster och produkter inom besöksnäringen. Inom de gröna näringarna finns stora möjligheter att komplettera traditionella produkter genom nya värdekedjor kopplade till jordbruk, skogsbruk, energi, fiske och vattenbruk.

Bredband och transportinfrastruktur

Tillgång till snabbt och säkert bredband är en mycket viktig förutsättning för företagande och boende på landsbygden. Informationstekniken har en avgörande betydelse för landsbygden och de delar av landet som saknar god tillgång till bredband kan tappa i konkurrenskraft och attraktionskraft. Utbyggnad av den digitala infrastrukturen i glesa områden ökar storleken på den lokala arbetsmarknaden och underlättar specialisering av både näringsliv och arbetskraft. Utvecklingen går mot att allt fler typer av tjänster förmedlas via internet, vilket bidrar till att kapacitetsbehovet i bredbandsnäten ökar.

Transportsystemet är en förutsättning för att företag och människor ska kunna verka, bo och leva i hela landet. Behoven av att kunna transportera varor, tjänster och personer ökar. För en långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling behövs därför konkurrenskraftiga transportlösningar för gods- och persontransporter med låga utsläpp av växthusgaser i kombination med väl utbyggd digital infrastruktur. I de glesare kommunerna är bilen alltjämt det dominerande färdssättet och vägnätet blir därför särskilt viktigt, men investeringarna behöver kompletteras med satsningar på innovativa transportlösningar, till exempel system för samåkning, anropsstyrd busstrafik, förarlösa alternativ liksom samordnad godslogistik. Sammantaget kan detta ge ökad tillgänglighet och minskade kostnader samtidigt som klimatpåverkan minskar. Investeringarna i vägnätet har historiskt fördelats ojämnt över landet. Vidare är kollektivtrafiken i landsbygderna ofta svagt utvecklad och turtätheten

Prop. 2017/18:179 förutsättningarna förbättras ytterligare. Efterfrågan på bostäder finns i dag över hela landet, inte minst bland unga som är en grupp som ofta har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. I många delar av landet saknas det dock aktörer som är villiga att finansiera och bygga dessa bostäder. En utmaning för boende och byggande i landsbygderna handlar om finansiering. Marknadens funktionssätt och landsbygdernas förutsättningar leder många gånger till ett svagt intresse från marknaden för både nyproduktion och renoveringar.

Kommersiell service, välfärd och kultur

Stora delar av Sverige står inför utmaningar relaterade till den demografiska utvecklingen. Detta gäller inte minst kommuner i de glesa och mycket glesa landsbygderna. Dessa utmaningar får konsekvenser för förmågan att klara service, välfärd och arbetskraftsförsörjning. Bland de viktigaste uppgifterna för kommunerna är grundskola, förskola, socialtjänst och äldreomsorg. Hälso- och sjukvården är ett ansvar för landstingen. Kollektivtrafiken är ett delat ansvar mellan kommunerna och landstingen. Inom statens ansvar gentemot medborgarna återfinns service och välfärdstjänster som till exempel Försäkringskassan, Migrationsverket, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Polismyndigheten och Pensionsmyndigheten tillhandahåller.

Utöver den grundläggande samhällsservicen som tillhandahålls inom välfärdssystemet är tillgång till kommersiell service en viktig förutsättning för attraktivitet, tillväxt och utveckling i gles- och landsbygder. Dagligvarubutikerna är särskilt viktiga i ett servicesammanhang eftersom de ofta tillhandahåller en rad andra tjänster. Butikerna kan till exempel vara ombud för post, apoteksvaror och systembolagsvaror, tillhandahålla grundläggande betaltjänster och sprida information om kommunen och dess tjänster.

För företag som är aktiva på marknader som är beroende av täthet och volym i kundunderlag innebär Sveriges glesa strukturer en väsentlig begränsning. Förutsättningarna försvårar samarbete, ger otillräckligt marknadsunderlag och brister i service. Med god tillgång till kommersiell service och bredband förbättras dock förutsättningarna för entreprenörskap och för att skapa fler arbetstillfällen även i glest befolkade landsbygder.

Kultur i alla dess former och uttryck samt det lokala och regionala arbetet för att främja kultur spelar en viktig roll för att skapa attraktiva livsmiljöer och social hållbarhet som kan bidra till landsbygdernas livskraft och utveckling. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, vilket framgår av de nationella kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Staten bidrar på olika sätt till att främja allas möjligheter till kulturskapande och till att få ta del av kulturupplevelser i hela landet, också i landsbygderna. Kultur och kulturarv är ofta en av flera anledningar till att människor väljer att besöka olika platser och är därför en viktig del i besöksnäringens fortsatta utveckling och i utvecklingen mot ett diversifierat näringsliv.

Den statliga förvaltningen och sysselsättningen i förvaltningen är spridd över hela landet. Det finns dock stora regionala skillnader när det gäller var i landet som de statliga arbetstillfällena är placerade. De statliga arbetstillfällena har koncentrerats allt mer till storstadsregionerna och länscentrum. Detta är delvis en följd av förvaltningspolitiken som under lång tid har varit inriktad mot effektivisering och olika former av reformer som syftar till att dra nytta av stordriftsfördelar. Statliga arbetstillfällen ökar mängden akademiska jobb i Sveriges kommuner och landsbygder. Digitaliseringens möjligheter skapar alternativ till traditionella arbetssätt vilka kan medföra att det krävs allt mindre fysisk närhet till regering och riksdag. Det finns av den anledningen inga starka skäl för nuvarande koncentration av de statliga myndigheterna och de statliga jobben i Stockholmsregionen. Möjligheterna för statliga myndigheter att vara närvarande i hela landet är i dag goda.

Civilsamhället

De svenska landsbygderna utmärks av ett starkt lokalt engagemang, omfattande nätverkande och en aktiv ideell sektor. Genom lokalt engagemang och nätverk uppstår nya samverkansformer mellan aktörer som kan bidra till att stimulera företagande och hållbar utveckling, inte minst i ekonomier med glesa strukturer där det också finns en hög grad av kännedom om vad andra människor på platsen har för kompetens och kunskaper. Gemensamt för de glesa landsbygderna är befolkningsstrukturen. Ett sätt att möta utvecklingen och de demografiska utmaningarna är insatser som syftar till att stärka det lokala utvecklingsarbetet och det sociala kapitalet. Sådana insatser har stor betydelse för människors engagemang, delaktighet, framtidstro och livskvalitet vilket också bidrar till en ökad attraktivitet på platsen.

Integration och jämställdhet

Sveriges landsbygder har under en längre tid genomgått en förändring. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruk samt fiske har genom strukturutveckling och effektivisering i företagen successivt minskat. Initialt skedde denna minskning till förmån för tillverkningsindustrin och därefter i ökande takt för de framväxande tjänstesektorerna, något som har påverkat flyttmönster. För att öka mångfalden på landsbygden måste kvinnor och män ha samma förutsättningar för att starta och driva företag. I dag är majoriteten av företagarna män. Kvinnor som äger skog utgör Sveriges största kvinnliga företagargrupp, även om männen fortfarande är i majoritet som ägare även inom skogssektorn.

Kvinnors företagande är en strategisk tillväxtfråga. En mångfald av företag och företagare är viktig för näringslivets konkurrenskraft, förnyelse och hållbarhet. Att skapa förutsättningar att stärka kvinnor som entreprenörer, innovatörer och företagare har en stor potential för att bidra till både samhällets, företagets och människors utveckling. Diversifieringen av näringslivsstrukturen i landsbygderna med en ökad branschbredd som följd ökar förutsättningarna för en mer jämställd arbetsmarknad. Att ge alla kvinnor och män goda möjligheter att utbilda sig oavsett var i landet de bor är viktigt för att företag på landsbygden

Prop. 2017/18:179 ska kunna hävda sig i en hård konkurrens i Sverige och globalt. Deltagande i distansutbildning är vanligare bland kvinnor än bland män och ökar sannolikheten för att den som utbildat sig inte flyttar efter avslutad utbildning. Bland dem som lämnar landsbygden för högre studier på annan ort är, som tidigare nämnts, majoriteten kvinnor. Förbättrad tillgång till distansutbildning bidrar till att höja utbildningsnivån i landsbygderna och ökar utbudet av högutbildad arbetskraft till nytta för landsbygdsföretag och kommuner, samt möjliggör för både kvinnor och män att utbilda sig för kvalificerade arbetstillfällen på landsbygden.

De senaste årens ökade invandring till Sverige har inneburit att många landsbygdskommuner tagit emot ett högt antal nyanlända kvinnor, män och barn. Många kommuner med en hög andel nyanlända är lokaliserade till glesbygd i de norra samt i de inre och mellersta delarna av Sverige. För att det ska vara attraktivt för nyanlända att etablera sig behöver bostäder, jobb och praktikplatser finnas tillgängliga. I mer glest befolkade områden blir också frågor som kommunikationer och kollektivtrafik särskilt viktiga. Enligt en studie om de senaste årens flyttmönster för nyanlända är mönstret det samma som för inrikes födda unga vuxna, dvs. att de flyttar från lands- och glesbygd till storstadsregioner och större städer. Därför kommer det bli viktigt med jobbskapande insatser för nyanlända kvinnor och män för att ge förutsättningar för dem att stanna i de landsbygdskommuner som initialt har tagit emot dem. I många av de aktuella kommunerna finns stora kompetensbehov inom exempelvis de gröna näringarna, vård och omsorgssektorn samt skola. Regeringen gör under åren 2018–2020 insatser för att tillvarata jobbpotentialen inom de gröna näringarna för nyanlända och personer långt ifrån arbetsmarknaden. Insatserna ska utformas så att de ger deltagarna den kompetens som efterfrågas av näringslivet inom de gröna näringarna i syfte att fylla näringarnas rekryteringsbehov.

I arbetet för integration utgör också det civila samhället och det aktiva föreningslivet inom till exempel idrott, friluftsliv och kultur viktiga resurser för att främja möten mellan människor och etablering på orten.

3.3 Därför behövs en sammanhållen landsbygdspolitik

Sveriges långsiktiga tillväxt och utveckling är beroende av levande landsbygder. Staten och den nationella sektorspolitiken har dock inte alltid fullt ut bidragit till att skapa tillräckliga förutsättningar för olika aktörer att ta tillvara möjligheter till hållbar utveckling och tillväxt samt hantera de utmaningar som delar av Sveriges landsbygder står inför. Enligt regeringens bedömning har den ökade sektoriseringen och nedtoningen av ett landsbygdsperspektiv i sektorspolitiken medverkat till att vissa landsbygders potential och möjligheter till hållbar utveckling och tillväxt inte har realiserats. En politik för landsbygden har historiskt tagit avstamp i jordbrukspolitiken. De areella näringarna är fortsatt viktiga för landsbygdernas utveckling. Strukturrationaliseringen inom jord- och skogsbruket har dock inneburit att antalet sysselsatta i dessa näringar har

minskat. I En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104) understryks behovet av ökad svensk livsmedelsproduktion och konkurrenskraft inom livsmedelskedjan, men i takt med att andra näringar har ökat i betydelse på landsbygden har betydelsen av insatser inom andra politikområden ökat. Det ställer andra och ökade krav på en sammanhållen landsbygdspolitik i vilken flera olika politikområden aktiveras. Utan en sammanhållen landsbygdspolitik finns en risk att samhället utvecklas på ett sätt som innebär att boende och företagare i delar av Sveriges landsbygder inte fullt ut uppfattar sig som en del i samhällets utveckling. Samhällskontraktet riskerar att lösas upp. Detta kan regeringen inte acceptera.

Ett Sverige som håller ihop

Det ska finnas levande, aktiva och växande landsbygder i Sverige och det kräver likvärdiga livsvillkor i hela landet. Villkor som är att betrakta som långsiktiga investeringar i Sveriges framtid. De senaste decennierna har utvecklingen inom en rad områden förstärkt skillnaderna mellan stad och land. Den tidigare förda politiken har inte förmått balansera detta och inte heller skapat förutsättningar för landsbygderna att fullt ut dra nytta av de resurser som finns där för att skapa en hållbar tillväxt och utveckling. Det är därför hög tid för en ny politik för Sveriges landsbygder. Sverige har goda förutsättningar för fler jobb, hållbar tillväxt och en starkt välfärd som kommer alla till del. En avgörande förutsättning för en sådan utveckling är att även landsbygdernas resurser tas tillvara. De tillgångar som människor, företag, naturresurser och naturvärden i Sveriges landsbygder utgör behövs för att Sverige ska utvecklas och hålla ihop.

Sverige ska inte återvända till gårdagens landsbygd. Det är varken möjligt eller önskvärt. Samhället förändras ständigt och det är viktigt att förhålla sig till den utvecklingen. Förutsättningar för produktion och konsumtion av varor och tjänster har på flera sätt ändrats och det har skapat nya möjligheter för företag och människor. En ny landsbygdspolitik handlar inte om att motverka urbanisering eller förändring. En ny landsbygdspolitik handlar om att skapa goda villkor för att bo, leva och verka i landsbygderna.

Förbättrad samverkan

En viktig uppgift för staten är att underlätta för olika landsbygder att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar att tillvarata bland annat platsbundna värden och att skapa goda förutsättningar för ideella krafter att bidra till lokal utveckling och tillväxt. Historiskt har statens åtgärder för landsbygdsutveckling ofta handlat om kompensatoriska åtgärder för mer resurssvaga områden. Med den nya landsbygdspolitiken väljer regeringen en väg där utveckling står i fokus. En ny landsbygdspolitik tar sikte på och omfattar samtliga Sveriges landsbygder och fokuserar på såväl möjligheter som utmaningar för hållbar tillväxt och utveckling. Hållbart tillväxtarbete förutsätter jämställdhet och både kvinnors och mäns kunskaper och idéer måste därför tas tillvara. Det är endast då landsbygdernas potential kan realiseras fullt ut och hela landet ges möjlighet att bidra till Sveriges samlade tillväxt.

Sveriges landsbygder är olika. Vissa landsbygder har en positiv utveckling medan andra landsbygder har djupgående och svåra utmaningar. Det ska en ny landsbygdspolitik ta hänsyn till. Landsbygdspolitiken kan se olika ut beroende på förutsättningar i olika landsbygder. En sammanhållen landsbygdspolitik ska kännetecknas av en helhetssyn. För att åstadkomma detta måste många politikområden och sektorer aktiveras och samverka. Det måste finnas en samstämmighet mellan olika politikområden. Den nationella sektorspolitiken är viktig för att realisera ambitionerna att landsbygden ska vara en del av samhällsutvecklingen. En utgångspunkt för regeringens landsbygdspolitik är att ekonomisk utveckling och sysselsättning skapas lokalt. Landsbygds- politik ska bidra till innovation, utveckling och konkurrenskraftiga branscher och företag samt likvärdiga och jämställda livsvillkor. Regeringens landsbygdspolitik ska också skapa incitament för den svenska landsbygden att leda utvecklingen mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och ett hållbart samhälle.

Staten behöver komma närmare människorna och inte längre ifrån dem. En sammanhållen landsbygdspolitik kan inte begränsas till nationell statlig politik. Den lokala och regionala nivån, genom kommuner, landsting och samverkansorgan samt andra aktörer är centrala för landsbygdens utveckling. I det sammanhanget har den nationella politiken en viktig roll i att skapa förutsättningar för det och inbjuda till en sådan mobilisering. I denna flernivåsamverkan bör också en dialog om den långsiktiga utvecklingen av landsbygdspolitiken eftersträvas. Det blir därför viktigt att peka på vilka roller de olika aktörerna har i genomförande av politiken.

En långsiktig landsbygdspolitik kräver en målstruktur, där målen för en sammanhållen landsbygdspolitik är förenliga, och samverkar med mål inom andra relevanta politikområden. Regeringens insatser ska ha avsedd effekt oavsett var i landet man bor eller verkar. På grund av olika förutsättningar i olika delar av landet kan en och samma insats leda till olika effekter på olika platser. En långsiktig landsbygdspolitik kräver även en bra och tydlig organisation för genomförande av politiken samt ett arbetssätt som bidrar till att landsbygdsfrågorna synliggörs och beaktas i relevanta analyser och beslutsprocesser. Därigenom skapas förutsättningar för att anpassa politikens innehåll till ändrade förut- sättningar i landsbygderna och i omvärlden.

En levande samisk kultur, byggd på hållbar rennäring och andra samiska näringar, bidrar till landsbygdens utveckling. Att det samiska folket konsulteras i frågor som berör dem är därför viktigt. Eftersom promemorian Konsultation i frågor som rör det samiska folket (Ds 2017:43), som innehåller förslag om en ny och särskild ordning för konsultation i frågor av särskild betydelse för samerna, nyligen har remitterats och nu bereds inom Regeringskansliet hanteras dessa frågor inte vidare i denna proposition.

En bred sammanhållen landsbygdspolitik

Landsbygdernas utmaningar och möjligheter är vidare än att de enbart bör och kan hanteras inom ramen för åtgärder för de areella näringarna och under genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Behovet är därför stort att etablera en sammanhållen landsbygdspolitik där även andra sektorpolitiska områden kan aktiveras. Det medför att samverkan mellan olika politikområden bör stärkas, liksom samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå. Det ska göras med en utvecklad styrning och samordning, utifrån de roller och ansvar olika aktörer har, samt med åtgärder som stärker incitamenten för dialog, samverkan och kunskapsöverföring mellan aktörer och nivåer. Denna proposition är också i sig ett uttryck för en sådan bredare ansats där åtgärder återfinns inom flera politikområden. Den nya sammanhållna landsbygdspolitiken kommer utifrån ett sådant synsätt att gå från en snäv landsbygdspolitik till en politik med större bredd.

Den hittillsvarande snäva landsbygdspolitiken omfattar åtgärder och insatser som tydligt har som syfte att adressera landsbygden. I den bredare sammanhållna landsbygdspolitiken aktiveras även andra politikområden som inte har som primärt syfte att påverka förutsättningarna för landsbygden men som likväl är betydelsefulla i det avseendet. Landsbygdspolitiken bör omfatta åtgärder som har strukturpåverkan, men även åtgärder som påverkar människors levnadsförhållanden. Sveriges landsbygder är olika och det bör återspeglas i den sammanhållna landsbygdspolitikens utformning, vilket medför att det även bör ges nödvändigt utrymme för regionalt och lokalt inflytande och prioriteringar. Det innebär bland annat att landsbygdspolitikens genomförande på regional nivå bör koordineras med det regionala tillväxtarbetet. På nationell nivå bör en myndighet utses som får ett övergripande ansvar för att verka för att de landsbygdspolitiska målen uppnås. Här bör möjligheterna till synergier mellan landsbygdspolitiken och den regionala tillväxtpolitiken tas tillvara.

3.4 Mål för politiken

3.4.1 Målstruktur för en sammanhållen landsbygdspolitik

Regeringens bedömning: Landsbygdspolitiken bör utformas kring ett övergripande mål samt tre delmål för en långsiktig hållbar utveckling i Sveriges landsbygder.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår ett övergripande mål och elva delmål. De elva delmål kommittén föreslår är:

- Landsbygdernas förutsättningar tas till vara för att skapa ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse.
- Hela landet drar nytta av digitaliseringens möjligheter.
- En infrastruktur som säkerställer person- och godstransporter till medborgarna och näringslivet i landsbygderna.
- Utbildningssystemet säkerställer kompetensförsörjningen och ökar tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.
- Bosättning i landsbygderna underlättas.

- En samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling.
- God tillgång till kommersiell service.
- Likvärdig tillgång till vård, skola och omsorg oberoende av bostadsort.
- Likvärdiga möjligheter att utöva och uppleva kultur oberoende av bostadsort.
- Staten är fysiskt närvarande i landsbygderna med arbetsplatser myndighetsservice och polis.
- Staten främjar det civila samhällets engagemang i landsbygdernas utveckling.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak de föreslagna delmålen. *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)* anser att flera av de föreslagna delmålen inte har den konkretiseringsgrad att det enkelt går att operationalisera dem. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* föreslår att implementering av livsmedelsstrategin blir ytterligare ett delmål i den sammanhållna landsbygdspolitikerna. *Trafikanalys* avstyrker delmålsförslaget på transportområdet eftersom myndigheten menar att det täcks in av befintliga transportpolitiska mål. *Trafikanalys* konstaterar dessutom att risken med en omfattande och överlappande målapparat är att målstyrningen försämrats. *Trafikverket* menar att det är positivt att det föreslagna delmålet på transportområdet ligger i linje med det övergripande transportpolitiska målet. Vad gäller det föreslagna delmålet om en samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling pekar *Folkhälsomyndigheten* på att den sociala dimensionen i samhällsplaneringen behöver få större uppmärksamhet. *Statens energimyndighet* betonar gällande samma delmålsförslag att energilösningar som passar för städer inte självklart är effektiva hållbara energilösningar för landsbygderna. *Statens kulturråd* saknar resonemang kring begreppet likvärdig vad gäller det föreslagna delmålet likvärdiga möjligheter att utöva och uppleva kultur.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att landsbygdspolitikerna bör utformas kring ett övergripande mål och tre delmål som ger stärkt tydlighet och samstämmighet mellan olika politikområden samt integrerar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. En stärkt tydlighet och en överensstämmelse mellan olika politikområden är ett utpekat horisontellt delmål i Agenda 2030 (FN:s globala utvecklingsmål) och ligger i linje med hela utformningen av agendan.

En sammanhållen landsbygdspolitik är till sin karaktär sektorsövergripande, täcker in många samhällssektorer och berör därmed många olika sakområden, vilket återspeglas i kommitténs förslag till elva delmål. Regeringen anser dock att delmålen behöver vara mer aggregerade och bedömer att de globala målen för hållbar utveckling, som är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling, lämpar sig väl som grund för målstrukturen för en så bred och sektorsövergripande politik som den sammanhållna landsbygdspolitikerna. Därför har regeringen formulerat tre delmål i linje med de tre dimensionerna av hållbar utveckling och Agenda 2030.

Vid valet av delmål tar regeringen stöd i kommitténs föreslagna elva delmål och kommitténs tre perspektiv som regeringen bedömer väl täcker in de ekonomiska och sociala dimensionerna av hållbarhetsbegreppet. Regeringen bedömer dock att mål för en långsiktigt hållbar landsbygds- politik också tydligt behöver omfatta den miljömässiga dimensionen. De tre hållbarhetsdimensionerna är odelbara och inbördes beroende av varandra. Därför lägger regeringen till den miljömässiga dimensionen för att utforma delmål som på ett integrerat och balanserat sätt tydliggör målsättningarna. De elva delmål som kommittén föreslår bedömer regeringen är lämpliga att använda som grund för utvärdering och uppföljning av den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Precis som för Sverige som helhet behöver landsbygderna långsiktigt hållbara förutsättningar för att utvecklas. Det gäller såväl nyttjandet som bevarandet av natur- och kulturreсурser. Därför behöver också en sammanhållen landsbygds- politik integrera den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Miljömålen är en utgångspunkt för, och konkretiserar, den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling och ger ett mervärde i det nationella genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Sverige ska vara ledande i arbetet med att genomföra Agenda 2030, nationellt och internationellt. Genomförandet av Agenda 2030 förstärker behovet av en samstämmig politik och för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling är det av stor vikt att utnyttja redan pågående initiativ och befintliga verktyg. En sammanhållen landsbygds- politik ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i linje med de globala målen och därigenom också miljömålen. Det är mot denna bakgrund regeringen väljer att på ett tydligare sätt än i kommitténs förslag integrera de miljömässiga aspekterna av hållbarhet i utformningen av målen för den sammanhållna landsbygdspolitiken.

De tre delmål som föreslås är sinsemellan odelbara och bidrar till det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken.

3.4.2 Övergripande mål

Regeringens förslag: Det övergripande målet för en sammanhållen landsbygds- politik ska vara följande. En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén föreslår att det övergripande målet ska vara en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget till övergripande mål. *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* påpekar dock att kommittén inte förklarar huruvida det handlar om likvärdiga möjligheter mellan olika delar av landsbygderna eller mellan t.ex. landsbygder och stadsområden. *Tillväxtverket* understryker vikten av att de landsbygds- politiska målen går att följa upp och utvärdera och pekar på utmaningen i att mäta och utvärdera måluppfyllelsen av begrepp som likvärdiga. *Norrskog* tycker att målet borde ha lyft fram landsbygdens stora potential

Prop. 2017/18:179 när det gäller omställningen till en mer uthållig, biobaserad samhällsekonomi.

Skälen för regeringens förslag: I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) redovisade regeringen avsikten att presentera en politik som utgör grund för en långsiktig och hållbar utveckling på landsbygden. Av direktiven till kommittén (dir. 2015:73) framgick att den sammanhållna landsbygdspolitiken skulle omfatta förslag kring såväl långsiktiga mål och statens ansvar som förslag till konkreta insatser för att stimulera en hållbar utveckling för att möta samhällets utmaningar.

Sverige saknar en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling. Enligt regeringens bedömning har en stor del av den hittills förda sektorspolitiken varit alltför kortsiktig, fragmenterad, sektoriell och inte tagit tillräcklig hänsyn till de utmaningar som många delar av landet och enskilda kommuner står inför för att åstadkomma en positiv utveckling i Sveriges landsbygder. Genom ett allt för stort fokus på generella åtgärder och lösningar samt bristande samordning mellan sektorer och administrativa nivåer har politiken inom ett antal områden främst utformats utifrån de täta miljöernas förutsättningar. Lösningar och modeller som fungerar i täta miljöer har många gånger inte fått avsedd, eller i vissa fall till och med motsatt, effekt i gles eller mycket gles landsbygd.

Landsbygderna är en tillgång för att ta till vara framtida möjligheter till hållbar tillväxt och möta de utmaningar som följer av förändringar i klimatet och behovet av att ställa om till en mer cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi. För att uppnå en hållbar utveckling krävs en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd i hela landet. Förutsättningarna att bo, leva och verka skiljer sig åt i glesa respektive täta miljöer, vilket ställer krav på olika lösningar för att hantera till exempel offentlig service. Det går inte att ha samma fysiska närhet och tillgänglighet i glesare miljöer men det är möjligt att på andra sätt skapa likvärdiga förhållanden mellan tätare och glesare miljöer. Med likvärdig avses att det ska finnas goda möjligheter att bo, leva och verka i såväl glesa som täta miljöer, men lösningarna för detta kan se olika ut. Sverige behöver en politik som är anpassad till de möjligheter och utmaningar som landsbygderna står inför. En sådan politik behöver omfatta mål för landsbygdernas utveckling liksom en genomtänkt organisering med tydliga roller och ansvar inom och mellan de olika administrativa nivåerna. Detta gäller inte minst de statliga myndigheterna och statens förmåga att agera samordnat på regional nivå avseende landsbygdsutvecklingen. En viktig del är därför att tydliggöra de statliga myndigheternas roller i det samlade uppdraget att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling i Sveriges landsbygder.

Regeringen föreslår att det övergripande målet för en sammanhållen landsbygdspolitik ska vara en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Regeringens förslag till övergripande mål överensstämmer med kommitténs förslag, med undantaget att regeringen väljer att på ett tydligare sätt inkludera de tre hållbarhetsdimensionerna.

Regeringens bedömning: Det första delmålet bör vara följande. Landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning är långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna bidrar till en positiv utveckling av Sveriges ekonomi.

Skälen för regeringens bedömning: Långsiktigt hållbar tillväxt i Sveriges landsbygder är i hög grad beroende av företagande och sysselsättning. Det finns betydelsefulla produktionsvärden i landsbygderna som är viktiga att ta till vara och den framtida utvecklingen ställer stora krav på näringslivets förmåga till förnyelse. Tillgången till kapital, tillvaratagandet av digitaliseringens möjligheter och en välfungerande innovationsstruktur är centrala förutsättningar för hållbar tillväxt liksom tillgång till kompetens på olika nivåer. I områden med gles befolkningsstruktur och begränsad branschbredd kan förutsättningarna för att attrahera såväl kapital som kunskapsbaserad verksamhet vara utmanande. En viktig uppgift för en sammanhållen landsbygdspolitik är att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet genom likvärdiga möjligheter till företagande och sysselsättning. De globala målen och Agenda 2030 hanterar hållbarhetsdimensionerna på ett samlat sätt där ekonomisk hållbarhet jämföras med både social och miljömässig hållbarhet. Ekonomiskt hållbar tillväxt är en viktig förutsättning för att klara framtidens utmaningar inom områden som till exempel välfärd och miljö. Det finns vidare ett samband mellan jämställdhet, konkurrenskraft och tillväxt. Att uppnå jämställdhet och stärka kvinnors ekonomiska ställning, exempelvis genom kvinnors företagande, leder till både socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Stora delar av Sverige står inför omfattande utmaningar relaterade till den demografiska utvecklingen. Detta gäller inte minst de glesa och mycket glesa landsbygderna. En ökande försörjningskvot påverkar den kommunala ekonomin och kommunernas möjligheter att klara av att upprätthålla välfärd och viktiga samhällsfunktioner. Lönsamma och konkurrenskraftiga företag som bidrar till hållbar tillväxt och jobb är därför avgörande för att säkerställa service och välfärd. Den ekonomiskt hållbara utvecklingen har därmed direkta kopplingar till de övriga delmålen för den sammanhållna landsbygdspolitikerna, om socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Regeringen anser att det första delmålet bör vara att landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning är långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås, och att landsbygderna bidrar till en positiv utveckling av Sveriges ekonomi. För delmålet hållbar tillväxt bedömer regeringen områdena näringsliv och företagande, digital kommunikation och transportinfrastruktur samt kompetensförsörjning som särskilt viktiga, men också inom övriga områden ryms viktiga förutsättningar för att främja näringslivsutveckling och tillväxt. Delmålet hållbar tillväxt är ett av tre delmål som balanserar de tre hållbarhetsdimensionerna. Delmålen är sinsemellan odelbara och bidrar till det övergripande målet om en livskraftig landsbygd med

3.4.4 Delmål Cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser

Regeringens bedömning: Det andra delmålet bör vara följande. Landsbygderna bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljö kvalitetsmål uppfylls.

Skälen för regeringens bedömning: Landsbygderna är rika på naturresurser och råvaror och flera av landsbygdernas näringar kommer att spela en avgörande roll för samhällets omställning till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi. Det gäller särskilt varor och tjänster från de gröna näringarna. De platsbundna näringarna ger en stor potential för en stärkt utvecklingskraft i landsbygderna. Sveriges landsbygder har också särskilda tillgångar i form av natur- och kulturlandskapet. Det brukade landskapet och de natur- och kulturvärden som är utmärkande för en stor del av landsbygderna är något som många människor, både boende och besökare, upplever som attraktivt. Klimatet, landskapet och de attraktiva natur- och kulturmiljöerna gör att det finns goda möjligheter för hållbar tillväxt och utveckling inom besöksnäringen i Sveriges landsbygder. En viktig uppgift för en sammanhållen landsbygdspolitik är därför att skapa bättre förutsättningar för de gröna näringarna och andra platsbundna näringar att utvecklas och stärkas. Därigenom stärks också förutsättningarna för ett hållbart nyttjande och bevarande av landsbygdernas natur- och kulturresurser. Landsbygderna och dess resurser har väsentliga möjligheter att bidra till en hållbar tillväxt och utveckling i ett nationellt och globalt perspektiv. Utgångspunkten i Agenda 2030 är att den miljömässiga hållbarheten jämföras med de sociala och ekonomiska dimensionerna.

Lösamma och konkurrenskraftiga företag som bidrar till hållbar tillväxt och jobb är avgörande för att säkerställa service och välfärd och är direkt beroende av en miljömässig hållbarhet. Miljömässig hållbarhet har därmed direkta kopplingar till de övriga delmålen om socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Regeringen anser därför att det andra delmålet bör vara att landsbygderna bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av natur- och kulturresurserna samt att relevanta miljömål och generationsmålet uppfylls. För delmålet cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser bedömer regeringen områdena näringsliv och företagande samt samhällsplanering och bostadsbyggande som särskilt viktiga. För att bidra till den övergripande målsättningen om en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet tar det andra delmålet stöd i de pågående processer som sker inom Regeringskansliet eller som förankrats med riksdagen relaterade till miljömässig hållbarhet

och som beskrivs i avsnitt 11. Regeringen vill i sammanhanget betona landsbygdernas nyckelroll i utvecklingen av klimat- och miljöinnovationer för omställningen till ett hållbart samhälle.

Delmålet cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser är ett av tre delmål som balanserar de tre hållbarhetsdimensionerna. Delmålen är sinsemellan odelbara och bidrar till det övergripande målet för en sammanhållen landsbygdspolitik med likvärdiga möjligheter i hela landet.

3.4.5 Delmål Attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder

Regeringens bedömning: Det tredje delmålet bör vara följande. Likvärdiga förutsättningar för människor att arbeta, bo och leva i landsbygderna.

Skälen för regeringens bedömning: Likvärdiga och jämställda förutsättningar för kvinnor och män att arbeta, bo och leva i landsbygderna bidrar till att skapa en attraktiv livsmiljö vilket är en grundläggande förutsättning för en hållbar tillväxt och utveckling. Detta framgår bland annat av regeringens strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, där attraktiva miljöer och tillgänglighet lyfts fram som en prioritering. Landsbygdernas långsiktiga utveckling är beroende av i vilken utsträckning människor vill och kan bo, leva och verka där. Det finns tusentals utvecklingsgrupper runt om i landet vars arbete syftar till att stärka lokalsamhället. Tillsammans står de för ett socialt kapital som är en grundstomme för landsbygderna och inte minst för den långsiktiga samhällsutvecklingen i dessa delar av landet. Regeringen anser att en viktig uppgift för staten är att bidra till att skapa goda förutsättningar för ideella krafter, såväl enskilda som organisationer, att bidra till hållbar lokal utveckling och tillväxt. Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla alla delar av Sverige som attraktiva och konkurrenskraftiga och i förlängningen central för en hållbar utveckling. För att uppnå en attraktiv livsmiljö är vidare den miljömässiga hållbarhetsdimensionen och livsmiljöns gestaltning av stor betydelse.

Regeringen bedömer att attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder är ett viktigt delmål för att det övergripande målet om en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet ska kunna nås. Regeringen anser därför att det tredje delmålet ska vara likvärdiga förutsättningar för människor att arbeta, bo och leva i landsbygderna. För delmålet attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder bedömer regeringen områdena digital kommunikation och transportinfrastruktur, kommersiell service, välfärdstjänster och kultur, samhällsplanering och bostadsbyggande samt civilsamhällets betydelse för landsbygdernas utveckling som särskilt viktiga. Delmålet attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder är ett av tre delmål som balanserar de tre hållbarhetsdimensionerna. Delmålen är sinsemellan odelbara och

3.5 Styrning och organisering av politiken

Sveriges landsbygder är en tillgång och en resurs för jobb, hållbar tillväxt och välfärd. En långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling i Sveriges landsbygder kräver ett tydligare helhetsperspektiv i organiseringen och styrningen av de aktörer och samhällssektorer som bidrar till att uppnå detta. För att bidra till det övergripande målet för landsbygdspolitiken och för att ta till vara landsbygdernas möjligheter och hantera framtida utmaningar behövs en fungerande flernivåstyrning. En sammanhållen landsbygdspolitik kräver också att landsbygdsperspektivet blir mer framträdande på den nationella, regionala och lokala nivån.

3.5.1 Modell för styrning och organisering

Regeringens bedömning: Landsbygdspolitiken bör utvecklas och stärkas på olika nivåer och i alla samhällssektorer som berör landsbygdens utveckling för att målet med den nya sammanhållna landsbygdspolitiken ska uppnås. Landsbygdsutvecklingsarbetet bör bedrivas inom ramen för en flernivåmodell där nationella, regionala och lokala aktörer samt samhällssektorer samordnas och samverkar.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att Statens jordbruksverk ska ansvara för att på nationell nivå främja och följa upp arbetet med att nå de landsbygdspolitiska målen och att de ska samordna statliga myndigheters arbete med dessa mål.

Kommittén föreslår vidare att det i varje län ska inrättas en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation, som inom ramen för länsstyrelsernas samordningsuppdrag ska samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken, att länsstyrelsernas finansiering ses över i syfte att öka förvaltningsanslagets del av finansieringen samt att statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen regleras i en särskild förordning.

Kommittén föreslår även att det i kommittéförordningen stadgas att betänkanden ska ange konsekvenser för landsbygdernas utveckling av kommittéernas förslag, att konsekvenserna för landsbygderna beskrivs i regeringens beredning av propositioner och andra regeringsbeslut, att ett antal myndigheters landsbygdspolitiska ansvar tydliggörs i respektive myndighets instruktion samt att samhällsupdraget för kapitalförsörjning till näringslivet i hela landet förtydligas i ägaranvisningarna till Almi Företagsparterner AB och Saminvest AB.

Slutligen föreslår kommittén att Statens jordbruksverk får i uppdrag att stödja samordning och utveckling av nätverk för landsbygdsutvecklare.

Remissinstanserna: Både förslaget om att Statens jordbruksverk på nationell nivå ska främja och följa upp arbetet med att nå målen för landsbygdspolitiken och förslaget att Statens jordbruksverk på nationell

nivå ska främja och samordna utpekade myndigheters arbete med att nå de nationella målen för landsbygdspolitiken avstyrks av en knapp majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Företagarna*, *SmåKom* och flera regionalt utvecklingsansvariga aktörer. Merparten avstyrker förslagen med hänvisning till att Tillväxtverket är bättre lämpat för dessa uppdrag.

Kommitténs förslag om inrättande av landsbygdsdelegationer tillstyrks av en knapp majoritet av remissinstanserna, däribland nästintill samtliga länsstyrelser, *Statens jordbruksverk* och *Sametinget*. Bland de som avstyrker finns bl.a. flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar, *Tillväxtverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* och *SmåKom*. Den övergripande bilden är att länsstyrelserna tillstyrker förslaget medan de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna avstyrker det. Länsstyrelserna uttrycker bl.a. att förslaget ligger väl i linje med deras övergripande uppdrag att samordna statliga myndigheters insatser i länet och att landsbygdsdelegationerna skulle ge ett tydligt mandat och uppdrag åt länsstyrelserna att samordna olika intressen för att driva landsbygdsfrågorna framåt. Regionalt utvecklingsansvariga aktörer anser att om landsbygdsdelegationer ska inrättas bör den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret få uppgiften eftersom de redan har i uppgift att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för att genomföra denna. Att det finns ett behov av att de olika aktörernas ansvar för landsbygdspolitiken förtydligas och samordnas bättre är en återkommande kommentar från såväl remissinstanser som är positiva som negativa till förslaget.

Förslaget om en översyn av länsstyrelsernas finansiering tillstyrks av de flesta remissinstanser som yttrat sig, varav det stora antalet är länsstyrelser. Förslaget avstyrks dock av *SKL* baserat på de konsekvenser de bedömer att förslaget får för regionalt utvecklingsansvarigas möjlighet att bedriva en sammanhållen regional tillväxtpolitik, på konsekvensen för landsbygders utveckling samt på den oklara ansvarsfördelning som förstärks mellan länsstyrelse och regionalt utvecklingsansvariga organ inom länen.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget att konsekvenserna för landsbygden bör beskrivas i beredningen av propositioner och andra regeringsbeslut. Även förslaget att alla statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdens utveckling tillstyrks av de flesta remissinstanserna, men *Ekonomistyrningsverket* och *Statskontoret* avstyrker förslaget med huvudargumentet att dessa konsekvenser ska beaktas när det är motiverat.

De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget att tydliggöra vissa myndigheters landsbygdspolitiska ansvar. Merparten av de knappa totalt instanser som avstyrker är myndigheter som hänvisar till sina respektive uppdrag, såsom *Arbetsförmedlingen* och *Naturvårdsverket*. Det är ingen som avstyrker motsvarande förslag för bolagen med statligt ägande.

Ett tjugotal remissinstanser, däribland *Statens jordbruksverk* och flera länsstyrelser, tillstyrker att statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen regleras i en särskild förordning, men ett totalt instanser avstyrker förslaget, däribland *Arbetsgivarverket*, *Verket för innovationssystem (Vinnova)*, *Försäkringskassan* och *SKL*.

Landsbygdspolitiken bör genomföras i en flernivåmodell där nationella, regionala och lokala aktörer samverkar

En landsbygdspolitik som främjar socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling ska ske i samverkan mellan olika aktörer. En sådan politik och utveckling förutsätter att resurser mobiliseras i samhället i stort. Ett uttryck för det är när olika nivåer i politiken och statsförvaltningen samordnas och samtidigt samverkar med andra organisationer och aktörer på olika nivåer, så kallad flernivåstyrning. Det omgivande samhället och olika nivåer i beslutsfattande blir då en viktig del i en sådan politik.

Den regionala tillväxtpolitiken är ett exempel där flernivåstyrning är betydelsefullt för att uppnå målet för politikområdet. Regeringen bedriver en regional tillväxtpolitik för hela landet och den inriktas på att regionerna ska ges möjligheter att växa och utvecklas efter sina särskilda förutsättningar. Den regionala tillväxtpolitiken har därmed stor betydelse för Sveriges gles- och landsbygder. Ju fler regioner som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara, starka och expansiva, desto bättre för Sverige. För att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken är ett effektivt nyttjande av de samlade resurserna väsentligt vilket gör flernivåsamverkan och sektorssamordning centralt. Det medför vidare att tvärsektorieell styrning av resurser inom i princip samtliga politikområden är av avgörande betydelse. Genom utvecklad sektorssamordning och flernivåsamverkan når såväl den regionala tillväxtpolitiken som andra politikområden med särskilt stor betydelse för den regionala tillväxtpolitiken en bättre måluppfyllelse med befintliga resurser. Regeringens bedömning är att en verkningfull och effektiv landsbygdspolitik bör, i likhet med den regionala tillväxtpolitiken, bedrivas inom ramen för en flernivåmodell.

En flernivåstyrning inom landsbygdspolitiken syftar till att staten förbättrar samordningen mellan politikområden som har särskilt stor betydelse för landsbygdspolitiken samt stärker samordningen av insatser som bedrivs av statliga myndigheter. Kommuner och landsting agerar utifrån dels det ansvar de har genom nationell lagstiftning dels via den allmänna kompetensen utifrån kommunallagen (2017:725), som medför att de på frivillig basis kan genomföra olika insatser. Kommunerna bidrar till näringslivets utveckling och lägger, i betydande utsträckning, grunden för medborgarnas välfärd genom sitt ansvar för utbildning, samhällsservice, planläggning, bostadsförsörjning och olika typer av näringsfrämjande insatser. För att stärka strategiskt lokalt utvecklingsarbete spelar samordning och samsyn i kommuner en viktig roll. Det kommunala självstyret är utgångspunkten för kommunernas roll, ansvar och agerande. Det handlar både om att staten inte kan styra det som kommunerna gör på eget initiativ och om att ge kommunerna möjlighet till anpassning till lokala och regionala förhållanden. Detta gäller även i den modell för flernivåstyrning som presenteras i denna proposition. Styrningen ska emellertid i sammanhanget flernivåstyrning ses i ett brett perspektiv och inkluderar såväl kunskapsöverföring som samverkan mellan aktörer på olika nivåer. Utformningen av flernivåstyrningen inom

landsbygdspolitiken bör ske samordnat med den regionala tillväxtpolitiken samt övriga berörda politikområden.

Landsbygdspolitiken kan delas in i en bred och en snäv politik. I den snäva landsbygdspolitiken ingår instrument eller policyåtgärder, till exempel landsbygdsprogrammet, som har ett territoriellt perspektiv och med huvudsakligt syfte att utveckla landsbygden. I den breda landsbygdspolitiken ingår politikområden som är av betydelse för att uppnå målet för landsbygdspolitiken, men som i regel i dag inte har uttalade syften för landsbygdens utveckling. Sådana politikområden är bland annat närings-, miljö-, utbildnings-, bostads-, kultur- och digitaliseringspolitiken samt politiken för det civila samhället. Från ett landsbygdspolitiskt perspektiv innebär detta att flera statliga myndigheter inom dessa politikområden har verksamheter som är betydelsefulla för landsbygdens utveckling, men som inte alltid har en uttalad uppgift i det avseendet. Regeringen avser därför att utveckla myndighetsstyrningen.

Regeringen anser att det är angeläget att myndigheter i sina verksamheter beaktar vilka konsekvenser som myndighetens beslut eller åtgärder får för landsbygden. Regeringen avser därför att uppdra åt Tillväxtverket att utveckla metodstöd till myndigheter för att i relevanta delar stärka landsbygdsperspektivet i verksamheterna, med hänsyn till andra mål som riksdagen har fastställt.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik respektive EU:s sammanhållningspolitik involverar aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Det gäller såväl i programframtagningen som i genomförandet. Regeringen anser att ett framgångsrikt genomförande i Sverige förutsätter en välfungerande partnerskapsprincip, dvs. en bred medverkan av offentliga myndigheter och aktörer på nationell, regional och lokal nivå och med den privata och den tredje sektorn (bland annat social ekonomi och civilsamhället). Regeringen avser med koppling till den gemensamma jordbrukspolitik att utveckla styrningen av bland annat myndigheternas medverkan i genomförandet och förbättra dialogen med berörda myndigheter. Regeringens bedömning är också att nationella myndigheters förutsättningar att uppnå även sektorsmålen kan stärkas i en fungerande samverkan om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Det civila samhället bör inom landsbygdspolitiken få en tydligare roll på lokal, regional och nationell nivå och bör därför erbjudas att delta i arbetet med en hållbar landsbygdsutveckling på samtliga nivåer. Vidare bör den lokala nivån ges en stärkt roll i arbetet med hållbar landsbygdsutveckling. Hur den regionala nivån med länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar arbetar med landsbygdsfrågor bör utvecklas, med utgångspunkt från organisationernas nuvarande roller och uppgifter. I det följande redogör regeringen för flernivåmodellen utifrån dess uppbyggnad nationellt, regionalt och lokalt.

Förbättrad nationell samordning

Landsbygdens utmaningar är många och berör många samhällssektorer. Flera av statens aktörer har viktiga uppdrag och kompetenser och dessa kan var och en bidra till en bättre utveckling för landsbygderna. En av hörnstenarna i den nya landsbygdspolitiken är att relevanta aktörer på nationell och regional nivå behöver agera mer samordnat och att genom-

Prop. 2017/18:179 förändret av en sammanhållen landsbygdspolitik därmed kan bedrivas effektivt.

Ett mer samordnat agerande i landsbygdspååor bidrar till en effektivare användning av befintliga resurser samtidigt som förutsättningarna kan stärkas för att både olika sektormål och landsbygdspolitikens mål uppnås. Regeringen ser också att ett mer samordnat agerande bland statliga aktörer i dessa frååor för andra aktörer på området, inte minst regionalt, är viktigt för ett framgångsrikt genomförande av landsbygdspolitiken.

Regeringen avser därför att inom ramen för den styrning som redovisas i denna proposition ge lämplig myndighet i uppdrag att verka för ett mer samordnat agerande bland statliga aktörer.

Konsekvensbedömningar för landsbygderna

För att landsbygdernas potential och del av samhållsutvecklingen ska säkras behöver landsbygdsperspektivet beaktas inom en rad områden. Regeringen delar kommitténs bild av att reformer och andra beslut som påverkar landsbygderna i större utsträckning behöver beakta landsbygdernas möjligheter att fortsätta att vara funktionella och attraktiva för både kvinnor och män liksom för företag. Den förda politiken behöver ha ett tydligt landsbygdsperspektiv där landsbygdspååor inte enbart reduceras till sektorspååor. Regeringens inriktning är därför att förtydliga landsbygdsperspektivet som en naturlig del i andra politikområden, bland annat genom att i relevanta direktiv till särskilda utredare och kommittéer skärpa kraven på analyser av konsekvenserna för landsbygdernas utveckling.

Tillväxtverket får i uppgift att främja landsbygdspååveckling och verka för att uppnå målet för landsbygdspolitiken

Regeringens avsikt är att den sammanhållna landsbygdspolitiken ska ha en tydlig inriktning mot hållbar tillväxt och utveckling. Arbetet att samordna politiken kråver därför en stor bredd vad gäller samhållssektorer, branscher och aktörer, med ett ökat fokus på landsbygdens företag. I en sammanhållen landsbygdspolitik, där en viktig utgångspunkt är att den ska bedrivas inom ramen för flernivåstyrning, följer behovet av en myndighet som har i uppgift att verka för att de landsbygdspolitiska målen nås. Den myndigheten bör även ha förutsättningar att verka tvårsektoriellt för det angreppssått som den breda landsbygdspolitiken representerar.

Tillväxtverket har i dag bland annat i uppgift att främja hållbar regional tillväxt och utveckling. Där ingår att stödja andra statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet. För dessa uppgifter har myndigheten utvecklingsresurser och verktyg. I det arbetet ska Tillväxtverket beakta skillnader i förutsättningar i olika typer av regioner, bland annat i gles- och landsbygder, små och medelstora städer samt storstadsområden. Tillväxtverket har även i uppgift att arbeta med en rad sakområden av betydelse för landsbygdernas utveckling. Tillväxtverket nuvarande uppdrag och myndighetens erfarenheter från den regionala tillväxtpolitiken är en bra grund för ett utökat ansvar för landsbygdspååveckling. Detta synsått är i linje med vad ett stort antal

remissinstanser har framhållit. Tillväxtverket bör därför få uppgiften att vara den nationella myndighet som på olika nivåer främjar landsbygdsutveckling och verkar för att de landsbygdspolitiska målen uppnås. I detta ingår även att de bör få i uppgift att stödja andra statliga myndigheters medverkan i arbetet. Regeringen avser att se över behovet av resurser till Tillväxtverket.

Statens jordbruksverk har i dag uppgifter som är viktiga för landsbygdsutveckling. Det gäller bland annat jordbruks- och fiskeområdet och därtill knuten landsbygdsutveckling. Statens jordbruksverk har det övergripande ansvaret för genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik och är förvaltande myndighet för Sveriges landsbygdsprogram, havs- och fiskeriprogram och programmet för lokalt ledd utveckling. Statens jordbruksverk kommer även framöver vara en betydelsefull myndighet i genomförandet av landsbygdspolitiken. Det är regeringens bedömning att samarbetet mellan Tillväxtverket och Statens jordbruksverk fungerar väl i dag, men att det behöver stärkas i den nya landsbygdspolitiken.

Ett antal myndigheter med verksamhet av betydelse för landsbygdens utveckling bör få i uppgift att arbeta för att nå målen för den nya landsbygdspolitiken.

Länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar

Länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar har ansvar för vissa frågor som både direkt och indirekt har bäring på landsbygdspolitiken och på landsbygdernas utvecklingsförutsättningar. I dessa uppgifter ingår att beakta landsbygdsperspektivet. De uppgifter aktörerna med regionalt utvecklingsansvar har inom den regionala tillväxtpolitiken och de uppgifter som länsstyrelserna har är betydelsefulla för landsbygdernas utveckling och för att nå det övergripande målet för landsbygdspolitiken. Deras insatser bör inom ramen för befintliga ansvar och roller samordnas med de insatser som presenteras i denna proposition.

Regeringen delar kommitténs bedömning att den statliga förvaltningens organisation och samordning är viktig för att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling på Sveriges landsbygder. Länsstyrelserna är statens regionala företrädare och har lång erfarenhet av att hantera uppgifter inom flera olika politikområden. Länsstyrelsernas uppgift att inom sitt ansvarsområde främja andra statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet är betydelsefull även för arbetet med landsbygdsutveckling. Länsstyrelsen ska även utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Vidare ska de främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet. Dessa uppgifter är viktiga för genomförandet av den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Regeringens bedömning är dock att en sådan samordning inte, som kommittén föreslagit, kräver ett inrättande av landsbygdsdelegationer. Regeringen bedömer att denna samordning bäst uppnås genom att arbetet utvecklas inom nuvarande ansvar och roller, snarare än ett inrättande av landsbygdsdelegationer. Landsbygdsdelegationer riskerar dessutom att

Prop. 2017/18:179 leda till en betungande administrativ börda och kostnader för nationella och regionala statliga myndigheter och andra aktörer.

Eftersom regeringen ser att det finns ett behov att samordna landsbygdsutvecklingsarbetet även utöver statens åtaganden så är aktörerna med regionalt utvecklingsansvar centrala i arbetet. De har inom ramen för den regionala tillväxtpolitiken bland annat i uppgift att i bred samverkan utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling (regional utvecklingsstrategi), och samordna insatser för att genomföra strategin, bland annat i samverkan med berörda statliga myndigheter. Detta arbete är viktigt för landsbygdenas hållbara tillväxt och utveckling.

Lokala aktörer och civilsamhället

En långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling förutsätter samverkan mellan staten och den lokala nivåns aktörer: kommuner, näringslivet och civilsamhället. Genom att regeringen avser att Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden (LLU) eller motsvarande arbete efter 2020 ges förutsättningar att tillämpas rikstäckande (se avsnitt 10.1.2) möjliggörs att de lokala aktionsgrupperna kan fungera som företrädare för lokal utveckling i alla delar av landet och erbjudas att ingå i regionala partnerskap. På så sätt kan det lokala utvecklingsarbetet på ett tydligare sätt knytas samman med utvecklingsprocesser på regional nivå.

Att landsbygdenas näringsliv utvecklas positivt är avgörande för en långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling. Civilsamhällets organisationer som, med sitt engagemang och många olika typer av aktiviteter bland annat bidrar till social hållbarhet och attraktiva livsmiljöer, är värdefulla för en positiv utveckling i hela landet och särskilt på landsbygden. Genom att inkludera landsbygdens näringsliv och aktörer från civila samhället kan den offentliga sektorns agerande stärkas på lokal nivå och i större utsträckning än i dag få ett lokalt förankrat landsbygdsutvecklingsarbete. Vissa kommuner har i dag så kallade rådslag för landsbygdsfrågor där de bjuder in kommuninvånare, organisationer och företag för att diskutera och bidra i aktuella frågor. Modellen med rådslag framstår för regeringen som ett bra arbetssätt på den lokala nivån.

Landsbygdsutvecklare i kommuner och landsting

Regeringen delar kommitténs uppfattning att landsbygdsutvecklare i kommuner och landsting spelar en viktig roll för att stärka och stödja det strategiska lokala utvecklingsarbetet. Landsbygdsnätverket har hittills bidragit till att stödja de regionala och lokala landsbygdsutvecklarna. Regeringen bedömer inte att det är statens uppgift att etablera en samordnings- och stödfunktion för landsbygdsutvecklare i kommuner och landsting. Här är de insatser som SKL genomför viktiga för att stärka kompetensen och utveckla kunskap hos landsbygdsutvecklarna på samma sätt som dess nätverksfunktioner för andra yrkeskompetenser, exempelvis för kommunala tjänstemän med ansvar för näringslivsfrågor. Regeringen välkomnar att SKL har fattat ett kongressbeslut om att förstärka sitt arbete med landsbygdsfrågor och att organisationen numera årligen arrangerar en konferens som en mötesplats och diskussionsarena för landsbygdsfrågor.

3.6 Uppföljning och genomförande av en sammanhållen landsbygdspolitik

Prop. 2017/18:179

Uppföljning

En sammanhållen landsbygdspolitik och de tillhörande målen ska ses som en plattform utifrån vilken kommande beslut och åtgärder för en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet ska utformas. För att uppnå detta måste åtgärder vidtas inom samtliga områden som den här propositionen identifierat som angelägna. Eftersom politikens innehåll kommer att förändras över tid behöver även utvärderingsarbetet utvecklas för att följa detta.

Det är viktigt att det görs en ändamålsenlig uppföljning och utvärdering av den sammanhållna politikens mål. Det behöver därför finnas ett system med relevanta indikatorer som kan mäta måluppfyllelsen. Utvärderingar bör anta ett helhetsgrepp om olika relevanta områden och där det är ändamålsenligt analysera politikens effekter utifrån det övergripande målet och delmålen. Regeringen avser att följa upp målen för den sammanhållna landsbygdspolitiken och en fördjupad uppföljning avses regelbundet lämnas till riksdagen. Regeringen avser att ge en lämplig myndighet i uppdrag att, i samråd med andra berörda myndigheter och aktörer, ta fram ett system med relevanta indikatorer som kan användas för att löpande mäta måluppfyllelsen. I de fall det finns lämpliga existerande indikatorer ska dessa användas. Som utgångspunkt i framtagandet av indikatorer bör kommitténs föreslagna elva delmål ligga till grund. Gällande delmålet om en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser bör uppföljningen baseras på miljömålen och de pågående processer som sker inom Regeringskansliet eller som förankrats med riksdagen relaterade till miljömässig hållbarhet, vilka beskrivs i avsnitt 11.

Genomförande

En sammanhållen landsbygdspolitik är avgörande i det fortsatt långsiktiga arbetet för en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. I genomförandet av politiken är samverkan mellan berörda aktörer på lokal, regional och nationell nivå av central betydelse.

Aktörer och intressenter inom landsbygdsutveckling bidrar till att lyfta landsbygdsperspektivet och därmed till att politikens mål kan uppfyllas. Staten bör bidra till att skapa förutsättningar för det fortsatta arbetet och regeringen anser att det är viktigt med dialog för samarbete och utbyte av erfarenheter mellan såväl offentliga, privata som ideella aktörer och att det skapas möjlighet för dessa aktörer att samlas. Sådan dialog är en förutsättning för genomförandet av en sammanhållen landsbygdspolitik.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, utg.omr. 23) föreslår regeringen att 100 miljoner kronor avsätts 2018 för genomförandet av en sammanhållen landsbygdspolitik och beräknar att 750 miljoner kronor årligen avsätts 2019 och 2020. För 2021 beräknar regeringen att 400 miljoner kronor avsätts för genomförandet. Riksdagen har beslutat om

Prop. 2017/18:179 medel i enlighet med förslaget i budgetpropositionen (bet. 2017/18:MJU2, rskr. 2017/18:99). Regeringen kommer att konkretisera fördelningen av medel samt redovisa konkreta åtgärder i det löpande regeringsarbetet.

4 Näringsliv och företagande

För att skapa bättre förutsättningar för ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse i hela landet behöver landsbygdernas företagsklimat stärkas. Inom ramen för en sammanhållen landsbygdpolitik bör därför såväl generella insatser genomföras för att förbättra villkoren för näringslivsutveckling, innovationsarbete och kunskapsspridning i Sveriges landsbygder som mer specifika åtgärder riktade till områden där näringslivet står inför särskilda utmaningar. Att stärka kvinnors företagande har en stor potential att bidra till både samhällets, företagets och människors utveckling. För att kvinnors företagande ska kunna nå sin fulla potential måste villkoren för företagande vara jämställda, exempelvis tillgång till offentligt finansiellt kapital och rådgivning för företagare.

En politik för ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv i landsbygderna bör bedrivas inom flera politikområden som påverkar villkoren för företagen. Det innebär att åtgärder inom bland annat närings-, utbildnings- och transportpolitik samt samhällsplanering är centrala för att uppnå förbättrade villkor. De platsbundna näringarna och deras betydelse för omställningen till ett hållbart samhälle ger landsbygderna en unik utgångspunkt för innovationsdriven tillväxt och utveckling. Genom att ta till vara digitaliseringens möjligheter fullt ut och öka nyttjandet av ny teknik kan landsbygdsföretagen förbättra sin konkurrenskraft, bland annat genom att utveckla och använda nya produkter och tjänster, samt stärka sina möjligheter att möta de utmaningar som följer av långa avstånd och glesa befolknings- och näringslivsstrukturer. När landsbygdernas tillväxtpotential bättre tas till vara kan Sveriges landsbygder ges förutsättningar för en ekonomiskt hållbar utveckling och likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd.

4.1 Generella näringslivsinsatser i Sveriges landsbygder

4.1.1 Ökad innovation och teknikutveckling i Sveriges landsbygder

<p>Regeringens bedömning: Innovationsförmågan hos företag på landsbygden bör stärkas. Satsningar bör göras för att öka landsbygdsföretagens nyttjande av digitalisering och ny teknik.</p>

Kommitténs förslag: Kommitténs förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén lägger förslag som ska förstärka uppdragen till Almi Företagspartner AB (Almi), Saminvest AB (Saminvest) och Verket för innovationssystem (Vinnova) för att de ska verka för näringslivsutveckling i landsbygder med behov av finansiellt kapital, framför allt glesa och mycket glesa landsbygdsområden. Kommittén föreslår att Vinnovas inkubatorprogram utvecklas genom att inrätta inkubatorer särskilt inriktade på uppsökande verksamhet mot soloföretagare, små och medelstora företag i landsbygderna. Vidare föreslår kommittén att Almis uppdrag kompletteras med ett ytterligare fokus som riktas mot företag i de glesa och mycket glesa landsbygds-kommunerna samt att Saminvest får ett tydligare samhällsuppdrag att säkerställa att investeringar sker bland målgrupper, branscher och i geografiska områden där behovet av marknadskompletterande finansiering är som störst. I det föreslagna uppdraget till Saminvest ska också ingå att säkerställa investeringar i Sveriges sju nordligaste län. Vidare föreslås att Saminvest ges i uppdrag att investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemtjänstproducerande verksamhet i syfte att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad samhällsekonomi.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker de föreslagna uppdragen till Almi, Saminvest och Vinnova, däribland *Företagarna* samt en rad länsstyrelser och kommuner. *Vinnova* samt en handfull aktörer med regionalt utvecklingsansvar och kommuner avstyrker förslaget om ett uppdrag till Vinnova. *Vinnova* anser att myndigheten redan uppfyller kommitténs förslag.

Almi och *Saminvest* avstyrker att de ges de föreslagna uppdragen. *Almi* framhåller att bolaget redan i dag har det uppdrag kommittén föreslår, något som får stöd av *Tillväxtverket* som också avstyrker förslagen avseende Almi och Saminvest. *Saminvest* menar att kommitténs förslag om att bredda bolagets fokus skulle kräva en grundlig revidering av inriktningen på bolagets verksamhet och att de båda uppdragen som föreslås för *Saminvest* innebär en alltför omfattande detaljreglering som äventyrar möjligheterna att utföra bolagets primära uppdrag. Uppdragen till Saminvest avstyrks av ytterligare en handfull instanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Jönköpings läns landsting* med liknande motiveringar.

Skälen för regeringens bedömning

Stärkt innovationsförmåga hos företag i Sveriges landsbygder

Sverige är en innovationsnation i världsklass. För att Sverige även i fortsättningen ska vara ett starkt forsknings- och innovationsland är det viktigt att tillvarata utvecklingskraften i hela landet.

Innovation ändrar, effektiviserar och påverkar befintliga ekonomiska, miljömässiga och sociala villkor och driver på strukturomvandling och samhällsutveckling. Innovation behöver därför förstås utifrån både ett produktivitets- och ett omvandlingsperspektiv. Statens insatser för att främja innovation är inriktade på att förbättra förutsättningarna för innovationsprocesser som leder till hållbar tillväxt. Ett väl fungerande innovationssystem består av flera olika aktörer som i samspel utvecklar och kommersialiserar eller på andra sätt nyttiggör nya varor, tjänster och

Prop. 2017/18:179 processer. Ett välfungerande innovationssystem innefattar också utvärderingar och kontinuerligt lärande. Förutsättningarna för innovation och hållbar tillväxt skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Empiriska studier visar att drivkrafterna för innovation varierar mellan olika delar av landet vilket bland annat återspeglas i de regionala utvecklingsstrategierna, ofta i kombination med regionala innovationsstrategier, strategier för smart specialisering eller motsvarande. Att frigöra kapacitet för samverkan samt forsknings- och utvecklingsinsatser är lättare för stora företag än för små. Vidare har företag i Sveriges landsbygder ofta särskilda nackdelar att överbygga som följd av gleshet och stora avstånd till marknader. Sammantaget ställer detta krav på att insatser som främjar innovation bör anpassas till varierande förutsättningar och behov i landet. Mot bakgrund av detta avser regeringen att vidta åtgärder som särskilt stärker innovationsförmågan hos företag i Sveriges landsbygder. Dessa åtgärder behandlas nedan.

Tillgången till information om innovationsinsatser behöver förbättras så den når ut i hela landet

Företag på landsbygden har ofta högre kostnader för att utveckla sina idéer och ta del av den kunskapsutveckling som sker jämfört med företag i mer urbana och kunskapsstäta miljöer.

Kommittén pekar på att Vinnovas innovationsstöd inte når ut i hela landet. Regeringen stödjer innovation på ett flertal olika sätt, bland annat genom Vinnovas utlysningar och anser att det är viktigt att bättre tillgängliggöra information om dessa insatser så att de målgrupper nås som i dag i mindre utsträckning tar del av befintliga innovationsinsatser.

Idé- och företagsutvecklingsinsatser för landsbygden

Gleshet och långa avstånd försvårar såväl marknadstillgång som kunskapsspridning och naturlig kontakt med kunskapsutvecklande aktörer, till exempel universitet och högskolor. Detta försvårar för landsbygdsföretag att få hjälp att utveckla sina idéer och ta del av ny kunskap jämfört med företag i tätare miljöer. För att stärka möjligheterna att fånga upp och utveckla nya idéer och lösningar i alla delar av landet avser regeringen att förstärka stödet till insatser för idé- och företagsutveckling så att inkubatorer, science parks och accelerationsmiljöer ska kunna utveckla sina arbetsätt med metoder för att överbygga avståndet till de som bor och verkar i Sveriges landsbygder. Företagen ska kunna utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Landsbygdsföretag har genom sin lokalisering ofta svårare att samverka med kunskapsutvecklande aktörer. Regeringen avsätter därför medel för att denna grupp av företagare ska kunna få utökade möjligheter att ta in kunskap från dessa aktörer i sin företags- och idéutveckling.

Vinnova arbetar med att stödja utvecklingen av lösningar och produkter för en snabbare omställning till en biobaserad samhällsekonomi, bland annat inom ramen för regeringens samverkansprogram. Samverkansprogrammet för cirkulär och biobaserad ekonomi syftar till att kraftsamla regeringens insatser på området. Programmet innefattar innovationsfrämjande insatser och en bred samverkan mellan aktörer i värdekedjan och sektorer för att främja innovation. De insatser som sker

Kapitalförsörjning i Sveriges landsbygder

Regeringen anser att det är angeläget att underlätta hållbar tillväxt i befintliga företag och stärka tillväxtorienterade företags utveckling, liksom att fortsatt främja entreprenörskap och företagande i hela landet. Studier visar att kvinnor inte har samma möjlighet att få tillgång till kapital för sitt företagande, vilket bland annat beror på stereotypa uppfattningar om kvinnors och mäns företagande. Att både kvinnor och män har tillgång till finansiellt kapital är en förutsättning för att fler företag på landsbygden ska kunna starta och växa. Företagens behov av externt kapital ska i första hand tillgodoses på den privata marknaden, men för att säkerställa att goda affärsidéer realiserats finns det områden där det kan finnas skäl till marknadskompletterande offentliga finansieringsinsatser, exempelvis i tidiga utvecklingsskederna, i arbetet med nya näringar eller i vissa delar av landet.

För företag på landsbygden kan det vara särskilt svårt att få privat lånefinansiering. Ett skäl kan vara att lägre fastighetsvärden medför sämre realsäkerhet för lån. En annan orsak kan vara att banker minskar sin fysiska närvaro i landsbygderna, vilket riskerar att leda till försämrade förutsättningar för utlåning till landsbygdsföretag. Därigenom hämmas utvecklingsförutsättningarna för företag i landsbygderna.

Genom propositionen Staten och kapitalet – struktur för finansiering av innovation och hållbar tillväxt (prop. 2015/16:110) har regeringen skapat förutsättningar för en ny struktur för offentliga kapitalförsörjningsaktörer som syftar till att skapa bättre finansieringsmöjligheter för företag i olika utvecklingsskederna. Regeringen bedömer att de offentliga kapitalförsörjningsaktörerna redan i dag omfattar hela landet och finner det därför inte motiverat att utöka Almis och Saminvests uppdrag, en bedömning som delas av Almi och Saminvest, vilket kommer till uttryck i bolagens remissvar.

Almi erbjuder rådgivning, långivning och riskkapital till företag och verksamheten ska vara tillgänglig i hela landet. Fokus ska riktas mot företagare och företag i tidiga skeden i termer av livscykel eller expansionsfaser, och i det sammanhanget särskilt mot kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Stiftelsen Norrlandsfonden har i uppgift att genom finansiering främja utvecklingen i företag i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län, vilket innebär att Norrlandsfondens utlåning till stor del hamnar i landsbygdskommuner. För att stärka landsbygdsföretagens förutsättningar att dra nytta av den offentliga kapitalförsörjningen, i synnerhet i glesa och mycket glesa miljöer, avser regeringen att öka nuvarande ram för ersättning för vissa kreditförluster i stödområde A och B. Stödområdesindelningen framgår av förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd. Genom dessa medel kan Almi och Norrlandsfonden få täckning för en viss del av eventuella kreditförluster. Detta kan möjliggöra en högre risktagning i dessa områden och utöka möjligheterna för företag med sämre realsäkerhet och nystartade företag utan historik att få lån.

Saminvest ska bidra till finansiering för innovativa bolag med hög tillväxtpotential genom att stimulera utbudet av privat kapital till de delar av kapitalförsörjningskedjan där sådant kapital inte finns i tillräcklig omfattning. Ett syfte när Saminvest bildades var att minska inlåsnings-effekter som tidigare förekommit inom den statliga riskkapitalstrukturen, där kapital låg bundet geografiskt eller branschmässigt vilket hindrade ett effektivt nyttjande av de statliga insatserna. Regeringen bedömer, i likhet med Saminvest, att kommitténs förslag skulle innebära en ökad risk för inlåsnings-effekter samt en alltför omfattande detaljreglering som äventyrar möjligheterna att utföra Saminvests primära uppdrag.

Regeringen har för avsikt att utifrån ett geografiskt perspektiv följa upp den offentliga kapitalförsörjningen och finansmarknadens funktion för företag avseende möjlighet till finansiering. Mot denna bakgrund har regeringen gett Finansinspektionen i uppdrag att redovisa hur finansmarknaden fungerar för företag avseende möjlighet till lån och att ta in kapital. Regeringen har också under 2017 initierat en bankdialog i syfte att små och medelstora företag i hela landet ska få bättre tillgång till finansiering från banker.

Det är i sammanhanget också viktigt att företag i landsbygderna har kännedom om de olika stödinsatser som redan finns, till exempel olika regionala företagsstöd. Därför måste ansvariga myndigheter och regionala aktörer arbeta aktivt med en effektiv informationsspridning.

Stärkt digitalisering i landsbygdsföretag

Digitaliseringen innebär nya möjligheter för hållbar tillväxt, produktivitetsutveckling, förbättrade förutsättningar för innovationsarbete och relationer mellan företag, deras kunder och leverantörer. Företag i hela landet får allt bättre tillgång till bredband men för att potentialen med denna infrastruktur ska kunna frigöras behövs investeringar, nya processer och ny kunskap i företagen. Behovet av detta är särskilt stort bland flera av de sektorer som dominerar i Sveriges olika landsbygder, såsom jord- och skogsbruket samt besöksnäringen.

Digitaliseringen inom jord- och skogsbruk internationellt går fort framåt. Att nyttja affärsmöjligheter kopplade till sakernas internet (Internet of Things) kommer att vara centralt för det svenska jordbrukets konkurrenskraft. En digitalisering av jord- och skogsbruk ger ökad precision i produktionen, vilket bör leda till ökad lönsamhet för företagaren samt resultera i klimat-, miljö- och djurvälståndsvinster. Inom till exempel mjölkproduktionen används digitala system för att ha kontroll över verksamheten, notifiera servicetekniker och uppmärksamma bonden på förändringar i djurhälsa och mjölk kvalitet. Automatiska system inom animalieproduktionen kan optimera och skraddarsy moment i produktionen för varje enskilt djur. Digitaliseringen ökar även spårbarheten av livsmedel, vilket förbättrar livsmedelssäkerheten och ger konsumenterna ökade möjligheter att följa råvaror genom hela livsmedelskedjan. Tillgång till data möjliggör innovationer i form av nya tekniska lösningar och arbetssätt, förbättrad rådgivning och automatiserade arbetsprocesser. Regeringen har tidigare uppmärksammat de möjligheter som finns i uppdatering och utvecklingen av skogliga grunddata med hjälp av laserskanning.

Även besöksnäringens förutsättningar har ändrats i takt med att besökarna blir allt mer digitaliserade. Besökarens inspiration till val av resmål och aktiviteter föregås i de flesta fall av sökningar via digitala tjänster och när resmål är bestämt sker merparten av transaktioner som bokningar och betalningar digitalt. Företagen inom besöksnäringen behöver anpassa sig till besökarnas beteende genom att förbättra sin digitala kommunikation. Digitalisering kan också utgöra ett verktyg för att underlätta samverkan, koordinering och produktutveckling inom besöksnäringen. För att kunna ta del av denna utveckling, som är avgörande för en fortsatt hållbar tillväxt, finns behov av en utvecklad digital mognad och digital innovation. Besöksnäringen är i dag en växande näring i Sveriges landsbygder, efterfrågan är stark, inte minst vad gäller naturturismen och intäkterna har allt större betydelse i många lokala ekonomier. Trots besöksnäringens ökande betydelse i Sveriges landsbygder är dock omsättning, förädlingsvärde, antal arbetstillfällen och tillväxt inom besöksnäringen lägre i landsbygdskommunerna än i storstäderna. Här finns behov av insatser och en potential för utveckling av företagen inom besöksnäringen på landsbygderna.

Små företag inom besöksnäringen och jord- och skogsbruksföretag pekas ut i internationella studier som de sektorer som i minst utsträckning anammade den digitala utvecklingen. Besöksnäringen är särskilt betydelsefull i de mycket avlägset belägna landsbygdskommunerna och för kvinnors företagande då företagsledarna inom besöksnäringen i dessa kommuner ofta är kvinnor.

Även andra sektorer som ofta är betydelsefulla på landsbygden, såsom bygg och anläggning, ligger ofta efter i den digitala utvecklingen. Det finns därför anledning för staten att bidra till att påskynda digitaliseringsprocessen hos företag i Sveriges landsbygder. Regeringen avser därför att genomföra en betydande satsning för att stärka digitaliseringen i landsbygdens företag med särskilt fokus på jordbruk, skogsbruk och besöksnäring. Denna insats ska komplettera de satsningar som regeringen redan genomför inom ramen för strategin för Smart industri, såsom Digitaliserings- och robotlyftet. Syftet är att genom olika åtgärder stärka företagets förutsättningar att dra nytta av digitaliseringen för att utveckla verksamheten och stärka sin konkurrenskraft.

Teknikutveckling i landsbygdsföretag

Regeringen anser att kontinuerlig utveckling och tillgång till ny teknik är nödvändig för att öka innovationstakten och bättre tillvarata företagets tillväxtpotential. Studier visar att spridning av teknik och kunskap till landsbygdsföretag inte sker i lika stor utsträckning som i städer. Den främsta anledningen till det är landsbygdens glesa strukturer. Landsbygdsföretagens särskilda förutsättningar kopplade till gleshet, tillsammans med de svårigheter som många landsbygdsföretag möter när de söker privat lånefinansiering, motiverar en särskild satsning på teknikutveckling i landsbygdsföretag. Regeringen avser därför att göra en satsning för att stimulera teknikutveckling i landsbygdsföretag för att stärka en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. Satsningen ska utgå från de särskilda styrkor och miljöer som finns i Sveriges landsbygder i form av naturgivna förutsättningar och

Prop. 2017/18:179 platsbundna resurser, och ska stimulera teknisk utveckling i alla landsbygdsföretag. Satsningen ska förbättra förutsättningarna för utvecklingsprocesser i företagen och ta sin utgångspunkt i det enskilda företagets behov för att stimulera teknikutveckling och investeringar, både materiella och immateriella, relaterade till ny teknik och även kunna inkludera företagsnära testmiljöer.

4.1.2 Omställning till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi samt ökad innovationstakt

Regeringens bedömning: EU-gemensamma landsbygdsutvecklingsåtgärder kommer även efter 2020 att vara ett viktigt verktyg för att öka takten i omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi samt för att öka innovationstakten i Sveriges landsbygder.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att erfarenheterna från landsbygdsprogrammets nuvarande åtgärder med innovationsgrupper och europeiskt innovationspartnerskap tillvaratas och vidgas till fler näringar och företagande i landsbygder samt att Statens jordbruksverk i samråd med ett antal andra myndigheter ges i uppdrag att identifiera hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker det föreslagna uppdraget att identifiera hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi. *Verket för innovationssystem (Vinnova)*, *Hela Sverige ska leva* och *Luleå tekniska universitet* är några av de knappa tiotal instanser som avstyrker förslaget. Bland de som avstyrker förslaget och i de övriga kommentarerna beskriver flera instanser de problem de upplever i administrationen av landsbygdsprogrammet i programperioden 2014–2020 och att det föreslagna uppdraget är otydligt formulerat. *Statens jordbruksverk* ser positivt på förslaget men anser att förberedelserna bör vara en del i arbetet med den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020.

Kommitténs förslag om att vidga arbetet med det europeiska innovationspartnerskapet för produktivitet och hållbarhet inom jordbruket (EIP-Agri) tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna. Några instanser, däribland *Statens jordbruksverk* menar dock att en utvärdering av nuvarande EIP-Agri bör göras innan nya inslag införs. *Västra Götalands läns landsting* avstyrker förslaget med hänvisning till att det finns ett bredare och mer beprövat innovationssystem än EIP-Agri. *Årjängs kommun* avstyrker med anledning av upplevda problem med administrationen av landsbygdsprogrammet.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att landsbygdernas resurser är en nyckel till Sveriges förmåga att ställa om till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi och därmed bidra till Agenda 2030. Landsbygdsprogrammet är det finansiellt mest omfattande verktyget för landsbygdsutveckling. Regeringskansliet har

påbörjat förberedelserna för den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020. I förberedelserna ingår utvärdering och analyser av nuvarande programperiod samt att ta fram förslag till hur lagstiftningen bör förändras. Det nuvarande landsbygdsprogrammet innehåller flera verktyg som samlat underlättar omställningen till en biobaserad samhällsekonomi och innovationsutveckling. Inför kommande programperiod finns det en osäkerhet om såväl utformningen av lagstiftningen på EU-nivå som budgeten. EU-kommissionen förväntas lägga fram lagstiftningsförslag om den framtida gemensamma jordbrukspolitiken sommaren 2018.

Regeringen bedömer att effektiviteten av den gemensamma jordbrukspolitiken kan förbättras. Genom ett relativt ökat fokus på landsbygdsprogrammet kan arbetet med att ställa om till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi stärkas.

EIP-Agri och innovationsstödet är en ny satsning i landsbygdsprogrammet för programperioden 2014–2020. Regeringen avser att tillvarata de erfarenheter som görs inom ramen för nuvarande åtgärder med innovationsgrupper och EIP-Agri samt anser att insatserna bör breddas och omfatta fler näringar.

4.1.3 Offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster

Regeringens bedömning: Offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster bör fortsatt vara ett verktyg som bättre styr mot och motsvarar samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår dock även att upphandlingslagstiftningen ändras för att möjliggöra kravställning som motsvarar svenska miljökrav och regler för djurskydd.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag, men myndigheterna *Kommerskollegium*, *Konkurrensverket* och *Upphandlingsmyndigheten* bedömer att kommitténs förslag är problematiskt att genomföra givet att gällande EU-rätt på området inte tillåter diskriminering på grund av nationalitet eller ursprung, vilket i praktiken gör det svårt att kräva närodlat eller svenskt.

Skälen för regeringens bedömning: Den svenska livsmedelsproduktionen är miljö- och climateffektiv och har en hög standard inom djurskydd och djurhälsa. I livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) anför regeringen att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka. Den svenska livsmedelsproduktionen har tappat marknadsandelar, såväl på den svenska marknaden som globalt. Regeringen anser att offentlig konsumtion kan bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt samt att offentlig upphandling i det sammanhanget är ett viktigt verktyg. Nationella upphandlingsstrategin pekar tydligt på att den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster bör användas för att bättre bidra till samhällets ambitioner och målsättningar inom djurskydd och miljö. Detta framhålls även i livsmedelsstrategin. Av livsmedelsstrategin framgår också att upphandlande myndigheters och enheters kompetens om offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster

Prop. 2017/18:179 bör stärkas och att små och medelstora leverantörer bör ges bättre möjligheter att delta som anbudsgivare.

Regeringen vill öka möjligheterna för den offentliga sektorn att upphandla närproducerade livsmedel inom ramen för upphandlingsregelverket. Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande myndigheter och enheter. Myndigheten har vidare regeringens uppdrag att verka för ökad miljöhänsyn inom upphandling. Regeringen anser att kommuner, stat och landsting i större utsträckning än i dag bör använda det stöd som Upphandlingsmyndigheten erbjuder.

Med utgångspunkt i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG bedömer regeringen att det inte är möjligt att i svensk upphandlingslagstiftning införa regler som skulle innebära att det vid offentlig upphandling ska ställas krav som motsvarar svenska miljö- och djurskyddskrav. Enligt EU-lagstiftningen är det inte tillåtet att ställa krav som pekar ut ett särskilt land eller område. Däremot finns inga hinder mot att myndigheter ställer miljö- och djurskyddskrav som är i nivå med svenska bestämmelser i offentliga upphandlingar, om syftet med kraven är miljö- eller djurskydd. Mot bakgrund av detta är regeringens bedömning att de samlade insatser som genomförs inom offentlig upphandling, tillsammans med den nationella upphandlingsstrategins och livsmedelsstrategins mål kommer att underlätta för små och medelstora leverantörer att delta i offentliga upphandlingar för livsmedel och måltidstjänster samt stärka upphandlande enheters kompetens.

4.1.4 Förbättrade förutsättningar för export och besöksnäring

Regeringens bedömning: Utvecklingen av besöksnäringen kopplat till natur- och kulturmiljöer i Sveriges landsbygder, och i synnerhet naturturismen, bör stärkas.

Regeringen öppnar regionala exportcentrum i alla svenska län och regioner för att etablera en rikstäckande struktur för internationalisering och exportfrämjande insatser som tillgodoser företagens behov oavsett geografi eller bransch.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att aktörerna som ska samarbeta genom regionala exportcentrum och V.S. VisitSweden AB (Visit Sweden) får i uppdrag att genomföra riktade insatser för att hjälpa företag i landsbygderna, i synnerhet de glesa och mycket glesa landsbygderna, att öka sina exportandelar.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag.

Förbättrade förutsättningar för export

Målen för regeringens exportstrategi är att öka exporten och Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister. För regeringen är det därför viktigt att företag ska ha möjlighet att öka sin internationalisering och export oberoende av var i landet de är verksamma. Många små och medelstora företag upplever i dag svårigheter att hitta rätt bland de offentliga aktörer som på olika sätt ger stöd till företag inom export för affärsutveckling och internationalisering.

Regeringen har sedan tidigare uppdragit åt Tillväxtverket att, i samverkan med aktörer med regionalt utvecklingsansvar, inrätta regionala exportcentrum i sex län. Syftet med regionala exportcentrum är att företag ska erbjudas stöd i sin internationalisering eller exportsatsning oberoende av var i landet de är verksamma och att underlätta för företagen att hitta rätt bland de offentliga aktörer som på olika sätt ger stöd till affärsutveckling och internationalisering. Regeringen anser att det är viktigt att arbetet med regionala exportcentrum når ut i alla delar av landet och har därför i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24) föreslagit att tillskjuta ytterligare medel för 2018–2023 i syfte att inrätta regionala exportcentrum i samtliga län och regioner. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Tillväxtverket ska samordna uppdraget att inrätta regionala exportcentrum med uppdraget att genomföra en satsning på exportinformation till företag via verksamt.se.

För att långsiktigt öka den svenska livsmedelsexporten krävs att fler företag prioriterar exportmarknaden och får stöd och hjälp att satsa på export. Regeringen gör därför flera riktade exportinsatser för livsmedelsföretag. Bland annat ska ett regionalt exportprogram bidra till att fler företag kommer ut på exportmarknaden och att fler företag med exportpotential identifieras och kontaktas. Regeringen ser även en stor exportpotential i svenskt industriellt träbyggnad, träprodukter, vidareförädling av trä och mineraler samt arkitektur och design, både vad gäller varor och tjänster. Användningsområdena för råvara från jord- och skogsbruk utvecklas kontinuerligt i takt med ny kunskap och innovationer där Sverige ligger väl framme. För att nå ett cirkulärt, biobaserat och fossilfritt samhälle krävs innovationer för nya varor, tjänster och processer och en samverkan mellan offentliga aktörer, akademi och näringsliv.

Regeringen tar fram särskilda nationella strategier och åtgärdsplaner för exempelvis livsmedelssektorn, skogen, de maritima näringarna och life science. I dessa satsningar kan det ingå förslag som syftar till att öka exporten och internationaliseringen av svenska företag. Sedan augusti 2017 finns en nationell exportsamordnare på plats inom Regeringskansliet. Samordnarens uppgift är att arbeta mot företag, regioner och livsmedelsaktörer i Sverige och hjälpa dem att nå ut till nya marknader. Regeringen har även inrättat ett samverkansråd som ska öka livsmedelssektorns tillträde till marknader utanför EU samt inom ramen för exportstrategin bildat ett ”Team Sweden Livsmedel”, som ska vara en plattform för alla aktörer som är intresserade av att öka svensk livsmedelsexport. Inom ramen för exportstrategin finns även ett ”Team

En utvecklad besöksnäring

Besöksnäringen bidrar till hållbar tillväxt och utveckling i hela Sverige. Näringen utvecklas mycket starkt och finns väl spridd över landet. Sedan år 2000 har turismens exportvärde ökat med 177 procent. Det är mer än dubbelt så mycket som ökningen av Sveriges totala export av varor och tjänster. I landsbygderna, där många av de värden och tillgångar i form av natur, kultur och måltidsupplevelser som besökarna efterfrågar finns, spelar besöksnäringens utveckling en viktig roll.

Regeringen bedömer att det finns en outnyttjad potential för besöksnäringen i landsbygderna. En sammanställning som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tagit fram visar att de landsbygdskommuner som har en betydande besöksnäring också ser positiva effekter på ökad sysselsättning, större serviceutbud inom flera branscher, ökat nyföretagande och bättre dagligvaruhandel. Dessa kommuner har också lägre arbetslöshet bland unga, och högre prisutveckling på småhus enligt en jämförelse som SKL har gjort mellan besöksnäringskommuner och andra landsbygdskommuner. För en del företag verksamma på landsbygden kan diversifiering vara ett intressant sätt att utveckla företaget. Det märks till exempel ett ökat intresse från lantbruksföretag att inkludera turismupplevelser i sina verksamheter. Ungefär 5 500 av Lantbrukarnas Riksförbunds cirka 70 000 medlemsföretag hade år 2016 någon form av turismverksamhet.

I syfte att lyfta besöksnäringen och kraftsamla över politikområden och branschgränser tillsatte regeringen 2016 utredningen Sveriges besöksnäring – en samlad politik för upplevelsebaserad tillväxt (dir. 2016:83). I direktiven framhåller regeringen vikten av att utredningen görs utifrån ett geografiskt perspektiv så att behov, utmaningar och möjligheter som finns inom besöksnäringen i olika delar av landet tas om hand. Utredningen överlämnade i december 2017 sitt betänkande Ett land att besöka – En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95). I betänkandet finns bland annat förslag på hållbar destinationsutveckling genom samarbete mellan stad och landsbygd, att utveckla delstrategier för natur- och kulturbaserad turism och för måltidsupplevelser samt förslag på insatser för kunskap och kompetensutveckling.

Tillsammans utgör landsbygdernas natur- och kulturmiljöer, kultur och tillgångar en grund för en utvecklad besöksnäring som bidrar till sysselsättning samt lokal och regional utveckling. Det gäller inte minst naturturism där efterfrågan växer kraftigt internationellt och där Sverige har mycket goda förutsättningar att konkurrera om besökare som vill ha naturnära upplevelser. Det är av stor vikt att attraktiviteten bibehålls långsiktigt samtidigt som en ökad kommersialisering möjliggörs. För att ta till vara möjligheten till jobb och tillväxt på landsbygden avser regeringen att stödja den strategiska utvecklingen och samverkan mellan aktörerna inom naturturismområdet. Det finns också behov av att lokalt och regionalt tillvarata den potential som ryms i kultur och kulturmiljöer för att utveckla besöksnäringen och i detta också uppmärksamma det

viktiga samspelet med de kulturella och kreativa näringarna för att attrahera besökare. Prop. 2017/18:179

Vidare har regeringen inom ramen för livsmedelsstrategin avsatt medel för att stärka måltidsturismen. Genom denna satsning samarbetar Visit Sweden med aktörer i lokala och regionala turismorganisationer kring hur måltiden kan bli en större del av upplevelsen och bidra till ytterligare exportintäkter. För att på ett mer övergripande plan stödja och utveckla besöksnäringen har regeringen genom budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24) föreslagit att öka resurserna till Visit Sweden för att stärka marknadsföringen av Sverige som turistland utomlands. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

4.1.5 Nationellt kunskapscentrum för landsbygdsutveckling

Regeringens bedömning: Ett nationellt kunskapscentrum för landsbygdsutveckling bör inrättas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget. Ett tiotal remissinstanser, däribland *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Stockholms universitet* och *Umeå universitet* betonar att en lösning bör etableras inom befintliga strukturer.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att en aktiv närings- och innovationspolitik i alla delar av landet medför att tillväxtpotentialen i företagen tas till vara. Många delar av landet kännetecknas av glesare miljöer och kunskap behövs om hur dessa miljöer kan ges möjlighet att bidra till ökad hållbarhet, hållbar tillväxt och jobb i hela landet. En samlad forskningsbaserad kunskapsutveckling kan öka effekten av politiken inom olika områden och tydliggöra landsbygdernas förutsättningar att bidra till den svenska tillväxten. Regeringen anser att det är önskvärt att utveckla det forskningsarbete som görs runt om i Sverige. I likhet med kommittén ser regeringen att detta arbete kan utvecklas genom förbättrad samordning och samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning inom landsbygdsutveckling och regional utveckling. Regeringen avser därför att ge Sveriges lantbruksuniversitet i uppdrag att i samverkan med ett antal andra lärosäten som bedriver forskning inom landsbygdsutveckling etablera och driva ett nationellt kunskapscentrum för landsbygdsutveckling.

4.1.6 Behov av fortsatt förenklingsarbete på alla myndighetsnivåer

Regeringens bedömning: För att underlätta företagets vardag bör förenklings- och metodarbetet fortsätta utvecklas på alla myndighetsnivåer och digitaliseringens möjligheter tillvaratas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att Tillväxtverket ges i uppdrag att

Prop. 2017/18:179 utreda möjligheten till, och utformningen av, en servicegaranti vid myndighetsutövning riktat till små och medelstora företag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av ett trettiotal remissinstanser varav ungefär hälften kommuner och regionalt utvecklingsansvariga aktörer. Instansernas yttranden bekräftar kommitténs beskrivning av att regelkrångel försvårar villkoren för företagen och några instanser understryker att en minskning av krångel och krävande administration är ett måste för att fler människor ska våga och vilja starta och driva företag i hela landet. *Tillväxtverket, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* och *Jönköpings läns landsting* avstyrker dock förslaget eftersom de inte bedömer att en servicegaranti skulle vara lösningen på problemet. De tror snarare att det är effektivare processer, ökad tillgänglighet och insatser för ökad förståelse som behövs.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det är viktigt att underlätta för företagen och skapa goda villkor i näringslivet, oavsett bransch och geografi. Näringslivets struktur i landsbygderna förändras successivt. Inte minst gäller detta inom de areella näringarna. Andelen jordbruksföretag som har någon form av kombinationsverksamhet ökar snabbt, från 11 procent 1999 till 43 procent 2016. Även som andel av företagets omsättning ökar betydelsen av kombinationsverksamheten. Med flera olika verksamheter i ett företag ökar antalet regler som dessa företag måste följa och även deras kontaktytor mot myndigheter på nationell, regional och kommunal nivå. Regeringens ambition för förenklingsarbetet är att Sverige ska vara digitalt, transparent och innovationsfrämjande för ett enklare och konkurrenskraftigt företagande. Målen är att det ska bli enklare att lämna uppgifter, handläggningstiderna ska kortas, regler ska främja företagets tillväxt och kostnaderna till följd av regler ska minska. Förenklingsarbetet ska ske med beaktande av en hög skyddsnivå för konsumenter, arbetstagarer, hälsa, miljö och djurvälstånd. Tillväxtverket har som regeringens expertmyndighet på förenklingsområdet en central roll i både uppföljningen och arbetet med att nå målen för området.

Det finns många delar i myndighetskontakterna som har betydelse för hur företagen upplever servicen. Information om processen, förväntad handläggningstid samt möjligheten att kunna följa sitt ärende och veta vem man kontaktar vid frågor är ofta minst lika viktig för företagen som handläggningstiden i sig. Tidsbestämmelser så som en servicegaranti riskerar dock att bli kontraproduktiva när tidsgränsen sätts längre än nödvändigt för att säkerställa att myndigheten kan möta åtagandet.

Regeringen anser att det är viktigt med långsiktiga mål för att minska den genomsnittliga handläggningstiden. Därför har länsstyrelserna och 19 andra statliga myndigheter i uppdrag att följa upp och arbeta mot regeringens mål på förenklingsområdet. Tillväxtverkets uppföljning visar att den övergripande utvecklingen sedan 2014 är att handläggningstiderna, enligt de mätningar och uppskattningar som myndigheterna gör, minskar hos 11 av de 19 myndigheterna.

Utöver långsiktiga mål är det viktigt med ett förtroendeskapande arbete mellan den offentliga förvaltningen och näringslivet och att insatserna som görs har ett företagarperspektiv så att effekterna, förenklingen och nyttan också gör skillnad i företagarnas vardag. I detta avseende måste även hänsyn tas till myndigheternas förutsättningar och ärendenas

komplexitet m.m. när olika bedömningar görs. Tillväxtverket har haft regeringens uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag för att visa hur myndigheters handläggningsprocesser påverkar företagets konkurrenskraft och utveckling samt ge förslag på vilka åtgärder och metoder som är effektiva och ändamålsenliga för att korta handläggningstiderna. Uppdraget inkluderade även att analysera och värdera effekter av lösningar och eventuella instrument som till exempel servicegaranti och maxtider (dnr N2017/04845/FF).

Digitalisering är ett sätt att effektivisera handläggningsprocesserna och på så sätt minska handläggningstiderna. En förutsättning för detta är väl fungerande digital uppkoppling i landsbygderna. Digitala processer som anpassas utifrån företags förutsättningar och behov ger överblick och kontroll över de krav som myndigheter ställer på företagen. En digital ärendehantering underlättar för företag att göra rätt från början, att få en snabbare ärendehantering och att lättare få besked om ärendestatus. Regeringen har också ingått en överenskommelse med SKL som syftar till att erbjuda företagare i regeltunga branscher nationella digitala lösningar för att bland annat kunna ansöka om kommunala tillstånd. Inledningsvis inriktades satsningen mot restaurangföretagare genom projektet Serverat, men har sedan utvecklats till att också omfatta besöksnäringen. En liknande förenklingsåtgärd görs även för företag i livsmedelskedjan inom ramen för regeringens livsmedelsstrategi genom uppdrag till Statens jordbruksverk och Livsmedelsverket. Det är regeringens uppfattning att en nationell utveckling av tjänster underlättar för mindre kommuner att tillgodogöra sig de digitala möjligheterna eftersom det kan vara dyrt att finansiera utvecklingskostnaderna var och en för sig.

4.2 Riktade insatser till kommuner i glesbygd med särskilda utmaningar

4.2.1 Näringsliv och utveckling i kommuner med särskilda utmaningar

Regeringens bedömning: En näringslivsåtgärd bör riktas mot de kommuner där näringslivet har ogynnsamma villkor.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår ett paket som utöver de landsbygdsgenerella åtgärder som föreslås av kommittén, såsom utbildningscentrum, omlokalisering av statliga jobb och utbyggd digital infrastruktur, innehåller riktade näringspolitiska och tillväxtfrämjande åtgärder i 23 utpekade kommuner. Det kan enligt kommittén exempelvis handla om ytterligare nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifter och avskrivning av studieskulder.

Remissinstanserna: Ett hundratal remissinstanser, varav hälften kommuner, tillstyrker förslaget om ett näringslivspaket riktat till 23 kommuner i norra och mellersta Sverige. Det är dock många instanser, bl.a. ett stort antal kommuner, som ifrågasätter kommitténs avgränsning

Prop. 2017/18:179 eftersom det finns långt fler kommuner som är i behov av liknande stödåtgärder än de som pekas ut av kommittén. Många av dessa instanser oroar sig för vilka gränsdragnings effekter den föreslagna avgränsningen får för kommuner med liknande utmaningar som inte inkluderas, vars problem riskerar att förstärkas om det t.ex. blir mer fördelaktigt att bedriva verksamhet i grannkommunen. *Sveriges Kommuner och Landsting* m.fl. bedömer att de föreslagna formerna av insatser riskerar att öka spänningen inom regioner och mellan kommuner, vilket kan leda till en ökad polarisering snarare än ökad sammanhållning. Sammantaget efterfrågar många remissinstanser en djupare analys av förslaget om ett näringslivspaket och inte minst av avgränsningsfrågan. *Landsorganisationen Sverige (LO)*, *Företagarna* och *Näringslivets Regelrådet* avstyrker förslaget som helhet. Det huvudsakliga argumentet bland de som avstyrker är att gränsdragningen skapar konkurrenssnedvridningar, då ett företag på ena sidan gränsen får ta del av en subvention medan ett företag i grannkommunen inte får det. *LO* menar att liknande åtgärder testats tidigare utan framgång och att det är principiellt fel att skapa regionala särlösningar i system som till sin karaktär bör erbjuda lika villkor i hela landet. *Skatteverket* och *Skogs- och Lantarbetsgivarförbundet* avstyrker den del av förslaget som handlar om att införa ytterligare regler om nedsättning av sociala avgifter i vissa särskilt angivna kommuner. *Skatteverket* menar att det medför att regelverket blir allt för komplext och svåröverskådligt för såväl den som vill ha nedsättning som för *Skatteverket* som ska tillämpa reglerna. *Skogs- och Lantarbetsgivarförbundet* anser att olika former av tillämpliga subventioner som underlättar i initialskedet ska finnas tillgängliga oavsett geografisk plats.

En majoritet av de knappt femtio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker en utredning om att minska studieskulden, bl.a. *Hela Sverige ska leva*, *Kungliga Tekniska högskolan* och *Tjänstemännens centralorganisation*. Ett handfull instanser avstyrker förslaget däribland *Sveriges förenade studentkårer (SFS)*, *Universitets- och högskolerådet (UHR)* och *LO*. Flera av de som avstyrker förslaget, bl.a. *SFS* och *UHR* tror att effekten av att minska studieskulder i relation till kostnaden skulle bli liten. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* varken tillstyrker eller avstyrker förslaget då nämnden menar att förslaget utgör ett politiskt ställningstagande, men påpekar att en avskrivning av studielån inte ligger i linje med studiestödets mål och syfte. *CSN* menar att vissa rättvisasppekter bör övervägas då vissa får avskrivning medan andra inte får det, beroende av bostadsort eller om de antingen inte har tagit studielån eller redan har betalat tillbaka sina lån. Vidare anser *CSN* att andra sätt att uppnå syftet bör övervägas såsom bidrag eller skattefria premier till de som bosätter sig och yrkesarbetar inom vissa kommuner. Nämnden menar även att vissa överväganden behövs gällande vilka personer och vilka utbildningar som ska ges möjlighet till avskrivning.

Skälen för regeringens bedömning: Kommunernas förmåga att stärka det lokala näringslivsklimatet och förutsättningarna för företagande och service är viktig. Kommunerna genomför vidare näringslivsbefrämjande insatser som kompletterar olika statliga insatser. Inom ramen för en sammanhållen landsbygds politik är det därför motiverat med satsningar riktade till områden där näringslivet står inför särskilda utmaningar. Det handlar om kommuner med stora geografiska och demografiska utma-

ningar, där näringslivet har långa avstånd till leverantörer och kunder, eftersom de finns i arbetsmarknadsregioner med begränsat befolkningsunderlag på stora geografiska ytor. Befolkningsunderlaget i dessa kommuner begränsar i sin tur utbudet av arbetskraft som därtill minskar till följd av en vikande befolkningsutveckling. Dessa kommuner har dessutom förhållandevis få privata arbetsställen samt ett näringsliv med begränsad branschbredd. Det är i dessa kommuner som regeringen bedömer att det kommer krävas ytterligare satsningar utöver de generella åtgärder i form av utbyggd digital infrastruktur, ökad tillgång till högre utbildning, omlokalisering av statliga jobb samt innovations- och exportfrämjande insatser som föreslås i denna proposition. Mot bakgrund av detta vill regeringen öka kommunernas förmåga att stärka det lokala näringslivsklimatet och förutsättningarna för företagande och service. Därför har regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) föreslagit att avsätta medel i form av statsbidrag till kommuner i glesbygd. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Regeringens bedömning är att satsningen kommer att bidra till att stärka dessa kommuners näringslivsutvecklande insatser, och till att bättre rusta dem för att kunna ta del av andra offentliga utvecklingsinsatser.

Som en del av kommitténs förslag om ett näringslivspaket lyfts potentiella frågor att utreda, varav en rör skatteområdet. Förslag om eventuella skatteändringar eller avisering om skatteändring hanteras inom budgetprocessen.

De långa geografiska avstånden mellan företag och marknader medför permanenta kostnadsnackdelar för företagen i norra Sverige. För att kompensera för det, och för att stimulera till höjd förädlingsgrad i näringslivet, finns ett regionalt transportbidrag som kan beviljas företag i de fyra nordligaste länen. Sedan juli 2017 kan regionalt transportbidrag även beviljas till företag för transporter av vidareförädlade produkter inom bland annat jordbruks- och livsmedelssektorn. Regeringen avser därför avsätta ytterligare medel för finansiering av transportbidraget och stärker därigenom möjligheterna för företagande inom dessa näringar. I Sveriges fyra nordligaste län finns goda förutsättningar för detta, både vad gäller vidareförädling av jordbruksprodukter och exempelvis bär och viltkött.

Företag och offentliga arbetsgivare i kommuner med särskilda utmaningar har ofta problem att rekrytera personal med rätt kompetens. Det gäller inte minst inom yrken med krav på eftergymnasial utbildning. Regeringen anser att det behövs fler med högre utbildning i Sveriges landsbygder, och i synnerhet i kommuner med särskilda utmaningar. Kommittén framhåller nedskrivning av studielån för högutbildade som bosätter sig i vissa delar av landet som en möjlig åtgärd, men anser att frågan fortsatt behöver utredas. Regeringen anser att en sammanhållen landsbygdspolitik måste behandla kompetensförsörjningsfrågorna både ur ett utbildnings- och näringslivsperspektiv. I denna proposition presenteras därför flera satsningar både för att underlätta deltagande i högre utbildning för boende i Sveriges landsbygder och för en stärkt näringslivsutveckling. Regeringen anser att ytterligare åtgärder utöver detta behöver vidtas för att underlätta kompetensförsörjningen i Sveriges landsbygder. Regeringen avser därför att vidare analysera inom vilka

Prop. 2017/18:179 sektorer som arbetsgivare har svårt att hitta kompetens på landsbygden samt återkomma om lämpliga åtgärder för att förbättra kompetensförsörjningen på landsbygden inom dessa sektorer och yrken. Kommitténs förslag är ett viktigt underlag i det arbetet.

Det finns områden i Sverige som har stora utmaningar med t.ex. hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå, lågt valdeltagande och låg sysselsättningsgrad. Denna situation kan inte accepteras. Det finns även kommuner som har stora utmaningar till följd av till exempel gleshet, långt avstånd till stora tätbefolkade områden, demografisk obalans och ett mindre utbud av tjänster från offentliga och privata aktörer. Därför genomför regeringen en långsiktig satsning på socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden i enlighet med budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, utgiftsområde 19). Satsningen ska stärka kommunernas eget arbete för att förbättra förutsättningarna i de områden som har störst behov. Insatsen är viktig för att Sverige socialt och ekonomiskt ska hålla ihop och inkluderar gles- och landsbygdskommuner.

5 Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Sverige hålls ihop genom en infrastruktur som förbättrar förutsättningar för jobb, tillgänglighet, delaktighet och hållbar tillväxt i hela landet. Att hela landet har tillgång till bredbandsinfrastruktur och kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter är en förutsättning för detta. På samma sätt är en fungerande transportinfrastruktur för person- och godstransporter i landsbygderna en viktig förutsättning för ett Sverige som håller ihop.

Det bör finnas möjlighet för alla att skaffa sig tillgång till den digitala infrastrukturen som är viktig för att delta och bidra i det moderna samhället. Digital uppkoppling krävs både för att kunna driva företag, ta del av välfärdstjänster och för en fungerande vardag, inte minst i Sveriges landsbygder. Att hela landet har tillgång till bredband har potential att bidra till klimatnytta genom att skapa förutsättningar för digital kommunikation, resfria möten och distansarbete som minskar efterfrågan på transporter. Likafullt kommer ett fungerande och tillgängligt transportsystem i hela landet även fortsatt att vara avgörande för företagets utveckling på landsbygden och för landets konkurrenskraft och export.

5.1.1 God tillgång till bredband

Regeringens bedömning: Ett av de av riksdagen beslutade delmålen för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband. Regeringen bedömer att detta mål är förenligt med det föreslagna målet för landsbygdspolitiken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén lämnar ett flertal förslag på detta område. Dessa är att regeringen beslutar om ett nytt mål som innebär att alla i hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100Mbit/s senast 2025, att regeringen ser över förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation med huvudsyftet att höja nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT) samt att statens digitala infrastruktur samordnas i enlighet med förslagen i betänkandet Statens bredbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1).

Kommittén föreslår vidare att regeringen utreder hur digital infrastruktur kan organiseras som ett femte transportslag efter 2025, att regeringen säkerställer tillgången till bredband för de hushåll och företag som står utan uppkoppling i samband med avvecklingen av kopparnäten samt att Bredbandsforum ges i uppdrag att ansvara för att samordna en främjandeverksamhet för potentiella små nät i landsbygderna.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget till nytt bredbandsmål. Flera uppmärksammar dock att regeringen i och med antagandet av bredbandsstrategin redan fattat beslut om ett nytt mål, vilket välkomnas.

Förslagen om en höjning av SOT-nivån och om att en avveckling av kopparnäten inte bör ske förrän tillgången till internet är säkerställd tillstyrks av samtliga instanser som yttrat sig. Det är dock flera instanser som problematiserar kommitténs analyser om vilka effekter en höjning av SOT-nivån skulle få. En av dessa instanser är *Telia Company AB (Telia)* som menar att en höjning av nivån varken skulle göra kopparnätet mer driftsäkert eller förbättra kapaciteten. Enligt bl.a. *Telia* och *IT & Telekomföretagen Almega* kommer inte heller en höjning av SOT-nivån att bromsa övergången från kopparnätet utan snarare öka behovet av att aktivt se till att alla kunder får hjälp i övergången till nya moderna lösningar.

Förslaget att statens digitala infrastruktur ska samordnas i enlighet med förslagen i Statens bredbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1) tillstyrks av de flesta instanser men avstyrks av *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* och *Fackförbundet ST* som menar att förslagen i nämnda utredning inte är tillräckligt långgående. *Post- och telestyrelsen (PTS)* tillstyrker förslaget men anser att viss försiktighet bör iaktas för att inte tränga undan privata alternativ.

Förslaget att utreda förutsättningarna för hur digital infrastruktur kan organiseras som transportslag tillstyrks av remissinstanserna, merparten av de som yttrat sig är länsstyrelser, aktörer med regionalt utvecklings-

Prop. 2017/18:179 ansvar och kommuner. *PTS* tycker förslaget är intressant men påpekar att det är oklart om och hur en sådan förändring i sig skulle innebära nya samhällseliga krav på bredbandsinfrastrukturen.

Ett tjugotal remissinstanser, varav *SKL* samt en rad länsstyrelser och regionalt utvecklingsansvariga aktörer utgör merparten, har kommenterat förslaget om ett uppdrag till Bredbandsforum att samordna en främjandeverksamhet för potentiella små nät i landsbygderna. Enbart *PTS* avstyrker förslaget eftersom myndigheten menar att arbetet med att samordna en sådan främjandeverksamhet inte bör ligga hos Bredbandsforum. *PTS* framför att byanätsforum inom Bredbandsforum, som har denna samordningsfunktion i dag, är på väg att omstöpas i annan verksamhetsform. *PTS* framhåller i stället att det finns nationella intresseorganisationer samt regionala initiativ som är beredda att ta över funktionen att koordinera och där de aktuella aktörerna dessutom har andra möjligheter än staten att agera rådgivare.

Bakgrund

Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi

Ett av de av riksdagen beslutade delmålen för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297). Regeringen beslutade i december 2016 en bredbandsstrategi med visionen om ett helt uppkopplat Sverige. Visionen handlar om att bredbandsinfrastrukturen ska motsvara användarnas behov av uppkoppling. Strategin innehåller mål om tillgång till snabbt bredband och tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet för alla hushåll och företag i Sverige. Målsättningen i strategin är att år 2020 bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, 2023 bör hela Sverige ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet och 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband genom att

- 98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s
- 1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s
- 0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s.

Det pågår en omfattande bredbandsutbyggnad i hela landet. På kommersiell grund investerar marknads aktörer cirka 12–14 miljarder kronor årligen. I områden där de kommersiella aktörerna inte anser det vara lönsamt att bygga ut bredband görs omfattande statliga investeringar. Regeringen satsar i landsbygdsprogrammet 2014–2020 4,25 miljarder kronor i stöd till bredbandsutbyggnad och inom regionalfondsprogrammen för samma period har regeringen möjliggjort investeringar om 1,2 miljarder i de tre nordligaste programområdena. Tillgången till bredband med hög överföringshastighet är dock ojämnt fördelad mellan stad och land. Eftersom samhället digitaliseras snabbt och fler produkter och tjänster än tidigare förutsätter tillgång till bredband med hög överföringshastighet har regeringen satt ambitiösa bredbandsmål för hela landet.

Ny teknik och en höjning av nivån för funktionell tillgång till internet

Regeringen anser att det är viktigt att människor och företag ska kunna få tillgång till digitala tjänster oavsett var de har sin stadigvarande bostad respektive verksamhetsställe. Digitala tjänster blir allt mer avancerade och kräver ökad breddbandskapacitet. Regeringen har därför höjt nivån för funktionell tillgång till internet, inom ramen för de samhällsomfattande tjänsterna, från 1 Mbit/s till 10 Mbit/s. PTS har i samband med detta fått i uppdrag att se till att privatpersoner och företag som i sin stadigvarande bostad eller verksamhetsställe saknar tillgång till telefoni eller bredbandsuppkoppling om 10Mbit/s kan få stöd för åtgärder som ger sådan tillgång. Förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet trädde i kraft den 1 mars 2018.

Teknikutvecklingen och den svenska marknadsutvecklingen har lett till god utbyggnad av bredband och ökad mobiltäckning. Telias skifte från kopparbaserad infrastruktur till andra typer av bredband och telefoni sker över hela landet. Ersättningslösningar inkluderar exempelvis fiber, mobila lösningar och satellit.

För en långsiktig utveckling av infrastrukturen för digital kommunikation bedömer regeringen att det är angeläget att staten även fortsättningsvis för en aktiv politik för ett hållbart digitaliserat Sverige. Regeringen kommer fortsatt att verka för att den positiva utvecklingen av bredbandsutbyggnad i högt tempo fortsätter.

Samordning av statens digitala infrastruktur

Staten har ett ansvar för att statligt ägd breddbandsinfrastruktur utnyttjas på ett effektivt sätt. Regeringen har en viktig uppgift i att samordna statlig verksamhet och att se till att ansvarsområdena är tydliga. Det är viktigt att ansvaret för en effektiv breddbandsutbyggnad betonas när instruktioner och regleringsbrev till myndigheter utformas. På detta sätt verkar regeringen för en helhetssyn, ökad effektivitet och samordning. I Riksrevisionens rapport Staten på telekommarknaden (RiR 2013:5) konstaterades att det finns en outnyttjad potential i en samlad styrning av det statliga innehavet av infrastruktur på telekommarknaden och det framfördes argument för en mer strategisk styrning. Mot bakgrund av detta tillsatte regeringen en utredning (dir. 2014:118). Utredningens uppdrag var att se över möjligheterna att effektivisera användningen av de statligt ägda breddbandsnäten genom förbättrad samordning mellan breddbandsverksamheterna hos berörda statliga aktörer. Slutbetänkandet Statens breddbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1) lämnades i januari 2016. Regeringen har i regleringsbrev för 2017 och 2018 gett Trafikverket ett uppdrag som avser att myndigheten ska korta handläggningstiderna för ledningsrättsärenden. Från och med 2018 ska Trafikverket även redovisa effekter av sina insatser. Utredningens övriga förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringens inriktning är att behandla förslagen senast i samband med budgetprocessen för 2019.

De offentliga medlen för bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet söks i konkurrens vilket innebär att inte alla föreningar som genomfört förberedande arbete för ett bredbandsprojekt i slutändan kan beviljas finansiering. Regeringen anser därför, i likhet med kommittén, att det är viktigt att skapa förutsättningar för att potentiella mindre projekt på landsbygden och kommersiella aktörer kan föra en dialog om utbyggnad. Det finns flera goda exempel där mindre bredbandsprojekt på landsbygden har gjort förberedelsearbete som sedan har kunnat användas i kommersiella projekt. Bland annat har Hela Sverige ska leva, Coompanion Sverige och Lantbrukarnas Riksförbund beviljats projektstöd från landsbygdsprogrammet för att stödja byanät. De regionala bredbandskoordinatorerna ska verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i bredbandsfrågor samt fungera som kontaktpunkt för sådana frågor i respektive län för såväl offentliga som privata aktörer. Syftet med deras arbete är att öka samordningen och därmed effektivisera arbetet på regional nivå. I uppdraget till bredbandskoordinatorerna ingår att stödja och underlätta kommunernas arbete med att bistå lokala initiativ för bredbandsutbyggnad.

5.1.2 En modell för statligt stöd till utbyggnad av bredband

<p>Regeringens bedömning: En framtida modell för statligt stöd till utbyggnad av bredband bör utformas.</p>
--

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén pekar på behovet av att se över en framtida modell för statligt stöd till bredbandsutbyggnad. Kommittén föreslår en modell som utgår från att en operatör genomför ett projekt som innebär ett helhetsåtagande, där beställaren är staten, genom Post- och telestyrelsen (PTS) och länsstyrelserna. Kommittén föreslår dessutom att de regionala bredbandskoordinatorerna ska utgöra en kontaktpunkt gentemot aktörerna som ingår i en upphandling, att regeringen anslår 300 miljoner kronor årligen till PTS att fördela till länsstyrelserna samt att Statens jordbruksverk ges i uppdrag att utforma bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet så att länsstyrelserna tillsammans med aktörerna med regionalt utvecklingsansvar och kommuner kan upphandla bredband med hög överföringskapacitet.

Remissinstanserna: Remissinstanserna understryker behovet av nya metoder för bredbandsutbyggnad. Det är ingen instans som avstyrker kommitténs förslag att fullborda bredbandsutbyggnad via innovationsupphandling, men det finns en del synpunkter på utformningen. Bland de som har synpunkter kan nämnas *Upphandlingsmyndigheten* som anser att det är oklart om kommittén verkligen syftar på innovationsupphandlingar eller på upphandlingar där leverantörerna kan ta fram olika förslag för bredbandsanslutning. PTS anser att en regionalt anpassad och behovsriktad modell för finansiering av bredbandsutbyggnad har flera fördelar jämfört med en till övervägande del efterfrågestyrd modell, bl.a. att det blir lättare att ta hänsyn till olika

regionala förutsättningar och att medlen i större utsträckning kan styras till de områden där behovet av finansiering är som störst. *PTS* tror dock att kommitténs bedömning avseende effektivisering kan vara optimistisk.

Många remissinstanser, däribland ett flertal aktörer med regionalt utvecklingsansvar anser att summan som anslås för *PTS* att fördela borde vara högre. Flera av dessa instanser föreslår 500 miljoner kronor, men under kortare tid eftersom den höga efterfrågan och marknadstrycket just nu gör att det behövs en snabbare satsning. En rad regionalt utvecklingsansvariga aktörer och några kommuner anser att det är den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret som bör vara ansvarig för upphandlingarna eftersom det är där bredbandskoordinatorerna är placerade och att *PTS* därför bör förmedla medlen dit. Flera regionalt utvecklingsansvariga aktörer och några kommuner avstyrker förslaget att Statens jordbruksverk får i uppdrag att utforma bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet. De anser att de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna i stället bör få uppdraget. *Norrbottnens läns landsting* anser att *PTS* bör få uppdraget och några ytterligare instanser understryker vikten av *PTS* medverkan vid en översyn av stödet. Att stödet ses över är något som tillstyrks av samtliga instanser som yttrat sig. *Upphandlingsmyndigheten* och *PTS* bedömer att det inte med nuvarande lagstiftning finns förutsättningar för *PTS* att kunna utfärda föreskrifter beträffande utformningen av förfrågningsunderlag vid offentliga upphandlingar. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att i det fall upphandlingen ska ske inom ramen för landsbygdsprogrammets stödmöjligheter är det naturligt att Statens jordbruksverk, i egenskap av förvaltningsmyndighet för programmet, ges i uppdrag att utforma inte bara stödet utan också att ta fram riktlinjer för upphandlingen. Kommitténs förslag att regeringen förtydligar de regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag, så att det framgår att dessa utgör kontaktpunkt gentemot aktörerna som ingår i en upphandling får stöd av drygt ett tjugotal remissinstanser, bl.a. *PTS*, men avstyrks av *Länsstyrelsen i Kronobergs län* som inte tror att behovet av direktkontakt med länsstyrelsen kommer att tillgodoses om kontaktpunktsfunktionen läggs på de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna.

Skälen för regeringens bedömning: Bredbandsutbyggnaden sker i snabb takt i Sverige. Detta gäller både den kommersiella utbyggnaden och den som finansieras med offentliga medel genom landsbygdsprogrammet och de tre nordligaste regionalfondsprogrammen. Det innebär att det i dag finns tillgång till bredband i stora delar av Sveriges landsbygder. I takt med att utbyggnaden når allt längre ut och de områden som framöver kommer att sakna tillgång till snabbt bredband är allt mer glest befolkade och spridda, behöver en framtida utformning av stödinsatser övervägas. De modeller för offentlig finansierad bredbandsutbyggnad som använts hittills är inte med självklarhet de bästa för framtida behov.

Regeringen gav därför i juni 2017 *PTS* i uppdrag att se över och komma med förslag på hur framtida insatser för utbyggnad med statliga medel kan utformas och vilken aktör som bör administrera detta. *PTS* redovisade uppdraget i november 2017. Förslaget bereds nu inom Regeringskansliet.

5.2.1 Person- och godstransporter

Regeringens bedömning: Riksdagen har lagt fast det övergripande transportpolitiska målet att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Regeringen bedömer att det övergripande målet för transportpolitiken är förenligt med det föreslagna övergripande målet för landsbygdspolitiken.

De enskilda vägarna är en viktig del av transportnätet på landsbygden. Regeringen bedömer att en satsning bör göras på enskilda vägar.

Regeringen avser även att avsätta medel till särskilda insatser för att förbättra förutsättningarna för hållbara godstransporter på järnväg i landsbygd.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén lämnar ett flertal förslag på detta område. Dessa är att länsstyrelserna ges i uppdrag att redovisa landsbygdernas behov av underhåll och investeringar i transportsystemet i planeringsunderlaget till länstransportplanerna, att Trafikverket ges i uppdrag att ange specifika objekt eller andra åtgärder i landsbygderna som ska prioriteras i transportplaneringen på regional nivå samt att regeringen förtydligar att planeringen av enskilda vägar ska behandlas i länstransportplanerna.

Kommittén föreslår vidare att regeringen lägger fram förslag som underlättar samordningen av olika typer av persontransporter och ideell och kostnadsdelande samåkning i landsbygderna samt att regeringen prioriterar landsbygderna vid testverksamhet och mer permanent införande av självkörande fordon.

Remissinstanserna: De båda förslagen om att länsstyrelsen ska få i uppdrag att redovisa behov och investeringar till länsplanerna samt att Trafikverket ska ange specifika objekt och åtgärder som ska prioriteras på regional nivå avstyrks av en stor majoritet av remissinstanserna. Bland dessa kan nämnas flertalet regionalt utvecklingsansvariga aktörer, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Trafikverket* och *Trafikanalys*. De remissinstanser som avstyrker förslagen anser att kommitténs förslag skapar otydliga roller samt att förslagen riskerar att försvåra och fördyra framtagandet av kunskapsunderlag. Dessa remissinstanser är i huvudsak nöjda med dagens system och flera anser att det är oklart vilka brister kommittén ser med dagens ansvarsfördelning i planeringsprocessen och bidragssystemet. De instanser som tillstyrker förslagen, t.ex. *Hela Sverige ska leva* och några kommuner, understryker att det är viktigt med investeringar i och underhåll av infrastruktur på landsbygden.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att förtydliga att planeringen av enskilda vägar ska behandlas i länstransportplanerna. Flera av de instanser som avstyrker förslaget, däribland *Riksförbundet Enskilda Vägar*, anser i stället att Trafikverket bör ha ansvaret för planeringen av enskilda vägar. Några instanser påpekar att det redan i dag är möjligt att avsätta medel för enskilda vägar inom länstransportplanerna.

Remissinstanserna tillstyrker förslagen om en underlättad samordning av olika typer av persontransporter och ideell och kostnadsdelande samåkning. Vad gäller förslaget att underlätta olika typer av persontransporter vill t.ex. *SKL, Svensk Kollektivtrafik* och *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* se en ansats som är bredare än enbart persontransporter.

Ett tiotal instanser, däribland *Trafikverket, Hela Sverige ska leva* och *Svensk Kollektivtrafik* tillstyrker förslaget om att prioritera landsbygderna vid testverksamhet och mer permanent införande av självkörande fordon. *PTS* tillstyrker testverksamhet, dock under förutsättning att det är en geografiskt begränsad omfattning som avses. *SKL, Örebro läns landsting, Jönköpings läns landsting* och *Lekebergs kommun* avstyrker förslaget. Huvudargumentet i deras resonemang är att både tätort och landsbygd behöver komma ifråga för testverksamhet samt att det måste vara upp till både utvecklare av självkörande fordon och de platsbundna testanläggningarna att finna affärsmässiga lösningar som gynnar utvecklingen.

Skälen för regeringens bedömning

Landsbygderna i infrastrukturplaneringen

Regeringen bedömer, i likhet med remissinstanserna, att dagens system och ansvarsfördelning i huvudsak fungerar väl. Målet för transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Därutöver har riksdagen beslutat om ett funktionsmål – tillgänglighet, och ett hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa. Funktionsmålet innebär bland annat att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Regeringen anser att Sverige hålls ihop genom åtgärder som förbättrar förutsättningar för jobb, regional utveckling, tillgänglighet, delaktighet och hållbar tillväxt i hela landet. Fungerande transportinfrastruktur på landsbygden är en viktig förutsättning för detta. Kommittén pekar särskilt på att järnvägen är viktig för att åstadkomma hållbara godstransporter. Regeringen avser avsätta medel till särskilda insatser för att förbättra förutsättningarna för hållbara godstransporter på järnväg i landsbygd.

Regeringen bedömer att det övergripande transportpolitiska målet är förenligt med det landsbygdspolitiska målet, en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla, även landsbygderna, en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Förutsättningarna för att skapa god tillgänglighet, med till exempel infrastruktur och kollektivtrafik, skiljer sig dock åt mellan stad och land och lösningarna ser olika ut.

Regeringen menar att person- och godstransporter i landsbygderna behöver förbättras. Investeringar i infrastruktur kräver långsiktighet och regeringen har därför lämnat propositionen Infrastruktur för framtiden –

Prop. 2017/18:179 innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling (prop. 2016/17:21) med förslag till ekonomiska ramar för en nationell plan för perioden 2018–2029. Trafikverket har presenterat ett förslag till en ny nationell trafikslagsövergripande plan för utveckling av transportsystemet för perioden. Aktörerna med regionalt utvecklingsansvar, länsplaneupprättarna, har för samma period för respektive län upprättat ett förslag till trafikövergripande länsplan för regional transportinfrastruktur. För att understryka behovet av förbättring av person- och godstransporter i landsbygderna har regeringen i direktiven för åtgärdsplaneringen för planperioden 2018–2029 (dnr N2017/02312/TIF) särskilt lyft fram att landsbygdernas utmaningar ska beaktas.

De enskilda vägarna är en viktig del av transportnätet på landsbygden. Regeringen anser att det är viktigt att i länsplanerna ta hänsyn till drift, underhåll och planeringen av enskilda vägar. Trafikverket har lämnat ett förslag till regeringen om en revidering av förordningen (1989:891) om statsbidrag till enskild väghållning och föreslår bland annat att det förtydligas att planeringen av enskilda vägar ska beaktas vid framtagande av förslag till objekt som ska ingå i länsplanen. Trafikverkets förslag överensstämmer med vad kommittén föreslår. Trafikverkets förslag bereds inom Regeringskansliet. Resultatet av inspektioner som Trafikverket genomfört visar att det finns ett uppdämt behov av underhållsåtgärder för broar och färjelägen på det vägnät som får statsbidrag för enskild väghållning. Broar och färjelägen är kostsamma att underhålla. Det finns en risk för att dessa objekt förlorar sin hållfasthet och att de därmed inte kommer att kunna användas av exempelvis tyngre fordon. Regeringen gör därför en satsning på statsbidrag till enskild väghållning för särskilda driftåtgärder på objekt som broar och färjelägen för att förbättra deras funktion och bärighet, särskilt för tyngre fordon.

Nya möjligheter till transporter

Regeringen anser att det behövs nya tillvägagångssätt för att förbättra transportmöjligheterna på landsbygderna. Det behövs en stärkt samordning och samverkan för bättre kapacitetsutnyttjande och för att ge förutsättningar för nya transportlösningar. Olika regelverk och system för egenavgifter och ersättning försvårar i många fall samordning av särskilda persontransporter. På grund av detta uppstår parallell trafik vilket inte är optimalt varken ur kostnads- eller miljösynpunkt. För att åstadkomma en effektivare samordning av särskilda persontransporter tillsatte regeringen i oktober 2016 en utredning (dir. 2016:85) för att analysera nuvarande regelverk i syfte att identifiera hinder för kommunala och regionala myndigheter att åstadkomma en effektiv samordning. Uppdraget ska redovisas den 30 juni 2018.

Samåkning innebär besparingar för samhället, bidrar till minskad miljöpåverkan och ger en ökad tillgänglighet för boende i landsbygderna. Kollektivtrafiken i landsbygderna är svagt utvecklad och turtätheten är ofta låg. Det kan också vara långt till närmsta paketutlämningsställe och kostsamt att få varor levererade hem till dörren. Tack vare digitaliseringen erbjuds inom ramen för delningsekonomi möjligheter att utveckla nya lösningar för person- och godstransporter. Regeringen

bedömer att det finns anledning att förbättra förutsättningarna för innovativa transportlösningar, inte minst för att möta landsbygdens utmaningar. I april 2017 beslutade regeringen förordningen (2017:309) om försöksverksamhet med självkörande fordon. Förordningen förtydligar och förbättrar möjligheterna att genomföra försöksverksamhet för självkörande fordon på ett säkert sätt och möjliggör testverksamhet i hela landet.

5.2.2 Skatter och avgifter inom det transportpolitiska området

Regeringens bedömning: Regeringen avser att bedöma vilka konsekvenser en förändring av skatter och avgifter inom det transportpolitiska området får för möjligheten att nå det övergripande målet för landsbygdspolitiken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker kommitténs förslag att regeringen bedömer vilka konsekvenser en förändring av skatter och avgifter inom det transportpolitiska området får för möjligheten att nå de landsbygdspolitiska målen. *Trafikverket* framhåller att tillväxteffekter normalt fångas i de samhällsekonomiska analyserna. För att belysa effekter bör dessa lyftas fram för beslutsfattaren att beakta i en samlad effektbedömning eller en företagsekonomisk konsekvensbedömning. Myndigheten förtydligar att den samlade effektbedömningen alltid görs i samband med en samhällsekonomisk analys och den företagsekonomiska konsekvensbedömningen görs för de stråk som anses ha särskild vikt för företagets godstransporter. *Trafikanalys* håller med om att det finns ett behov av mer forskning och utveckling för att förbättra och utveckla den samhällsekonomiska analysen, men påpekar samtidigt att det inte enbart är den samhällsekonomiska bedömningen, utan det samlade underlaget, inklusive de samlade effektbedömningarna som ska leda infrastrukturplaneringen rätt.

Remissinstanserna tillstyrker även förslaget att regeringen tar initiativ till en översyn av reseavdraget, där utgångspunkten är att avdraget ska vara avståndsbaserat. Flera remissinstanser, däribland *Svensk Kollektivtrafik* och en rad kommuner i norra Sverige, understryker att särskild hänsyn behöver tas till områden som saknar förutsättningar för kollektivtrafik.

Skälen för regeringens bedömning: Goda och hållbara transportmöjligheter i hela landet är en förutsättning för att landets alla delar ska utvecklas. Transportpolitiken är ett område inom vilket beslut ofta på ett tydligt sätt påverkar landsbygdernas utveckling. Det är därför viktigt att beslut inom transportområdet belyses utifrån hur de påverkar olika delar av landet. Regeringen anser att analysen av samhällsekonomisk effektivitet som görs inför beslut på transportområdet behöver säkerställa att de territoriella aspekterna beaktas. Påverkan och effekterna av skatter och avgifter kan skilja sig åt mellan tätort och landsbygder liksom mellan olika landsbygder, bland annat beroende på skillnader i tillgång till olika transportmedel samt avstånd till service,

Prop. 2017/18:179 arbete och kunder. I analysen av de samhällsekonomiska konsekvenserna av skatter och avgifter behöver därför effekterna för olika typer av landsbygder framgå på ett tydligare sätt. De konsekvensbedömningar för landsbygderna som beskrivs i avsnitt 3.5 i denna proposition blir viktiga verktyg i detta arbete.

Boende på landsbygden har ofta långa avstånd att resa till arbetet. Till skillnad från i tätort finns det sällan kollektivtrafik som alternativ till bilen. I december 2017 tillsatte regeringen en kommitté med syfte att lämna förslag på ett förändrat reseavdragssystem (dir. 2017:134). Av direktiven till utredningen framgår att kommittén ska analysera och lämna förslag på ett förändrat reseavdragssystem som i högre grad gynnar resor med låga utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar och samtidigt vara enklare än nuvarande system att tillämpa, administrera och kontrollera. I denna analys ska ett avståndsbaserat reseavdrag ingå och kommittén ska bedöma lämpligheten av ett sådant system. Kommittén ska bland annat belysa hur förändrade regler påverkar de personer som är bosatta på en ort där kollektivtrafikalternativ saknas eller är begränsade. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2019.

6 Kompetensförsörjning

Regeringen anser att alla ska ha möjlighet att utbilda sig för att kunna utveckla sina kunskaper och sin kompetens. Kompetens är grunden för hållbar tillväxt, entreprenörskap, förnyelse och innovation. För att Sverige ska klara att möta behovet av arbetskraft med rätt kompetens behöver tillgång till utbildning i hela landet möjliggöras. Under de senaste åren har ett mycket stort antal människor från andra länder kommit till Sverige som flyktingar och många har bosatt sig på landsbygden. Med rätt insatser kopplat till utbildning, inte minst svenskundervisning, kan dessa kvinnor och män bli viktiga för att möta kompetensbehovet hos arbetsgivare på landsbygden.

En av anledningarna till att människor, framför allt unga, flyttar från landsbygdskommuner är för att utbilda sig. Andra kan inte skaffa sig den utbildning de önskar eller som den lokala arbetsmarknaden efterfrågar eftersom en flytt för studier inte är möjlig, till exempel av familjeskäl. Ett utbildningssystem som möjliggör kompetensförsörjning och ökar tillgängligheten till utbildning i hela landet är därför en viktig förutsättning för att kunna tillvarata landsbygdernas potential för tillväxt, jobb och välfärd. Det ligger också i linje med Agenda 2030 som lyfter möjligheterna till en likvärdig utbildning av god kvalitet som främjar ett livslångt lärande för alla.

6.1 Bättre möjligheter till högre utbildning i Sveriges landsbygder

6.1.1 Ökat deltagande i högskole- och yrkeshögskolestudier

Regeringens bedömning: Tillgängligheten till universitets- och högskoleutbildning samt yrkeshögskoleutbildning bör öka genom förbättrad tillgång till distansutbildningar.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att universitet och högskolor får i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. Kommittén föreslår vidare att indikatorerna inom styr- och resurstilldelningssystemet till universitet och högskolor bör ses över i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala arbetsmarknaderna.

Remissinstanserna: En majoritet av de åttiofem remissinstanser som yttrat sig däribland *Nätverket för kommunala lärcentra*, *Unga på landsbygden* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* tillstyrker förslaget att universitet och högskolor ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. Bl.a. flertalet universitet och högskolor avstyrker dock förslaget. Det främsta argumentet bland de som avstyrker förslaget är att lagreglering är onödig och att befintlig styrning är tillräcklig. Flera av lärosätena hänvisar också till digitaliseringens möjligheter att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet, vilket flera menar att kommittén inte beaktat i tillräckligt stor utsträckning.

Även förslaget att regeringen ser över indikatorerna inom styr- och resurstilldelningssystemet i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala arbetsmarknaderna tillstyrks av en majoritet av de sextiofem remissinstanser som yttrat sig, däribland *SKL*, *Hela Sverige ska leva*, *Arbetsförmedlingen* och några aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Bl.a. ett stort antal universitet och högskolor avstyrker dock förslaget med hänvisning till vikten av lärosätenas självständighet.

Skälen för regeringens bedömning

Distansutbildning ger ökad tillgång till studier vid universitet, högskolor och yrkeshögskolor

Regeringen anser att det är viktigt att tillgången till utbildning är god oavsett var i landet man bor. Det geografiska avståndet och individens ekonomiska resurser riskerar att begränsa möjligheterna att genomgå eftergymnasial utbildning. Studier visar att unga som lämnar landsbygden för att studera ofta inte kommer tillbaka efter examen. Tillgång till eftergymnasial utbildning är en viktigare bakomliggande faktor för kvinnors beslut att lämna landsbygden än vad det är för män. För regeringen är det centralt att det ska gå att studera vidare och byta karriär under hela livet och i hela landet.

Regeringen anser att kommitténs förslag att ge universitet och högskolor i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet är allt för begränsat. För att utvecklingen och den digitala

Prop. 2017/18:179 pedagogiken ska komma även yrkeshögskoleutbildning till del behövs andra insatser. Tack vare digitaliseringen och utvecklingen av ny teknik kan utbildning numera erbjudas på fler sätt än tidigare, vilket förbättrar möjligheterna att erbjuda utbildning i alla delar av landet. Gränserna mellan campus- och distansutbildning håller på att suddas ut och i dag bedrivs ett pedagogiskt utvecklingsarbete kopplat till distansutbildning vid ett flertal lärosäten. Andelen distansstudenter vid olika universitet och högskolor skiljer sig dock mycket åt. Fortsatt utveckling av distansutbildningen måste ske med bibehållna krav på god kvalitet. Regeringen avser därför att ge universitet, högskolor och anordnare av yrkeshögskoleutbildning ökade möjligheter att utveckla sitt distanspedagogiska arbete och för detta syfte avsätta särskilda medel. Syftet är att förbättra kvalitet och genomströmning i distansutbildning. Detta arbete ska särskilt beakta utbildningsbehovet i glesa och mycket glesa landsbygdskommuner. Resultaten från denna satsning, i form av goda exempel på distanspedagogiskt utvecklingsarbete för såväl högskolor och universitet som för anordnare av yrkeshögskoleutbildning, liksom internationella erfarenheter, ska samlas och spridas.

Översyn av styr- och resurstilldelningssystemet till universitet och högskola

I många kommuner är det svårt för både offentliga och privata arbetsgivare att rekrytera personal med rätt kompetens. Kommittén gör bedömningen att lärosätena inte lyckas utveckla sina utbildningar så att dessa svarar mot behovet av kvalificerad arbetskraft på landsbygderna. Kommittén föreslår därför att regeringen ser över indikatorerna inom styr- och resurstilldelningssystemet i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala arbetsmarknaderna. Regeringen anser dock att en tillgänglighetsparameter inte är nödvändig eftersom möjligheten för alla att delta i högskoleutbildning redan ingår i högskolans riktlinjer genom målet om breddad rekrytering.

I stället har regeringen tillsatt en utredning för att göra en samlad översyn av universitetens och högskolornas styrning, inklusive resurstilldelning. Utredningen Styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (dir. 2017:46) ska redovisa sitt förslag senast den 3 december 2018. Av utredningens direktiv framgår bland annat att universitet och högskolor har en unik förmåga att genom sin forskning och tillgång till ny kunskap utveckla utbildningar som påverkar och förnyar den framtida arbetsmarknaden. Den snabba digitaliseringen ger också bättre möjligheter att säkerställa kompetensförsörjningen och öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. En viktig uppgift för utredningen är att komma med förslag för styrning och resurstilldelning som utvecklar universiteten och högskolornas integrerade uppgift att samverka med det omgivande samhället. En aktiv samverkan med det omgivande samhället är ett viktigt verktyg för universitet och högskolor vid bedömningen av arbetsmarknadens behov.

Regeringens bedömning: Utvecklingen av och tillgång till kommunala lärcentrum bör stödjas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår en satsning på att etablera och utveckla utbildningscentrum (nedan benämnt lärcentrum), att satsningar inom kunskapslyftet samlokaliseras med lärcentrum samt att Tillväxtverkets uppdrag om att utveckla riktlinjerna för regionalt kompetensutvecklingsarbete kompletteras, så att kompetensplattformarna utvecklas med huvudsyftet att förse lärcentrum med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet.

Remissinstanserna: Lite fler än hälften av de nära hundra remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget att regeringen ska säkerställa att det finns lärcentrum för högre utbildning i kommuner i FA-regioner utan högskola eller universitet och med få lärcentrum samt i kommuner som berörs av kommitténs näringslivspaket till kommuner med särskilda utmaningar. Av de instanser som tillstyrker är merparten kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Bl.a. flera lärosäten avstyrker dock förslaget med huvudargumentet att det riskerar att påverka kvalitén på utbildningen negativt, det menar bl.a. *Arbetsgivarverket*, *Göteborgs universitet* och *Sveriges akademikers centralorganisation*. Flera lärosäten, bl.a. *Högskolan Dalarna*, *Mälardalens högskola* samt *Universitets- och högskolerådet (UHR)* ser heller inte hur lärosätena ska kunna genomföra arbetet inom ramen för befintlig budget utan att det får negativa konsekvenser för kvalitén på övrig verksamhet. De instanser som avstyrker förslaget om säkerställande av lärcentrum för högre utbildning har ofta inte vidare kommenterat förslaget om ett årligt statsbidrag eller utvärderingsuppdraget till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). De flesta instanser som kommenterat förslagen om ett årligt statsbidrag och utvärderingsuppdrag tillstyrker dem. *IFAU* avstyrker att institutet ges utvärderingsuppdraget med hänvisning till att Universitetskanslersämbetet enligt dess mening har bättre förutsättningar att genomföra uppdraget.

En knapp majoritet av de fyrtiotal instanserna som yttrat sig avstyrker förslaget att komplettera Tillväxtverkets uppdrag om att utveckla riktlinjerna för regionalt kompetensarbete. Av de som avstyrker är merparten aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Det huvudsakliga argumentet bland de som avstyrker är att förslaget tyder på låg kunskap om den regionala nivåns pågående arbete med uppdraget som redan inkluderar arbete med att ta fram kunskapsunderlag och analyser, men är mycket bredare än så.

Förslaget att regeringen säkerställer regional spridning av utbildningsplatser i landsbygderna och beaktar kommitténs förslag om lärcentrum i andra satsningar inom kunskapslyftet tillstyrks av nästintill samtliga av de trettiotal remissinstanser som yttrat sig, däribland *Företagarna* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. Få av de som tillstyrker förslaget har dock kommenterat det i mer detalj än att det är ett

Prop. 2017/18:179 välkommet förslag. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker förslaget som den inte anser är genomtänkt.

Även förslaget att regeringen uppmärksammar kravet om villkorad finansiering av platserna till yrkesvux i de glesa och mycket glesa kommunerna i landsbygderna tillstyrks av nästintill samtliga de knappa trettiotal instanser som yttrat sig, däribland *Företagarna* och *SKL*. De instanser som tillstyrker förslaget har inte i någon större utsträckning kommenterat det. *Bergs kommun* avstyrker förslaget då kommunen tycker kravet på medfinansiering av yrkesvux är ett dåligt förslag.

Bakgrund

Ökat antal utbildningsplatser i hela landet

Behovet av arbetskraft med gymnasial och eftergymnasial yrkeskompetens är stort, vilket är en utmaning inte minst för många av Sveriges landsbygder. Det behövs förbättrad samverkan mellan kommuner samt mellan kommuner och regionalt utvecklingsansvariga aktörer för att skapa en grund för att möta behovet av utbildningar. För att understryka vikten av samverkan anger regeringen i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) att minst tre kommuner i samverkan kan ansöka om bidraget. Kommunerna är huvudmän för kommunal vuxenutbildning (komvux) och det är därmed kommunerna som är ytterst ansvariga för att både utbildningsutbud och utbildningarnas innehåll motsvarar de behov och den efterfrågan som finns.

Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om vilka utbildningar som får ingå i yrkeshögskolan och betalar ut statsbidragen till utbildningsanordnarna. För att få ingå i yrkeshögskolan ska en utbildning svara mot det regionala och nationella behovet av kvalificerad arbetskraft. I dag är det brist på yrkesutbildad arbetskraft varför människor behöver få möjlighet att omskola sig till ett nytt yrke. Det är också viktigt att de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras har möjlighet att göra detta. För att skapa möjligheter för att fler utan arbete ska komma in på arbetsmarknaden, har regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16) angett att kunskapslyftet byggs ut till totalt 93 000 platser fram till 2021. Dessa platser ska finnas på yrkeshögskolan, den yrkesinriktade vuxenutbildningen, folkhögskolan och högskoleutbildningar som ingenjörsutbildningen, läkarutbildningen samt utbildning inom samhällsbyggnad och försvar. Dessutom har en rätt till behörighetsgivande kurser inom komvux införts under 2017, vilket är en av de största reformerna av vuxenutbildningen på decennier.

Skälen för regeringens bedömning

Tillgång till lärcentrum ska öka

I dag finns inte tillgång till lärcentrum i alla delar av landet. Lärcentrum erbjuder en fysisk plats för studerande där olika former av stöd och hjälp i studierna finns att tillgå och även möjlighet till distansstudier kan tillhandahållas. Regeringen har för 2018 avsatt 50 miljoner kronor och därefter beräknas att 70 miljoner kronor årligen

avsätts i form av ett statsbidrag till kommunerna för att möjliggöra utveckling och etablering av lärcentrum som tillhandahåller lokaler och stöd för lärande i hela landet (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16). Dessa lärcentrum bör vara tillgängliga för studerande på olika utbildningsnivåer och för olika utbildningsanordnare från komvux till yrkeshögskola samt universitet och högskola. Kommunerna ska vid etablering av lärcentrum samråda med regionalt utvecklingsansvarig aktör i respektive län. Regeringen har genom förordningen (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum beslutat att vid fördelning av medlen för denna satsning ska hänsyn tas till om ansökan avser lärcentrum i de kommuner där det inte finns ett sådant. Denna satsning bör följas upp och utvärderas kontinuerligt, men regeringen bedömer att det är Statens skolverk och inte IFAU som bör få detta uppdrag, en bedömning som är i linje med IFAU:s remissvar. Enligt förordningen om lärcentrum ska Statens skolverk följa upp och utvärdera hur statsbidraget har använts och lämna en redogörelse till Regeringskansliet av hur bidraget har använts senast tre månader efter bidragsperioden. Mottagaren av statsbidrag är skyldig att lämna sådan ekonomisk och annan redovisning till Statens skolverk som verket begär.

Ett utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete i hela landet

Tillgång till arbetskraft med relevant kompetens är en förutsättning för hållbar regional tillväxt liksom för utvecklingen av näringsliv och offentlig verksamhet i hela landet. Det ställer krav på en förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har en viktig uppgift att bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning i hela landet. Regeringen har sett behov av att identifiera vad som bör ingå i det grundläggande regionala kompetensförsörjningsarbete som ska vara gemensamt för alla län, för att länens kompetensförsörjningsarbete ska kunna utvecklas ytterligare. Tillväxtverket har därför på uppdrag av regeringen lämnat förslag på riktlinjer för regionalt kompetensförsörjningsarbete. Mot bakgrund av bland annat Tillväxtverkets förslag har regeringen i mål- och villkorsbeslut samt regleringsbrev för 2018 erbjudit respektive uppdragit åt regionalt utvecklingsansvariga aktörer att genomföra insatser inom kompetensförsörjningsområdet. Det innebär dels att samordna kompetensförsörjningsarbetet regionalt, dels att ta fram analyser och prognoser av kompetensbehov på arbetsmarknaden. Det innebär vidare att stödja och främja insatser inom tre utpekade fokusområden. Dessa är att bidra till att etablera effektiva strukturer för validering på regional nivå, att medverka i planeringen av utbud och inriktning för regionalt yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning samt att bidra till etableringen av lärcentrum. Tillväxtverket har fått regeringens uppdrag att stödja det regionala kompetensförsörjningsarbetet 2018–2020, såväl med den kunskap och erfarenhet som finns på myndigheten, som genom att bidra med finansiering av det regionala arbetet inom kompetensförsörjningsområdet.

En fungerande samverkan och dialog avseende strategiska frågor inom kompetensförsörjningsområdet mellan lokal, regional och nationell nivå,

Prop. 2017/18:179 liksom mellan berörda politikområden, kommer därför vara avgörande för att lösa utmaningarna på kompetensförsörjningsområdet.

6.1.3 Fjärrundervisning

Regeringens bedömning: Fjärrundervisning kan vara ett viktigt komplement när undervisning bedrivs i glesa miljöer.

Skälen för regeringens bedömning: Skolor i glesbygdsområden kan ha svårt att tillgodose behovet av behöriga lärare eller att organisera undervisningen på grund av sviktande elevunderlag. För att minska restiden för elever som har långa avstånd till skolan eller som reser från skärgården och är beroende av färjetrafiken anser regeringen att fjärrundervisning med hjälp av informations- och kommunikationsteknik kan vara ett verktyg.

I november 2015 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att föreslå hur skolhuvudmän för grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ges ökade möjligheter att dels ingå avtal med andra skolhuvudmän om att utföra undervisning, dels i vissa fall använda undervisningsformer som medger ett mer flexibelt sätt att erbjuda utbildning (dir. 2015:112). I betänkandet Entreprenad, fjärrundervisning och distansundervisning (SOU 2017:44) lämnar utredningen förslag om att stärka skolhuvudmännens möjlighet att erbjuda elever i hela landet den undervisning de har behov av i syfte att alla elever ska få en likvärdig tillgång till utbildning. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I syfte att underlätta för kommuner med behov av fjärrundervisning avser regeringen att införa en möjlighet att söka ekonomiskt stöd för att etablera fjärrundervisning.

7 Samhällsplanering och bostadsbyggande

Samhällsplaneringen ska bidra till att underlätta landsbygdernas utveckling genom att olika anspråk på användning av mark och andra resurser vägs av och samordnas. Flertalet landsbygdskommuner har brist på bostäder och en ökad bosättning i landsbygderna ger ett bredare underlag för både kommersiell och offentlig service. Det är därför angeläget att skapa gynnsamma villkor för boende och byggande på landsbygden. En mer samordnad samhällsplanering för boende och transporter är en del i detta.

7.1.1 Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen

Regeringens bedömning: Landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter bör tydliggöras i den kommunala översiktsplaneringen. Frågan om en nationell vägledning för en utvecklad översiktsplanering som underlättar landsbygdens utveckling bör samordnas med pågående utredningsarbete om en utvecklad översiktsplanering.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att Boverket ges två uppdrag. Dels att utarbeta en vägledning för hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen, dels att ta fram en vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen.

Remissinstanserna: Det är bara *Boverket* som avstyrker de föreslagna uppdragen. Vad gäller förslaget om att ta fram en vägledning för hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för översiktsplaneringen anser *Boverket* att dessa frågor ofta måste ses i ett större sammanhang än bara den enskilda kommunen. Förslaget att *Boverket* ska ta fram en vägledning om hur serviceperspektivet kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen avstyrker myndigheten eftersom den menar att kommunerna bör planera för områden för handel, men att de inte kan råda över den kommersiella servicen.

Skälen för regeringens bedömning: En kommunal översiktsplanering som omfattar landsbygderna är en viktig grund för att kommunerna ska kunna arbeta för en långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling. Varje kommun är skyldig att ha en aktuell översiktsplan. I översiktsplanen ska kommunen redovisa grunddragen i den avsedda mark- och vattenanvändningen samt hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Kommunen ska i översiktsplanen redovisa sin bedömning av hur skyldigheten att ta hänsyn till allmänna intressen vid beslut om användningen av mark- och vattenområden kommer att tillgodoses. I redovisningen ska riksintressen enligt miljöbalken anges särskilt. Av planen ska också framgå hur kommunen tänker ta hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i kommunen. Enligt plan- och bygglagen (2010:900) omfattas såväl tätorter som områden utanför tätorterna av kravet på översiktlig planering.

I regeringens ambitioner om en sammanhållen landsbygdspolitik är det av betydelse att landsbygderna inkluderas tydligt i kommunernas översiktsplanering. Ett skäl för detta är vikten av att mark- och vattenområden ska kunna användas för det eller de ändamål som de är bäst lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Ett annat skäl är att kommunerna genom sin översiktsplanering kan underlätta byggandet av bostäder och företagslokaler i landsbygderna. Vidare kan utvecklingen i landsbygderna underlättas om kommunerna i sin

Prop. 2017/18:179 översiktsplanering samordnar utbyggnaden och ledningsdragningen för vatten, avlopp, elnät och bredband.

Vidare anser regeringen, i likhet med kommittén, att kommunerna kan behöva stöd i sin planering för tillgänglighet till kommersiell service, särskilt ur ett landsbygdsperspektiv. I den kommunala fysiska planeringen ingår att beakta relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. De regionala serviceprogrammen är i detta sammanhang viktiga. Kommittén föreslår att Boverket får i uppdrag att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare (dir. 2017:6) som ska utreda och lämna förslag på hur översiktsplaneringen kan utvecklas för att underlätta efterföljande planering och hur dialogen mellan staten och kommunen om fysisk planering i större omfattning ska kunna hanteras inom ramen för översiktsplaneringen. I dessa perspektiv ryms även tillgänglighet till olika typer av service, varför inte ett särskilt uppdrag bör ges till Boverket. Detta ligger i linje med de synpunkter Boverket lämnat i sitt remissvar. Översiktsplaneutredningen ska redovisa sitt uppdrag om en utvecklad översiktsplanering i juni 2018 och slutredovisa i januari 2019. Regeringen anser att kommunerna behöver utveckla hur landsbygderna behandlas i översiktsplaneringen. Behovet av ytterligare vägledning bör bedömas och samordnas med utfallet från den pågående Översiktsplaneutredningen.

7.1.2 Riksintressenas påverkan på landsbygdsutveckling

Regeringens bedömning: Det bör ske en återkommande aktualitetsprövning av utpekade riksintressen, då avgränsningen och avvägningen mellan riksintressen och andra samhällsintressen påverkar landsbygdernas utveckling.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att regeringen tar initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling. Kommittén gör bedömningen att det bör vara regeringens uppgift att ange tydliga kriterier för avgränsningen och utpekandet av riksintressen.

Remissinstanserna: En majoritet av de drygt åttio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget att regeringen tar initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling. Bland de som tillstyrker förslaget kan nämnas bl.a. *Boverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Skärgårdarnas Riksförbund* samt en rad kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Ett tiotal instanser avstyrker förslaget, bl.a. *Statens energimyndighet*, *Sametinget* och *Svenska Byggnadsvårdsföreningen*. *Statens energimyndighet* betonar att riksintressen bara utgör en viss procent av landets totala yta och anser att huvudproblematiken med dagens system snarare grundar sig i tillämpningen av berörda regelverk

och avsaknaden av vägledningar till dessa. *Sametinget* understryker att rennäringen räknas som ett riksintresse på samma sätt som exempelvis mineralresurser, kulturmiljövård och friluftsliv och menar att det inte kan vara kommitténs avsikt att föreslå åtgärder som försvårar för en redan befintlig platsbunden näring att fortsatt bedriva en långsiktig och hållbar verksamhet genom att begränsa möjligheten till skydd.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det finns behov av att återkommande aktualitetspröva utpekade riksintressen. I vissa fall förekommer det målkonflikter mellan olika intressen. Riksintressen kan å ena sidan innebära att utvecklingen av ny och befintlig verksamhet försvåras. Å andra sidan kan bevarande av naturresurser på längre sikt ha stor betydelse för en hållbar utveckling av landsbygden. Det finns ett antal platsbundna resurser som är utpekade som riksintressen och därmed ska beaktas i samband med planering och tillståndsprövning. Det är viktigt att dessa resurser värnas och att det långsiktiga behovet följs upp.

Det allmännas intresse gör sig mycket starkt gällande då det är fråga om ett riksintresse för totalförsvaret. Enligt 3 kap. 9 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt motverka totalförsvarets intressen. Enligt andra stycket ska områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. I 3 kap. 10 § miljöbalken anges särskilt att när det för ett område finns flera och motstående riksintressen ska om försvaret berörs försvarsintresset ges företräde. Det är således av särskild vikt att totalförsvarets resurser värnas.

Riksintressesystemet påverkar förutsättningarna för boende och företagande i landsbygderna och därmed utvecklingen på landsbygden. Dessa förutsättningar påverkas genom att hänsyn tas till områdenas värden vid exploatering för att bevara en attraktionskraft för permanent boende, besöksnäring och friluftsliv. Förutsättningarna påverkas också genom att främja en sådan användning av mark och vatten som innebär att en långsiktig god hushållning tryggas, men även genom till exempel möjlighet för ny infrastruktur och energiförsörjning. Riksintressena påverkar även indirekt landsbygderna genom skydd av naturresurser, dricksvatten m.m. Riksintresseutredningen lämnade sitt betänkande *Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99)* i december 2015. I betänkandet föreslås bland annat en återkommande översyn av utpekade riksintressens aktualitet. Det föreslås vidare att det tillförs en kategori av väsentligt allmänna intressen och att hushållningsbestämmelserna i miljöbalkens tredje kapitel omarbetas.

För att landsbygdernas potential i omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi ska kunna utnyttjas till fullo bedömer regeringen att det är viktigt att det finns tydliga kriterier för avgränsningen och utpekandet av riksintressen. Regeringen bedömer att berörda myndigheter, i de fall det inte redan sker, bör göra en återkommande översyn av riksintressenas aktualitet. Befintliga vägledningar i samhällsplaneringsprocessen, pågående digitalisering av planprocesserna och framtagandet av underliggande stödfunktioner bidrar till att genomföra flera av de förslag som finns i riks-

Prop. 2017/18:179 tresseutredningen. I samband med digitalisering av planprocesserna och underlagen för dessa processer kommer det att behövas en ökad precisering av riksintressen som har pekats ut enligt 3 kap. miljöbalken. Av sekretesskäl kan dock inte alla riksintressen anges. Utbildningsinsatser behövs för att befintliga verktyg ska kunna utnyttjas effektivt. På detta sätt kan aktuella riksintressen i ökad utsträckning synliggöras och eventuella målkonflikter belysas i samband med framtagandet av översiktsplaner. Regeringen anser vidare att miljöbalkens regler om riksintressen inte bör kompletteras med en ny kategori av skydd i form av områden av väsentligt allmänna intressen. En ny kategori för skydd skulle riskera att öka otydligheten kring riksintressen samt begränsa möjligheten att utveckla landsbygderna.

De samlade förslagen från Riksintresseutredningen bereds för närvarande i Regeringskansliet i de delar som inte hanterats i denna proposition.

7.1.3 Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen

Regeringens bedömning: Vatten- och avloppslagstiftningen bör anpassas i syfte att underlätta bostadsbyggandet och åtgärdandet av icke godkända avlopp i landsbygderna. Vägledningen till kommunerna i tillämpningen av lagstiftningen bör stärkas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Av de knappt fyrtio remissinstanser som yttrat sig om förslaget tillstyrker de allra flesta en översyn, däribland *Boverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Sveriges Byggindustrier*. Flera instanser, bl.a. några kommuner och länsstyrelser understryker dock vikten av att en översyn med syftet att underlätta inte får leda till en negativ miljöpåverkan och betonar att bostadsbyggande måste vara långsiktigt hållbart. Det är bara *Länsstyrelsen i Östergötlands län* som avstyrker förslaget. Länsstyrelsen menar att en översyn inte är nödvändig då det nuvarande regelverket är tillräckligt. Däremot ser *Länsstyrelsen i Östergötlands län* behov av att tydliggöra vägledningen från centrala myndigheter kring gällande lagstiftning.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen bedömer att de hinder för bostadsbyggande och åtgärdande av enskilda avlopp som har blivit konsekvenserna bland annat av den rättspraxis som har vuxit fram de senaste åren behöver undanröjas. Väl fungerande vatten och avlopp är en förutsättning för bostadsbyggande i landsbygdsområden och för omvandling av fritidshus till permanentbostäder. I maj 2017 tillsatte regeringen en utredning om kommunens skyldighet enligt vattentjänstlagen och frågor om små avlopp (dir. 2017:54). En utgångspunkt för utredningen är att det ska vara enkelt för den enskilda fastighetsägaren att göra rätt genom korrekt tillgänglig information om lämplig va-lösning utifrån de lokala förutsättningarna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2018. Lagstiftningen på detta område är komplex vilket i sig kan utgöra hinder för att bygga bostäder på landsbygden. Regeringen bedömer att ytterligare stöd till kommunerna för att på ett enkelt sätt tillämpa lagstiftningen på kommunal nivå kan

underlätta bosättning på landsbygderna. Regeringen avser därför att Prop. 2017/18:179
avsätta resurser för att stödja kommunerna i detta arbete.

7.2 Bostadsbyggande

7.2.1 Fler bostäder på landsbygden

Regeringens bedömning: Det bör övervägas hur de finansiella förutsättningarna för om- och nybyggnation av bostäder på landsbygden kan underlättas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att regeringen utreder om långivning till boende i landsbygderna underlättas genom införandet av särskilda landsbygdslån.

Remissinstanserna: En majoritet av de drygt nittio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget, däribland *Hela Sverige ska leva*, *Sveriges Byggindustrier* och en rad kommuner. Bl.a. många kommuner understryker problematiken med att fastigheternas pantvärde generellt är lägre än dess produktionskostnad vilket påverkar bankernas vilja till kreditgivning för uppförande av fastigheter i landsbygdsområden. Flera kommuner påpekar följaktligen att om strandnära byggnationer underlättas så påverkar det även utvecklingen gällande kreditbeviljande i landsbygdsområden i positiv inriktning. En handfull instanser avstyrker förslaget, däribland *SBAB Bank AB* och *Sparbankernas Riksförbund*. Det huvudsakliga argumentet emot förslaget är att det vore bättre att satsa på att bättre utnyttja det befintliga systemet med kreditgarantier.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att det finns anledning att överväga hur finansieringen av byggande av bostäder i landsbygderna kan underlättas. I landsbygderna är ofta fastighetens pantvärde lägre än dess produktionskostnad, vilket i bankernas kreditprövning innebär en risk. Högre risk för kreditförluster gör att högre krav ställs på låntagaren och att sämre lånevillkor erbjuds. Statens system för kreditgarantier syftar till att dels ge ett skydd mot kreditförluster, dels minska behovet av egen kapitalinsats eller toplån för den som vill bygga. Kreditgarantier kan lämnas för lån upp till 90 procent av marknadsvärdet på fastigheterna. I områden med låga marknadsvärden får kreditgarantins belopp motsvara ett schablonberäknat belopp.

Frågan om finansiering till om- och nybyggnation på landsbygden lyftes in i utredningen om förbättrade finansieringsförutsättningar för ny- och ombyggnad av bostäder, (dir. 2017:1) som tillsattes i januari 2017. Utredningen föreslår i sitt betänkande Lån och garantier för fler bostäder (SOU 2017:108) flera åtgärder som syftar till att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i landsbygderna. Några av dessa är att de statliga kreditgarantierna för lån till bostadsbyggande bör vässas och breddas inom ramen för nuvarande självförsörjningsprincip. Statliga marknadskompletterande toplån bör erbjudas där det inte går att få tillräcklig finansiering på den ordinarie kreditmarknaden. Utredningen föreslår att Almi Företagspartner AB får uppdraget att hantera dessa lån.

Prop. 2017/18:179 För att adressera problemet att bedöma marknadsvärdet på svagare bostadsmarknader föreslår utredningen en statlig hyresförlustgaranti samt under en försöksperiod ett statsbidrag för byggemaskaper för att täcka budgeterade utgifter i projekteringsskedet. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

7.2.2 Byggnade i strandnära lägen

För landsbygden finns sedan 2010 särskilda regler för byggnade i strandnära lägen. Syftet med reglerna är att öka möjligheterna för kommunerna att främja landsbygdsutveckling i områden som omfattas av strandskydd, utan att strandskyddets syften motverkas. Kommunerna kan i sina översiktsplaner peka ut så kallade LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) som kan bidra till utvecklingen av landsbygden, och samtidigt är av sådant slag och av sådan begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt. Kommittén lyfter behovet av att säkerställa att reformeringen av strandskyddsbestämmelserna i landsbygden får avsedd effekt.

Strandskyddsdelegationen tillsattes i syfte att bidra till kompetensutveckling när det gäller tillämpning av strandskyddsregler. Delegationen lämnade i sitt betänkande Strandskyddet i praktiken – Slutrapport från Strandskyddsdelegationen (SOU 2015:108) förslag på hur tillämpningen av befintliga regler kan stärkas.

Regeringen gav i mars 2017 Naturvårdsverket i uppdrag att se över reglerna om landsbygdsutveckling i strandnära läge i miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900). Uppdraget var att se över LIS-reglerna och deras tillämpning samt föreslå författningsändringar och eventuella andra åtgärder. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet den 28 augusti 2017. Naturvårdsverket föreslår i redovisningen att LIS-områden ska kunna bli större än tidigare, att kraven sänks på att en åtgärd ska bidra till landsbygdsutvecklingen och att de särskilda skälen för dispens från strandskyddet breddas. Naturvårdsverkets rapport är en av utgångspunkterna för en fördjupad analys som nu sker inom ramen för fortsatta beredningsprocessen inom Regeringskansliet.

8 Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

För att människor ska kunna bo, verka och leva i alla delar av landet måste alla få del av offentlig service och grundläggande välfärdstjänster. I Sverige ska val av bostadsort inte påverka tillgången till grundläggande offentlig service och välfärd. Kommunerna kommer under de närmaste decennierna att ställas inför en rad utmaningar, bland annat till följd av den demografiska utvecklingen. Kommunerna måste då ha en förmåga att långsiktigt kunna finansiera sin verksamhet och investeringar samt hantera personal- och kompetensförsörjning. Det kommunala utjämningsystemet ska skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla

kommuner och landsting i landet att kunna tillhandahålla likvärdig service oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden.

Utöver en väl fungerande offentlig service och välfärd ska det också finnas en god tillgänglighet till kommersiell service. Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service är en av förutsättningarna för såväl hållbar regional tillväxt som för utveckling i landets olika typer av landsbygder. Det är ofta i bygder där lanthandeln är hotad som den betyder mest, både som dagligvaruhandel, servicepunkt och samlingsplats. Regeringen anser att staten har ett särskilt ansvar för att underlätta för kommersiell service i de glesaste landsbygdsområdena och har därför kraftigt ökat stödet till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer i gles- och landsbygder.

Landsbygdernas attraktivitet och starka sociala kapital i form av hög tillit mellan människor och starka sociala nätverk bidrar till en positiv utveckling för företag och samhälle. Regeringen anser att det medskapande och ideella intresset som byggs upp i frågor som rör kultur inklusive kulturarv och kulturmiljöarbete har en viktig roll för att främja social hållbarhet och attraktiva livsmiljöer på landsbygderna. I detta ingår även att människor ska kunna ta del av och själv aktivt bidra till skapande av kultur och kulturupplevelser. Det måste därför finnas goda möjligheter till kulturverksamheter oavsett var i landet man bor. Kultur bidrar också till att stärka förutsättningarna för miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Bland annat bidrar kulturmiljöarbetet till att uppfylla miljömålen och till att stärka förutsättningarna för bland annat besöksnäringen. Kultur lägger grunden för utveckling av kulturella och kreativa näringar vilka påverkar samhällsekonomin positivt på flera sätt. Kulturen har en plats i både regional tillväxtpolitik och en sammanhållen landsbygdspolitik. Regeringen ser behov av att samspelet mellan dessa båda områden utvecklas för att tillvarata de möjligheter som kulturen erbjuder för hållbar utveckling på landsbygderna. Tillgänglighet till kommersiell service, välfärdstjänster och kulturaktiviteter är sammantaget av stor betydelse för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder och för ett Sverige som håller ihop.

8.1 Kommersiell service och kommunal välfärd i Sveriges landsbygder

8.1.1 Tidigare behandling av frågorna

Kommersiell service

I mars 2015 lämnades betänkandet *Service i glesbygd* (SOU 2015:35). Med anledning av att servicefrågorna nyligen utretts utelämnades servicefrågorna från kommitténs direktiv, men kommittén valde ändå att lämna tre förslag på området.

Ett av förslagen var att utöka rätten till betalkonto med grundläggande funktioner till att också omfatta företag och föreningar. Regeringen hanterade frågan om rätten till betalkonto med grundläggande funktioner i propositionen *Tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner*

Prop. 2017/18:179 (prop. 2016/17:129). Av propositionen framgår att skyldigheten att tillhandahålla betalkonto med grundläggande funktioner inte bör omfatta företag och föreningar.

Kommitténs andra förslag på serviceområdet var att regeringen skulle avvisa Postlagsutredningens förslag om en övergång till tvådagars bastjänst för brevbefordran. För att säkerställa en långsiktigt hållbar postservice med hög kvalitet i alla delar av landet beslutade regeringen i oktober 2017 att övernattsbefordran ska ersättas med en tvådagars bastjänst för brevbefordran, där minst 95 procent av breven ska ha delats ut senast den andra arbetsdagen räknat från inlämningsdagen. I dag upplever inte bara boende utan även företag på landsbygden en situation med osäkerhet och bristande tillförlitlighet till leverans av tjänsterna. För regeringen är detta viktigt att komma till rätta med, inte minst för att undvika försämrade villkor för företagandet på landsbygden. Beslutet leder till en bättre precision i leveranstidpunkt, något som regeringen bedömer blir allt viktigare.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att det, för att kunna pröva samdistributionens möjligheter, är angeläget och nödvändigt att nya och mer omfattande försök till en samordnad utdelning av tidningar och post görs och att det är viktigt att även aktörer som är fristående från PostNord AB ges möjlighet att delta i en sådan försöksverksamhet samt att Presstödskommitténs fyra huvudförslag, däribland förslag om samdistribution av tidningar och post, med beaktande av de olika tidsperspektiv som måste anläggas för förslagens genomförande, bör ses som delar av en sammanhållen presstödsolitik och hanteras samordnat (bet. 2014/15:KU12 punkt 4 och 7, rskr. 2014/15:195). Den 17 december 2015 uppdrog regeringen åt Post- och telestyrelsen att kartlägga förutsättningarna inom det postala regelverket för att genomföra försöksverksamhet på sådant sätt som riksdagen förordat. Post- och telestyrelsen redovisade den 31 mars 2016 att marknaden utvecklats så att samdistribution av post och tidningar på marknadsmässiga grunder sker på fler orter samt att myndigheten inte har några verk samma rättsmedel att genomföra försöksverksamhet på sådant sätt som riksdagen förordat (dnr N2015/08897/ITP och N2016/02494/D). Presstödskommitténs övriga tre huvudförslag i punkt 7, avskaffande av reklamskatten, en ny stödtrappa för hög- och medelfrekventa dagstidningar och ett nytt omställningsstöd, har tagits omhand (skr. 2017/18:75). Regeringens beslut om en övergång från övernattbefordran till tvådagarsbefordran kan underlätta samdistribution av post och tidningar. Regeringen anser i och med dessa åtgärder att tillkännagivandena är slutbehandlade.

Det tredje av kommitténs förslag på serviceområdet berörde serviceperspektivet i den kommunala översiktsplaneringen och behandlas i avsnitt 7 om samhällsplanering och bostadsbyggande.

Kommunal välfärd

För att kommuner och landsting ska kunna uppfylla sina åtaganden gentemot medborgarna behövs ett väl fungerande system för kommunal utjämning. Regeringen tillsatte i november 2016 en utredning som ska göra en översyn av kostnadsutjämningen för kommuner och landsting

(dir. 2016:91). Kostnadsutjämningsutredningen ska i översynen av kostnadsutjämningsutredningen överväga om större samhällsförändringar, som påverkar kostnaderna för kommuner och landsting, i tillräcklig grad fångas upp av det nuvarande systemet samt analysera om det finns möjligheter att förenkla utjämningsutredningen. I Kostnadsutjämningsutredningen hanteras de frågeställningar som kommittén lyfter i sitt förslag om en översyn av utjämningsutredningen. Slutbetänkandet från Kostnadsutjämningsutredningen presenteras den 1 juni 2018. Regeringen har också inlett ett arbete för att uppnå en mer strategisk och ändamålsenlig användning av de riktade bidragen till kommuner och landsting.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté i syfte att utreda förutsättningarna för en stärkt kapacitet i kommunerna för att möta samhällsutvecklingen (dir. 2017:13). Denna kommitté ska utifrån kommunernas varierande förutsättningar dels identifiera och analysera de utmaningar som väntas ha särskilt stor påverkan på kommunernas förmåga att klara av sina uppgifter, dels analysera i vilken utsträckning kommunal samverkan, kommunsammanläggningar, förändrade uppgifter, en asymmetrisk ansvarsfördelning och andra tänkbara åtgärder kan bidra till att stärka deras förmåga att möta samhällsutvecklingen. Kommittén lämnade i oktober 2017 sitt delbetänkande En generell rätt till kommunal avtalssamverkan (SOU 2017:77). I delbetänkandet föreslås bland annat att det i kommunallagen (2017:725) införs en generell möjlighet till avtalssamverkan. Delbetänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

8.2 Kultur i Sveriges landsbygder

8.2.1 Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna

Regeringens bedömning: Tillgången till kultur bör vara god i hela landet. Skillnader över landet i tillgången till kultur bör minska.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att Statens kulturråd (Kulturrådet) ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder samt att Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder. Kulturanalys ska enligt kommitténs förslag ge förslag på åtgärder för att stärka kulturdeltagandet i landsbygderna och genomföra uppdraget i dialog med aktörer inom kultursektorn.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker att Kulturrådet ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder. *Kulturrådet* menar dock att för att få en samlad bild av vilka insatser som i dag görs inom kultursektorn för att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder behövs ett betydligt större grepp än kommittén föreslår. *Kulturrådet* påpekar också som flera andra remissinstanser, att även andra kulturmyndigheter bör omfattas av uppdraget. *Riksantikvarieäm-*

Prop. 2017/18:179 *betet* menar att ett uppdrag också ska omfatta kulturmiljöarbetet för att nå ett helhetsgrepp om de aktiviteter som genomförs inom kulturområdet. En handfull instanser avstyrker förslaget, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* som ställer sig tveksamma till att Kulturrådet ska lyfta in landsbygdernas behov i det regionala tillväxtarbetet eller inom kultursamverkansmodellen. *SKL* framhåller att de regionala kulturplanerna redan i dag tas fram i samråd med kommunerna, kulturlivet och det civila samhället och därmed är förankrade med stor hänsyn till olika regionala förutsättningar. *Sveriges Museer* ser uppdraget som problematiskt eftersom helhetsperspektivet förloras och ansvaret begränsas. *Lekebergs kommun* bedömer att uppdraget i huvudsak bör ligga på regional och även kommunal nivå.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget att Kulturanalys ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder. Flera instanser understryker att Kulturanalys bör samverka med en bred representation av aktörer i genomförandet av uppdraget.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen anser att det ska finnas möjligheter att utöva och uppleva kultur samt ta del av kulturarv och kulturmiljö oberoende av bostadsort. De skillnader mellan stora och små kommuner när det gäller förutsättningar för deltagande i kulturlivet som kommittén pekar på är därför allvarliga. Möjligheter till kulturupplevelser i hela landet stärks av de satsningar på bredband och ökad digitalisering som regeringen beskriver i avsnitt 5. Kulturmyndigheternas verksamhet har betydelse för landsbygdens utveckling och möjligheterna att nå de nationella målen för den nya landsbygdspolitiken. Sedan 2017 har myndigheter och institutioner som tilldelas statligt stöd under Kulturdepartementet i uppdrag att i samverkan med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet. Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Svenska Filminstitutet har också på regeringens uppdrag utarbetat strategier för sin medverkan i det regionala tillväxtarbetet. Vidare är den ideella föreningen Riksteatern en viktig aktör för att scenkonsten ska nå hela landet. Det finns i dag ingen samlad bild över kulturens tillgänglighet på landsbygderna. Regeringen avser därför att ge relevanta myndigheter i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i olika kulturverksamheter i Sveriges landsbygder. I uppdraget bör ingå att se över möjligheter till förtydligad uppföljning av hur de statliga medlen når landsbygder i hela Sverige.

Mer kultur till fler på landsbygden

För att tillgängliggöra mer kultur till fler på landsbygden måste ytterligare insatser genomföras. Kultursamverkansmodellen syftar till att samverka mellan staten, landstingen och kommunerna samt civilsamhället och de professionella kulturskaparna ska öka. Målet med kultursamverkansmodellen är att föra kulturen närmare medborgarna och att ge landstingen ett ökat ansvar och frihet inom kulturområdet. Staten har ett fortsatt övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken och en viktig roll för att se till att minska skillnaderna i tillgång till kultur oavsett var i landet man bor. I länen har även

landstingen ett ansvar för detta inom ramen för modellen. Möjligheten till lokal och regional variation är dock viktig. En väl fungerande samverkan mellan stat, landsting och kommuner bidrar till att de offentliga resurserna och kompetenserna inom kulturområdet kan användas på bästa sätt. Därmed förbättras förutsättningarna för att kulturen kan nå fler och bidra till ett Sverige som håller ihop.

För att ytterligare stärka kulturverksamheter i de glesaste landsbygderna avsätter regeringen medel för tidsbegränsade pilotprojekt i dessa områden. Medlen ska hanteras inom kultursamverkansmodellen och riktas till verksamheter främst i de glesaste områdena. Idéer, metoder och utförande ska tillvaratas och spridas till andra delar av landet. Medlen är ett komplement till övriga statliga satsningar inom kultursamverkansmodellen och ska inte ersätta de medel som i dag går till dessa områden.

9 Statens närvaro i landsbygderna

Statens fysiska närvaro i alla delar av landet är viktig för att nå en långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling. Därför ska den lokala statliga servicen säkras och stärkas. Staten bör närma sig människorna i stället för att dra sig tillbaka och måste som arbetsgivare ta ett större ansvar både för landsbygdernas utveckling och för möjligheterna att erbjuda statliga arbetstillfällen. Det har alltför länge betraktats som en självklarhet att myndigheter lokaliseras till Stockholmsområdet. Den utgångspunkten måste ändras.

9.1 Statlig service i Sveriges landsbygder

9.1.1 Ny organisation för lokal statlig service

Regeringens bedömning: En organisation för service på lokal nivå bör inrättas inom Statens servicecenter. Antalet lokala servicekontor bör öka.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att den lokala serviceverksamheten samlas i en ny organisation, att samverkan mellan de myndigheter vars lokala servicefunktioner bryts ut och den nya organisationen regleras i respektive myndighets instruktion samt att den lokala serviceorganisationen ska ha minst ett kontor i varje funktionell analysregion (FA-region). Kommittén föreslår även att Arbetsförmedlingens planerade nedläggningar av lokalkontor avbryts till dess att konsekvenserna av nedläggningarna och av införandet av alternativa digitala kanaler för arbetsökande har utvärderats. Vidare föreslår kommittén att regeringen ställer tidsatta krav på hur snabbt polisen ska vara på plats vid allvarliga brott samt att regeringen kontinuerligt följer upp och säkerställer polisens lokala närvaro, inte minst i landsbygderna.

Remissinstanserna: Kommitténs förslag om en ny organisering av lokal statlig service tillstyrks av de flesta remissinstanserna. Av dessa kan nämnas de av förslaget berörda myndigheterna *Arbetsförmedlingen*, *Migrationsverket*, *Skatteverket* och *Pensionsmyndigheten*. Även merparten av de länsstyrelser, regionalt utvecklingsansvariga aktörer och kommuner som har svarat är positiva. Ett tiotal remissinstanser, bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Försäkringskassan* och *Fackförbundet ST* avstyrker förslaget. Tydligast är kritiken vad gäller inrättandet av en ny myndighet, där flera instanser hellre vill bygga vidare på de servicekontor och lokala samverkanserfarenheter som finns i dag. *Polismyndigheten* anser att polisens lokala serviceverksamhet inte bör ingå i en ny organisation med statlig lokal service. Polisiära frågor skulle då hanteras inom två organisationer, vilket *Polismyndigheten* menar varken är till fördel för verksamheten, kostnaderna eller närheten till medborgarna.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget om att tillfälligt stoppa nedläggningarna av Arbetsförmedlingens lokala kontor. Förslaget avstyrks av *Arbetsförmedlingen*, *Arbetsgivarverket* och *Ekonomistyrningsverket*. *Arbetsförmedlingen* ser inget motiv för ett moratorium och menar att myndighetens planerade anpassningar av kontorsorganisationen till de möjligheter som digitaliseringen medför i stort sett redan är genomförd. *Arbetsförmedlingen* betonar att service till medborgare inte huvudsakligen behöver ges via fysiska möten i myndighetens lokaler eftersom digitalisering av offentliga tjänster skapar en modernare och mer effektiv verksamhet som bättre motsvarar medborgarnas behov och förväntningar. *Arbetsgivarverket* och *Ekonomistyrningsverket* anser att det bör vara upp till Arbetsförmedlingen att bestämma om sin organisation och styra verksamheten utifrån myndighetens behov.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget om krav på maximal insatstid och om uppföljning och säkerställande av polisens lokala närvaro. Flera remissinstanser, däribland *Hela Sverige ska leva* och en rad kommuner, understryker att bemannade lokala poliskontor är en viktig symbol för den statliga närvaron i hela landet och att en närvarande polis ökar den upplevda tryggheten för dem som bor och verkar på landsbygden. *Svensk Dagligvaruhandel*, *Svensk Handel* och *ICA Sverige AB* m.fl. understryker betydelsen av polisiär närvaro som en viktig trygghetsaspekt för näringslivsutvecklingen. *Polismyndigheten* avstyrker båda förslagen och betonar att en ökning av närvaron på landsbygden förutsätter att myndigheten kan anställa fler poliser. Vidare framför *Polismyndigheten* att om det är så att regeringen, oaktat kostnaderna, vill främja en ökad statlig närvaro på landsbygden bör detta tydligt utvecklas i de formella styrsignalerna. *Polismyndigheten* anser inte att förslaget om tidsatta krav utgör ett lämpligt sätt att säkerställa lokal närvaro. Polisens närvaro bör i stället utgå från framtagna lokala problembilder vilka möjliggör effektiva åtgärder och ger rationell vägledning för valet och utformningen av aktiviteter och resursfördelning för att bekämpa den lokala brottsligheten. Även *Ekonomistyrningsverket* avstyrker förslaget om tidsatta krav då de menar att det är en form av detaljstyrning som kan motverka sitt syfte.

Regeringen anser att tillgång till lokal statlig service bör säkerställas oavsett var i landet man bor. Regeringen bedömer att dagens situation är otillfredsställande. Kommittén lyfter både alternativet med en helt ny organisation och att samla den lokala servicen inom Statens servicecenter som framkomliga vägar för att uppnå en ökad tillgänglighet. Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket har i uppdrag att fortsätta den samverkan som i dag finns kring gemensamma lokala servicekontor samt att utöka antalet kontor med ytterligare tio senast den 30 juni 2018 med en service motsvarande den som tillhandahålls vid nuvarande kontor. Regeringen har också tillsatt en utredning i syfte att analysera och föreslå hur vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamheter kan organiseras på ett mer sammanhållet sätt (dir. 2017:95). Utgångspunkten är att Statens servicecenter, fr.o.m. den 1 januari 2019, ska ansvara för en samlad organisation för lokal statlig service.

Arbetsförmedlingens och Polismyndighetens lokala närvaro

Kommittén lyfter särskilt den lokala närvaron av Arbetsförmedlingen och Polismyndigheten i sitt betänkande. Regeringen anser att både Arbetsförmedlingens och Polismyndighetens lokala närvaro behöver säkerställas.

Alla arbetssökande och arbetsgivare ska ha goda förutsättningar att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen och få lämpligt stöd. Myndigheten genomför sedan 2015 ett förnyelse- och utvecklingsarbete. Detta arbete innebär ett större nyttjande av digitala kanaler, vilket regeringen välkomnar, men har också inneburit en minskning av det lokala kontorsnätet. Regeringen anser att det är av största vikt att säkerställa tillgänglighet till myndighetens service för alla i samhället och att inkludera dem som av olika skäl inte har möjlighet att tillämpa digital teknik. Därför har regeringen uppdragit åt Arbetsförmedlingen att redovisa hur myndigheten säkerställer service och närvaro i hela landet, särskilt i kommuner med hög långtidsarbetslöshet eller många nyanlända samt i utsatta stadsdelar.

För de myndigheter som har befintlig verksamhet i flera delar av landet är det viktigt att denna, i den utsträckning som detta är möjligt, kan upprätthållas. Remittering pågår av en promemoria från Regeringskansliet med förslag till en förordning som ska reglera att en myndighets beslut om lokalisering av sin verksamhet ska fattas av myndighetens ledning. Beslut som avser avveckling av myndighetens arbetsställen i en kommun ska även föregås av en konsekvensanalys. Vidare ska en myndighet som fattar beslut om lokalisering skicka beslutet till berörd kommun, länsstyrelse och den som har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet i länet.

Polisiär lokal närvaro är en viktig faktor för den upplevda och den faktiska tryggheten. Den senaste organisatoriska polisreformen har som central utgångspunkt att polisen ska komma närmare medborgarna och i sitt arbete utgå från lokala behov. Polismyndighetens huvuduppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. För att åstadkomma detta krävs en lokalt förankrad och närvarande polis där arbetet bedrivs målinriktat med

Prop. 2017/18:179 högt ställda krav på effektivitet och kvalitet. Regeringen bedömer att den brottsbekämpande verksamheten, det brottsförebyggande arbetet och arbetet med att utreda brott måste förbättras. En viktig del i detta är att Polismyndigheten fortsätter förstärka sin samverkan med andra myndigheter och med andra berörda aktörer i samhället. Polismyndigheten måste också kunna upprätthålla sin verksamhet i hela landet, såväl storstad som glesbygd, och ha förmåga att skala upp sina insatser i geografiska områden eller på platser där otryggheten eller brottsligheten har en negativ utveckling. Polismyndigheten framhåller i sitt remissvar att förutsättningarna vad gäller geografiska avstånd och tillgängliga patruller varierar stort mellan och inom polisregionerna. Regeringen är inte övertygad om att ett krav på maximal insatstid, som kommittén föreslår, skulle vara ändamålsenligt för att öka tillgänglighet och trygghet. Ett syfte med polisreformen är att komma närmare medborgarna genom polisiär närvaro som bygger på lokala problembilder. Att detaljreglera polisens insatstid kan försvåra att uppnå reformens syfte. Utvecklingen i omvärlden och i vårt samhälle medför ökade krav på Polismyndigheten och på verksamhetens förmåga. För att kunna möta kraven och samtidigt öka ambitionsnivån i verksamheten bedömer regeringen att Polismyndigheten behöver öka antalet anställda väsentligt, både poliser och personal med annan kompetens. Regeringen vill säkerställa en sådan utveckling och aviserade därför i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 4) kraftfulla tillskott till Polismyndigheten 2018–2020. Med dessa tillskott kan antalet anställda som arbetar i Polismyndighetens kärnverksamhet successivt öka. Avsikten är att tryggheten ska öka och fler brott klaras upp.

9.2 Statliga arbetstillfällen i hela landet

9.2.1 Lokalisering av statlig verksamhet

Regeringens bedömning: De statliga arbetstillfällena utanför storstadsområdena bör öka.

Nya myndigheter bör i första hand lokaliseras utanför Stockholms län.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens bedömning. Kommittén rekommenderar att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en fem till sjuårsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen samt att när en ny myndighet inrättas ska en lokalisering utanför storstadskommunerna alltid vara förstahandsalternativet.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna, varav en stor andel är kommuner, länsstyrelser och regionalt utvecklingsansvariga aktörer. Bland övriga instanser som tillstyrker förslaget kan nämnas *SmåKom*, *Företagarna* och *Hela Sverige ska leva*. Flera myndigheter avstyrker förslaget, däribland *Riksrevisionen*, *Skatteverket*, *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten*. Avstyrker gör även *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Fackförbundet ST*. Det huvudsakliga argumentet mot kommitténs förslag

är att beslut om lokalisering av verksamheten är en effektivitets- och verksamhetsfråga som måste utgå från myndighetens behov samt att det är svårt att förse myndigheterna med rätt kompetens i vissa delar av landet.

Skälen för regeringens bedömning: Staten måste ta ansvar och ha en stark närvaro i hela landet för att bidra till jobb och en hållbar tillväxt och utveckling. Enligt kommittén är den relativa betydelsen av varje enskilt statligt jobb större i landsbygdsområden än i tätorter. Över tid har statliga myndigheter dragit sig tillbaka från landsbygderna. Konsekvenserna av detta är brister i, och ibland avsaknad, av fysisk service samt ett minskat antal arbetstillfällen i delar av landet. Detta är en utveckling regeringen ser som problematisk. Statskontoret har redovisat en analys av myndigheters lokalisering, där resultatet bland annat indikerar att en lokalisering av statliga myndigheter till mindre orter på längre sikt kan bidra till en bredare och mer dynamisk arbetsmarknad. Regeringen menar, i likhet med kommittén, att det i sin tur kan göra att inflyttningen till mindre orter och dess omland ökar och att möjligheterna till sysselsättning för medföljande förbättras.

En bättre spridning av de statliga myndigheterna är en viktig del av regeringens arbete med att öka den statliga närvaron i hela landet. Att stärka den statliga närvaron och spridningen av statliga myndigheter är en prioritering för regeringen. Det är också ett sätt för regeringen att bidra till att det finns statliga jobb utanför de större städerna. Spridningen av statliga myndigheter kan bidra till att förbättra arbetsmarknaden för högutbildade i landsbygderna. Den ökar även förutsättningarna för att kvinnor och män med högre utbildning stannar kvar eller återvänder när de studerat klart. Regeringen har påbörjat arbetet att omlokalisera hela och delar av myndigheter till orter utanför Stockholms län och infria löftet om att människor och landsändar inte ska känna sig övergivna av staten. Regeringen har vidare beslutat att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län.

10 Civilsamhällets betydelse för landsbygdenas utveckling

Människors engagemang och förmåga till samarbete och organisering är grunden för en hållbar utveckling. I Sveriges landsbygder är det många föreningar som bidrar med olika aktiviteter och utvecklar, driver och förvaltar lokal service och infrastruktur samt vårdar och upprätthåller värdefulla natur- och kulturmiljöer. Föreningar är också arbetsgivare och skapar jobb. I byar och samhällen på landsbygden är föreningslivet ofta starkt, och många gånger bidrar föreningslivet eller lokala utvecklingsgrupper till framtidstro, en stärkt lokal identitet och till att skapa attraktiva livsmiljöer. Föreningslivet och möjligheten till fritidsaktiviteter är av stor betydelse för ungas upplevelse av sin hemort och spelar en viktig roll för unga kvinnors och mäns vilja att bo kvar eller flytta tillbaka. Civilsamhället gör också stora insatser för att

Prop. 2017/18:179 inkludera asylsökande och nyanlända i Sverige, något som betyder mycket för integrationen i det svenska samhället samtidigt som det gynnar landsbygders utveckling. Att arbeta för att inkludera alla människor i ett socialt sammanhang ligger också i linje med målsättningarna i Agenda 2030. För att nå en långsiktig hållbar landsbygdsutveckling bör staten främja det civila samhällets engagemang i landsbygders utveckling.

10.1.1 Främjande av civilsamhällets verksamhet i landsbygdsområden

Regeringens bedömning: Det civila samhällets roll i landsbygdsutvecklingen är viktig och civilsamhällesorganisationernas arbete med att engagera större mångfald av människor bör främjas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Kommittén föreslår en förstärkning av det riktade bidraget till studieförbunden samt att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) ges i uppdrag att utreda på vilket sätt de statliga bidragen till folkbildningen i ökad omfattning kan styras till landsbygdsområden.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker en förstärkning av bidraget till studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden, men flera instanser uttrycker att förslaget bör vidgas för att förstärkningen av bidraget ska komma fler grupper och civilsamhällesorganisationer till del, eftersom många olika organisationer bidrar till samhällsutveckling och ökad delaktighet på landsbygden. Flera instanser, däribland *Studieförbunden*, understryker vikten av att studieförbunden får utforma sina verksamheter och dess innehåll utifrån medlemmarnas egna behov och intressen och att det offentliga stödet inte ska vara styrande. Två remissinstanser avstyrker det föreslagna uppdraget till MUCF. Det är dels *Folkbildningsrådet* som ifrågasätter behovet av det föreslagna uppdraget och anser att en förstärkning av bidraget till studieförbund kan tillgängliggöras för landsbygdssatsningar inom nuvarande villkor för statsbidraget, dels *Arbetarnas bildningsförbund* som föreslår att Folkbildningsrådet får huvudansvaret för uppdraget.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det civila samhällets roll i landsbygdsutvecklingen är viktig och att civilsamhällesorganisationernas arbete med att engagera en större mångfald av människor bör främjas. Regeringen delar kommitténs slutsats att inte minst kvinnor och män som är unga eller har invandrarbakgrund bör ges bättre möjligheter att delta i lokal samhällsutveckling.

Kommitténs förslag är begränsade till statens bidrag till folkbildningen. Som kommittén påpekar är studieförbunden redan i dag mycket aktiva på landsbygderna och en betydligt större andel av befolkningen på landsbygderna är redan aktiva i föreningar jämfört med befolkningen i städerna. Regeringen delar kommitténs bedömning att studieförbunden är värdefulla för utvecklingen i samhället. Statens stöd till studieförbunden bygger dock på stark tilltro till studieförbundens förmåga att självständigt forma sin verksamhet. Folkbildningen kännetecknas av att den är fri och

frivillig och regeringen vill värna de grundläggande principerna för statsbidraget till folkbildningen.

Civilsamhället har stor betydelse för utvecklingen i hela landet, inte minst på landsbygden. Landsbygdsnätverkets medlemmar består till övervägande del av civilsamhällets organisationer. Landsbygdsnätverket verkar både för att stärka genomförandet av landsbygdsprogrammet och generellt stärka landsbygdernas utveckling. Inom ramen för landsbygdsnätverkets verksamhet genomförs insatser som syftar till att öka mångfalden i landsbygderna. Regeringen avser dessutom att stärka civilsamhällets deltagande i genomförandet av landsbygdspolitiken genom att stärka landsbygdsnätverket såsom beskrivs i avsnitt 10.1.3. Regeringen stödjer vidare civilsamhällets arbete på landsbygderna genom att ge civilsamhällesorganisationerna Hela Sverige ska leva och Skärgårdarnas Riksförbund årliga verksamhetsbidrag. Hela Sverige ska leva är verksamma i hela landet och har 5 100 lokala utvecklingsgrupper som var och en arbetar för lokal utvecklingskraft på landsbygden. Skärgårdarnas Riksförbund verkar för att utveckla öar utan fast landförbindelse. Regeringen främjar också civilsamhällets organisationer på landsbygden genom att tillhandahålla projektmedel inom bland annat landsbygdsprogrammet och programmet för lokalt ledd utveckling (LLU). Regeringens ökade ambition i arbetet med den lokala utvecklingen framgår bland annat av avsnitt 10.1.2. Regeringen anser att dialogen med civilsamhällets organisationer är ett värdefullt bidrag i arbetet för att utveckla landsbygderna och avser därför att ytterligare stärka denna dialog.

10.1.2 Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden tillämpas rikstäckande

Regeringens bedömning: Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden bör tillämpas rikstäckande.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden (LLU) är en väl beprövad metod för att bedriva lokalt utvecklingsarbete. LLU finansieras i dag genom de operativa programmen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESIfonderna); jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, regionala utvecklingsfonden, socialfonden och havs- och fiskerifonden. Möjligheten till finansiering genom alla fyra fonder infördes i programperioden 2014–2020 och har inneburit nya möjligheter till ett bredare angreppssätt och en bredare palett av åtgärder för lokalt ledd utveckling. Leadermetoden baseras på tvärspektoriell samverkan och utgår från ett trepartnerskap där lokala aktionsgrupper med jämbördigt inflytande från offentlig, privat och ideell sektor utarbetar en strategi. Utifrån denna strategi prioriterar de lokala aktionsgrupperna stöd till enskilda projekt med lokal förankring. Metoden skapar på detta sätt ett tydligt underifrånsperspektiv och projekten för landsbygdsutveckling utformas och bedrivs utifrån lokala behov och förutsättningar. De 48 leaderområden som under

Prop. 2017/18:179 programperioden 2014–2020 finansierats av ESI-fonderna täcker inte hela landet och i dag står fem leaderområden utan programfinansiering.

Regeringen anser att leadermetoden bidrar till lokal utveckling både genom verksamheterna i projekten och genom det lokala engagemang, lärande och partnerskap som metoden främjar. De nätverk och innovativa arbetssätt som genereras är viktiga resurser för lokal utveckling och tillväxt och bidrar till att stärka den lokala utvecklingspotentialen. Att arbeta rikstäckande med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden skulle ytterligare stärka det lokala utvecklingsarbetet. I dialoger med myndigheter och andra landsbygdsutvecklingsaktörer skulle en rikstäckande tillämpning underlätta för lokala aktionsgrupper att samlat bidra med sina erfarenheter från lokalt utvecklingsarbete i hela landet. Regeringen bedömer att det varit positivt att arbetet med LLU skett inom ramen för det europeiska samarbetet och bedömer att LLU eller motsvarande även efter 2020 bör genomföras enligt denna modell. Regeringen anser därför att det bör undersökas hur LLU eller motsvarande kan tillämpas rikstäckande efter 2020.

10.1.3 Stärkt nationell samverkan med civilsamhället

Regeringens bedömning: Landsbygdsnätverket bör fungera som nationell plattform för utveckling av kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling.

Kommitténs förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Kommittén föreslår att regeringen utvidgar sin överenskommelse med civilsamhällesorganisationer så att överenskommelsen gäller utveckling av kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget. Endast *Samverkansorganet i Värmlands län* avstyrker det eftersom de anser att Tillväxtverket bör vara den myndighet som ges ansvaret för att driva överenskommelsens sekretariat.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att den offentliga sektorn har behov av att på nationell nivå samverka med civilsamhällets organisationer. Det nationella landsbygdsnätverket erbjuder redan i dag en arena för samverkan, erfarenhetsutbyte och metodutveckling. Nätverket är väl utvecklat med en stor bredd av medlemsorganisationer. Merparten av nätverkets cirka 90 medlemmar är civilsamhällesorganisationer. Landsbygdsnätverkets är etablerat enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005. Dess arbete finansieras via landsbygdsprogrammets budget. Genom att landsbygdsnätverket är en del av EU-samarbetet har Sverige också tillgång till ett större EU-gemensamt nätverk för landsbygdsfrågor, vilket regeringen anser är värdefullt.

Att utvidga överenskommelsen med civilsamhällesorganisationer till att även gälla utveckling av kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling, som kommittén föreslår, riskerar att verka splittrande eftersom

det skulle flytta resurser och fokus från det arbete som görs inom landsbygdsnätverket. Därför avser regeringen i stället att stärka samverkan med civilsamhället på nationell nivå genom att utveckla kunskaper och arbetssätt inom ramen för landsbygdsnätverkets arbete.

11 En långsiktigt hållbar landsbygdspolitik

11.1 Landsbygderna är nyckeln i omställningen till den cirkulära, biobaserade och fossilfria ekonomin

Sveriges landsbygder har potentialer som behöver realiseras med avsikten att bidra till en långsiktigt hållbar tillväxt i hela landet. Flera av dessa är kopplade till naturresurser och kulturvärden i landsbygderna. Små och medelstora företag på landsbygden är en tillväxtmotor och har en avgörande roll för samhällets omställning till cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi. Omställningsarbetet innebär utmaningar men också möjligheter för de landsbygdsföretag som har förutsättningar att satsa på innovativa produkter. Flera av landsbygdernas näringar är platsbundna och en viktig uppgift för en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling är därför att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för de gröna näringarna och andra platsbundna näringar att stärkas och utvecklas. En resurseffektiv markanvändning, bland annat genom ett hållbart brukande av skogs- och odlingslandskapet, är viktigt för Sveriges och landsbygdens attraktionskraft. Ett konkurrenskraftigt jordbruk med betande djur är en förutsättning för ett öppet och varierat landskap i hela landet med en mångfald av växt- och djurarter och för levande natur- och kulturmiljöer. Ansvar för de biologiska produktionsresurserna och markens produktivitet blir allt större i ett globalt perspektiv, särskilt med tanke på klimatförändringarna. I omställningen till ett hållbart samhälle kan förvaltningen och nyttjandet av landsbygdernas resurser medföra möjligheter till innovationer, nya affärsmöjligheter för företag på landsbygden och effektiva lösningar på stora samhällsutmaningar. Samtidigt måste riskerna för ett överutnyttjande och problem som förluster av biologisk mångfald uppmärksammas och hanteras. En helhetssyn på landsbygdernas natur- och kulturresurser med hållbarhetsperspektivet som grund behövs. Den utvecklingspotential för näringsverksamheter som baseras på nyttjande av genetisk och biologisk mångfald och ekosystemtjänster, bland annat natur- och kulturmiljöer, bör tas till vara samtidigt som natur- och kulturvärdena bevaras. De gröna näringarna har fått ökad uppmärksamhet för sin betydelse i arbetet för ett hållbart samhälle och en hållbar tillväxt. En cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi innebär en resurseffektiv tillväxt med klimatutmaningen i fokus där bland annat landsbygdernas näringar har stora möjligheter att komplettera traditionella produkter genom nya värdekedjor kopplade till jordbruk, skogsbruk, fiske, vattenbruk och rennärning. Detta medför möjligheter för landsbygden och de gröna näringarna att utvecklas och bidra till Sveriges samlade tillväxt och nya jobb i hela landet.

I Sverige är de nationella miljökvalitetsmålen och generationsmålet grundläggande utgångspunkter för hanteringen av den miljömässiga hållbarhetsdimensionen (prop. 2009/10:155). Miljömålen är således en utgångspunkt och ger ett mervärde i det nationella genomförandet av Agenda 2030. Propositionen om en sammanhållen landsbygdspolitik har tydlig förankring i hela hållbarhetsbegreppet med dess tre dimensioner. De områden och åtgärder som lyfts fram i propositionen stärker framför allt de ekonomiska och sociala hållbarhetsdimensionerna. Regeringen bedömer att den miljömässiga hållbarhetsdimensionen är väl omhändertagen i pågående processer och som är tydligt länkade till målen för den sammanhållna landsbygdspolitiken. För att presentera helheten i en sammanhållen landsbygdspolitik beskrivs i följande avsnitt de pågående processer som är väl förankrade i den miljömässiga hållbarhetsdimensionen och som är särskilt viktiga för att landsbygdspolitikens mål ska kunna nås.

Landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet ska i likhet med strukturfonderna och havs- och fiskerifonden bidra till att uppnå målen i Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla. Landsbygdsprogrammets övergripande mål är att främja jordbrukets konkurrenskraft, uppnå en balanserad territoriell utveckling av ekonomier och samhällen på landsbygden samt säkerställa en hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder. Jämställdhet och icke-diskriminering är horisontella principer som ska genomsyra programmet som helhet. De unionsprioriteringar i programmet som syftar till att säkerställa en hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder utgör nära två tredjedelar av programmets budget.

Programmets mål kan uppnås genom flera åtgärder. Som exempel på miljö- och klimatåtgärder kan nämnas miljöersättningar för skötsel av betesmarker och slåtterängar samt ersättningar för ekologisk produktion, som ska bidra till att täcka lantbrukares merkostnader och inkomstbortfall för att uppfylla villkoren i ersättningarna. Inom åtgärderna kompetensutveckling och rådgivning finns stöd till verksamheter som Greppa Näringslivet som bidrar till att minska läckage av växtnäringssämnen från jordbruksmark. Genom projekt- och företagsstöd finansieras bland annat åtgärder för att stärka samiska kulturmiljöer, anläggningar och restaureringar av våtmarker och investeringar i gödselbaserad biogas medan stöd för miljöinvesteringar finansierar stängsel mot rovdjur m.m.

En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela Sverige

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljökvalitetsmål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Strategin fokuserar på tre områden: regler och villkor, konsument och marknad samt kunskap och innovation. I livsmedelsstrategin framhåller regeringen att det finns starka positiva samband mellan en ökad livsmedelsproduktion och miljömålen. Ett effektivt nyttjande av de produkter som

jordbruket producerar är också en nyckelfaktor för ett hållbart samhälle. Inom jordbruket finns det stor potential att bidra till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Användning av jordbruksråvaror för produktion av biodrivmedel kan ge en betydande minskning av växthusgasutsläppen. Sverige ligger i framkant när det gäller produktion av biodrivmedel med hög klimatprestanda. Fortsatta insatser behövs för att ytterligare tillvarata de gröna näringarnas möjligheter i klimatarbetet. Jordbruket och de gröna näringarna har en självklar roll i omställningen till en grön ekonomi och bidrar till att Sverige kan möta framtida samhällsutmaningar. Regeringen anser att förutsättningarna för att kunna bidra till den gröna omställningen kräver en konkurrenskraftig svensk livsmedelsproduktion som också klarar av att hävda sig i en allt hårdare global konkurrens.

Ett nationellt skogsprogram

Skogen i Sverige har en stor roll att spela i övergången till en cirkulär- och biobaserad ekonomi och ett fossilfritt Sverige. I en växande bioekonomi måste vi säkra ett hållbart uttag av skogsråvara som också säkerställer biologisk mångfald och sociala värden. Regeringen kommer att presentera ett nationellt skogsprogram baserat på underlag från skogsprogrammets dialogprocess, samt därefter utarbeta en handlingsplan för genomförandet. Arbetet inom det nationella skogsprogrammet ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet och till utvecklingen av en växande bioekonomi.

Omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi

Regeringen driver en ambitiös och sammanhållen politik för att leva upp till de internationella klimatmålen och målen i Agenda 2030. För att lyckas behöver Sverige ställa om från en linjär och fossilbaserad ekonomi till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi. Genom samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv och akademi hittas nya, innovativa lösningar som stärker konkurrenskraften, bidrar till en hållbar utveckling och skapar fler jobb i hela landet. Företagens strategiska kompetensförsörjning behöver stärkas för att industrins tillväxt och konkurrenskraft även fortsatt ska utvecklas. Genom en generell kunskapshöjning i samhället kan alla genom sina konsumtionsval bidra. Avsikten är att säkra tillgången till framtidens bioråvara och genom produktdesign och nya affärsmodeller låta varor cirkulera så att inget går till spillo. Avfall ses som en resurs som kan återvinnas, återanvändas eller repareras.

12 Konsekvenser

12.1 Finansiella konsekvenser

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23 avsnitt 3.1.17) föreslog regeringen att 100 miljoner kronor skulle avsättas för

Prop. 2017/18:179 2018 för att tillvarata landsbygdernas möjligheter och hantera framtida utmaningar. För samma syfte beräknades 750 miljoner kronor avsättas årligen 2019 och 2020 och därefter 400 miljoner kronor årligen. Regeringen föreslog också att 70 miljoner kronor 2018 skulle avsättas för statsbidrag till kommuner i glesbygd. För 2019 och 2020 beräknades satsningen till samma belopp. Vidare föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 avsnitt 10.1.13) att det skulle tillföras medel för utbyggnaden av lärcentrum som tillhandahåller lokaler och stöd för lärande nära hemorten. För 2018 föreslog regeringen ett tillskott av medel med 50 miljoner kronor för detta och för 2019 och 2020 beräknades behovet av medel uppgå till 70 miljoner kronor per år. Regeringen föreslog även i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 5.5) att för att säkerställa och stärka tillgången till grundläggande statlig service i hela landet behöver vissa statliga myndigheters lokala serviceverksamhet organiseras på ett mer sammanhållet sätt. För reformens genomförande föreslog regeringen att avsätta 420 miljoner kronor för 2018–2020. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:MJU2, rskr. 2017/18:99, bet. 2017/18:UbU1, rskr. 2017/18:125, bet. 2017/18:FiU2, rskr. 2017/18:128, bet. 2017/18:SkU1, rskr. 2017/18:78, bet. 2017/18:Sfu1, rskr. 2017/18:124 och bet. 2017/18:SfU2, rskr. 2017/18:111).

Utifrån riksdagens budgetbeslut beslutar regeringen om åtgärder kopplade till förslag och bedömningar inom ramen för denna proposition. Vissa insatser av stor vikt för landsbygden som nämns i denna proposition genomförs också inom t.ex. landsbygdsprogrammet 2014–2020 eller inom andra program och strategier, och finansieras då inom ramen för dessa.

12.2 Övriga konsekvenser

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

De frågor om styrning och organisering av den sammanhållna landsbygdspolitiken som behandlas i denna proposition berör även kommuner och landsting. Ett oförändrat kommunalt självstyre är en utgångspunkt för propositionen. Propositionen innehåller inga förslag eller bedömningar som är bindande för kommuner och landsting. Däremot presenteras ett antal insatser som i varierande grad berör kommuner och deras verksamheter. Satsningen för att underlätta etablering av fjärrundervisning och åtgärder för att möta de särskilda utmaningarna kopplade till kompetensförsörjning i många landsbygdskommuner är exempel på sådana insatser. Liksom andra viktiga landsbygdsutvecklingsaktörer kommer kommunerna också gynnas av en stärkt statlig samordning i genomförandet av den sammanhållna landsbygdspolitiken. Genomförandet av den sammanhållna landsbygdspolitiken är därmed beroende av engagemang från kommuner och landsting på frivillig grund.

Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet

I propositionen presenteras inga förslag eller bedömningar som direkt påverkar det brottsförebyggande arbetet. I propositionen behandlas dock frågan om polisens närvaro i landsbygderna där regeringen framhåller att den förstärkning av Polismyndighetens resurser som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2018 avser att förbättra myndighetens möjlighet att upprätthålla verksamhet i hela landet.

Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

I propositionen behandlas flera frågor som bedöms öka sysselsättningen i Sveriges landsbygder. De näringslivsinsatser som beskrivs i avsnitt 4 syftar samlat till att stärka landsbygdernas näringsliv vilket kommer ge en positiv effekt på sysselsättning och lokal ekonomi. Propositionen behandlar också omlokalisering av statliga tjänster samt en ny statlig lokal serviceorganisation vilket kommer att ge positiva effekter för tillgången till offentlig service. Den sammantagna bilden när det gäller nya myndigheter, omlokaliseringsbeslut och myndigheters utökning av verksamhet i olika delar av landet är att det handlar om omkring 2 000 jobb runt om i Sverige under mandatperioden.

Konsekvenser för företag

Näringslivsinsatser inom ramen för en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder riktas till landsbygdernas företag. I Sveriges landsbygder är små företag relativt sett fler än i städer och större tätorter. Detta innebär att näringslivsinsatser riktade till landsbygdernas företag kommer att omfatta små företag i större utsträckning än vad som är fallet för generella näringspolitiska insatser. I denna proposition presenteras bland annat satsningar på digitalisering och teknikutveckling i landsbygdsföretag. Detta kommer leda till en ökad digitaliseringsmognad och ett större nyttjande av nya tekniker och metoder som sammantaget kommer stärka utveckling och tillväxt i företagen. I kommuner med särskilt stora utmaningar görs en riktad näringslivsinsats som kommer att stärka företagets möjlighet till utveckling och tillväxt utifrån lokala förutsättningar. Genom de näringslivsinsatser som föreslås i denna proposition kan landsbygdernas företag bidra till hållbar tillväxt och regeringens mål om ökad sysselsättning.

Konsekvenser för miljön

Den målstruktur som föreslås för den sammanhållna landsbygdspolitiken tar sin utgångspunkt i arbetet med Agenda 2030. Det innebär ett integrerat synsätt där alla aspekter av hållbar utveckling omfattas; ekonomisk, miljömässig och social. Målen är i sig odelbara och konsekvenser för miljön av åtgärder inom ramen för den sammanhållna landsbygdspolitiken kommer därmed att vara en integrerad del i arbetet för att nå det övergripande målet. Detta blir särskilt tydligt genom de insatser som relaterar till landsbygdernas, och inte minst de areella näringarnas, viktiga bidrag i omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi där positiva effekter för miljö och klimat går hand i

Prop. 2017/18:179 hand med ekonomisk och social hållbarhet. Företagen inom de areella näringarna, men även andra näringar med starka kopplingar till landsbygden, är också viktiga i arbetet med en hållbar förvaltning av landsbygdernas naturresurser. Program och strategier med stor betydelse för en hållbar utveckling och uppfyllelse av miljömålen beskrivs i avsnitt 11. Insatser inom ramen för de program och strategier som beskrivs där bidrar bland annat till att skötsel av värdefulla natur- och kulturmiljöer kan upprätthållas, bevarande av biologisk mångfald och att den ekologiska produktionen ökar.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

En jämställd arbetsmarknad och ett jämställt företagande är grundläggande för att kunna stärka jämställdheten i Sveriges landsbygder som helhet. Den fortsatta diversifieringen av näringslivet skapar större möjligheter till ett mer jämställt företagande och en jämställd arbetsmarknad. De satsningar som presenteras för att öka möjligheten till deltagande i högre utbildning, till exempel genom förbättrad tillgång till distansutbildning, innebär bättre möjligheter för de som inte vill eller kan flytta från sin hemort att delta i högre utbildning och kan därmed skapa förutsättningar för att höja utbildningsnivån för både kvinnor och män i Sveriges landsbygder.

Sammanfattning av betänkandet För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Prop. 2017/18:179
Bilaga 1

Därför behövs en sammanhållen landsbygdspolitik

Det finns både möjligheter och utmaningar i landsbygderna. I landsbygderna finns ett vitalt näringsliv med höga produktionsvärden som måste ges goda förutsättningar att möta framtida marknader. En del av detta näringsliv utgår från platsbundna resurser som är viktiga för Sverige som helhet. Bland annat är landsbygdernas natur- och kulturmiljöresurser viktiga för att ta Sverige in i en biobaserad och fossilfri ekonomi och för att göra Sverige till en utvecklad besöksnation. Därför är det viktigt med befolkade, aktiva och växande landsbygder.

I dag saknas en sammanhållen politik för landsbygderna som på ett tydligt sätt tar avstamp i de utmaningar och möjligheter som samhället står inför. En övergripande ambition för kommittén är att presentera en sådan sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling de närmaste 30 åren. En politik som syftar till optimism och framtidstro i hela Sverige.

Människor som verkar och bor i landsbygderna bidrar till vårt gemensamma samhällsbygge och har rätt till goda levnadsvillkor. Vår mest grundläggande utgångspunkt är att landsbygderna ska ges samma förutsättningar att utvecklas som andra delar av vårt land och ge dem som arbetar och bor i landsbygderna likvärdiga förutsättningar till ett gott liv.

Utvecklingen i landsbygderna har under lång tid gått i en riktning som står i strid med en sådan ambition. Resultatet har blivit att näringslivets potential inte har utnyttjats och att skillnaderna i tillgång till offentlig service mellan olika landsdelar har ökat. En fortsatt tudelning av vårt land kan inte accepteras varken av ekonomiska, sociala, miljömässiga eller demokratiska skäl. Landsbygderna erbjuder många av lösningarna när det gäller framtidens utmaningar, inte minst inom klimatpolitiken, men då måste det vara möjligt att verka och bo där.

Medborgarna i vårt land ingår i olika typer av sociala och ekonomiska sammanhang. Många av dessa har de anslutit sig till frivilligt; det vi kallar det civila samhället. Andra sammanhang skapas genom att medborgarskapet innebär skyldigheter och rättigheter i förhållande till samhällets institutioner. Enligt vår mening är emellertid ett medborgarskap inte bara en formalitet, det är också ett uttryck för ett samhällskontrakt mellan medborgarna och det allmänna i form av stat, landsting och kommuner. Om det blir ett allt för stort gap mellan de förväntade rättigheterna och den faktiska verkligheten finns det en risk för att detta samhällskontrakt kommer att lösas upp. Detta kan få långtgående konsekvenser för förtroendet för samhället och demokratin.

Vi menar att samhällskontraktet bör vidareutvecklas för att säkerställa att medborgarna och näringslivet i landsbygderna ges samma förutsättningar som i övriga delar av vårt land. För att åstadkomma detta lämnar Parlamentariska landsbygdskommittén 75 förslag som sammanta-

get lägger grunden för ett mer sammanhållet Sverige, där alla, oberoende av var man bor, ges grundläggande förutsättningar att leva ett gott liv.

I vårt arbete med att utforma en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling har vi utgått från tre övergripande perspektiv:

- Likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna.
- Öka landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning på ett långsiktigt hållbart sätt.
- Öka landsbygdernas möjligheter att bidra till en positiv utveckling av samhällsekonomin.

Kommitténs förslag och mål för landsbygdens utveckling

Kommittén lämnar i detta slutbetänkande ett stort antal förslag som ska bidra till en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. Kommittén har också formulerat ett övergripande mål för landsbygdernas utveckling i ett trettioårsperspektiv:

- En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd.

De mål och de förslag som vi redovisar i detta slutbetänkande utgår från de analyser och principiella ställningstaganden som kommittén gjorde i sitt delbetänkande På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar (SOU 2016:26).

En näringspolitik för Sveriges landsbygder

Utgångspunkten för kommitténs näringspolitiska förslag är att det finns betydelsefulla produktionsvärden i landsbygderna som det är viktigt att ta till vara. I kommitténs analyser kan vi se att den ökande globaliseringen och specialiseringen ställer stora krav på näringslivets förmåga till förnyelse. Företagen måste kunna samspela med aktörer lokalt, nationellt och globalt. Aktörer som kan bidra med kunnskap och pengar till produkt- och tjänsteutveckling. I synnerhet för solo- och småföretagare i glea strukturer är det avgörande hur man utvecklar sina samarbeten på distans. Därmed blir våra förslag om goda digitala och fysiska kommunikationsmöjligheter viktiga. Detsamma gäller en god tillgång till efterfrågad arbetskraft.

Mål

Målet för detta område bör enligt kommittén vara:

- Landsbygdernas förutsättningar tas till vara för att skapa ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse.

Förslag

Vi kan konstatera att det finns behov av ytterligare finansiellt kapital i framför allt de glea och mycket glea landsbygdsområdena. Kommittén

lägger därför förslag som ska förstärka Almi Företagpartners, Saminvest AB:s och Vinnovas uppdrag att verka för näringslivsutveckling i dessa landsbygder (2.3.1 och 2.3.2).

Förmågan till förnyelse stärks av att viktiga kontakter knyts mellan forskning, annan expertis, rådgivare och producenter i ett tidigt skede av en innovation. Därför föreslår kommittén bland annat en utvidgning av nuvarande åtgärder med bland annat stöd till innovationsgrupper inom ramen för landsbygdsprogrammet (2.3.2). Det är viktigt att dessa stöd når fler företag och branscher i landsbygderna.

Ökad export är av betydelse för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Kommittén föreslår därför att aktörerna som verkar genom regionala exportcentra samt Visit Sweden får i uppdrag att genomföra riktade insatser till företag i landsbygderna (2.3.3). Det är särskilt viktigt att små företag, i synnerhet i glesa och mycket glesa landsbygder, får del av de insatser som exportcentra kan erbjuda.

Kommittén konstaterar att det finns åtskillig lagstiftning och regelutveckling som försvårar villkoren för de som driver platsbunden verksamhet i landsbygderna, liksom för verksamheter av säsongskarakter. Problemen uppstår bland annat på grund av bristande kunskap om villkoren för företagande i landsbygderna. Därför är det viktigt att policyutformning och policytillämpning utgår från bättre kunskap om företagande i glesa områden. Det behövs kunskapsutveckling. Kommittén föreslår att det bland annat ska ske genom ett nyinrättat forskningscentrum (2.3.5).

Paket för näringslivet i kommuner med extra stora utmaningar

Kommittén konstaterar att nuvarande insatser i stödområde A behöver kompletteras. Det gäller i synnerhet de 23 kommuner som har extra stora utmaningar. De finns i arbetsmarknadsregioner med begränsat befolkningsunderlag på stora geografiska ytor. Deras näringsliv består av förhållandevis begränsat antal branscher och de har haft en problematisk befolkningsutveckling. Företagen i dessa kommuner har långa avstånd till leverantörer, kunder och begränsat utbud av arbetskraft. Därför föreslår kommittén ett paket med en kombination av landsbygdsgenerella och geografiskt riktade åtgärder som ska skapa synergieffekter och en positiv utvecklingsspiral (2.3.4). Paketet ska öka tillgången på arbetskraft och frigöra kapital för det lokala näringslivet. Detta bidrar till att produktionsvärden stannar och kan återinvesteras. Det i sin tur ska stärka produktionsförmågan hos näringsidkare i dessa regioner och på sikt leda till både nya och bevarade arbetstillfällen.

Utöver våra landsbygdsgenerella åtgärder med bland annat utbildningscentra, omlokalisering av statliga jobb och utbyggd digital infrastruktur innehåller paketet en möjlig finansiering på cirka 500 miljoner kronor som kan avsättas för riktade näringspolitiska och tillväxtfrämjande åtgärder i dessa kommuner. Det kan exempelvis handla om ytterligare nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifter och avskrivning av studieskulder. Vi föreslår att regeringen utreder detta vidare.

Digitalisering och transportinfrastruktur ska bidra till landsbygdernas utveckling

Trots ambitiösa mål för bredbandsutbyggnaden kan kommittén konstatera att det fortfarande är många hushåll, i huvudsak i de glesa landsbygderna, som saknar snabbt bredband.

Behovet av investeringar inom samtliga transportslag överstiger i dag de ekonomiska ramarna. För de investeringar som görs genomförs sällan kalkyler av investeringens regionala konsekvenser, trots att samma transportinvestering kan ha helt olika effekter beroende på var den genomförs. Vissa investeringar kan således orsaka negativa effekter för mer territoriella politikområden, som landsbygdspolitiken.

Väl fungerande digital kommunikation och fungerande transportsystem underlättar boende i landsbygderna och är av största vikt för att landsbygderna ska kunna utvecklas. Bra kommunikationer är också nödvändiga för medborgarnas möjligheter att pendla till arbete och ta del av offentlig och kommersiell service.

Mål

Kommittén har formulerat två mål för detta område:

- Hela landet drar nytta av digitaliseringens möjligheter.
- En infrastruktur som säkerställer person- och godstransporter till medborgarna och näringslivet i landsbygderna.

Förslag

För att se till att även landsbygderna får tillgång till en effektiv och säker digital kommunikation med hög överföringskapacitet lämnar kommittén ett antal förslag (3.1, 3.1.1, 3.1.2). Kommittén föreslår bland annat att regeringen beslutar om ett nytt mål för bredbandsutbyggnaden, där hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100 Mbit/s senast 2025. Kommittén föreslår att Jordbruksverket ges i uppdrag att utforma bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet 2021–2027 så att länsstyrelserna tillsammans med regionalt utvecklingsansvariga och kommuner kan upphandla bredband med hög överföringskapacitet. Vidare föreslår kommittén att regeringen omgående anslår 300 miljoner årligen för att inleda innovationsupphandlingar för att fullborda bredbandsutbyggnaden.

Kommittén lämnar också ett antal förslag som syftar till att förbättra person- och godstransporterna i landsbygderna. Bland annat föreslår kommittén att regeringen bedömer vilka konsekvenser en förändring av skatter, avgifter och avdrag inom det transportpolitiska området får för möjligheten att nå de landsbygdspolitiska målen (3.2.1). Kommittén föreslår också att regeringen tar initiativ till en översyn av reseavdraget i syfte att göra det avståndsbaserat (3.2.2).

En kompetensförsörjning som säkerställer landsbygdernas behov av arbetskraft

Kompetensförsörjningen i landsbygderna står inför stora utmaningar. Många unga flyttar från landsbygderna till högskole- och universitetsorter för att utbilda sig och återvänder allt för sällan. Både den privata

och offentliga sektorn har också svårt att hitta personal med rätt utbildning. Det finns också en brist på personer med högre utbildning. Något som gör det svårt att attrahera kunskapsintensiva verksamheter till landsbygderna.

Kompetens är en av grunderna för ekonomisk tillväxt och utveckling. Det gäller inte minst i landsbygderna. Tillgång till högre utbildning i närområdet är därför viktigt för landsbygdernas näringsliv och för den offentliga sektorn.

Mål

Kommitténs mål för detta område är:

- Utbildningssystemet säkerställer kompetensförsörjningen och ökar tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.

Förslag

Kommittén lämnar flera förslag för att säkerställa landsbygdernas kompetensförsörjning. Ett antal av förslagen syftar till att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. Det föreslås ske genom att utbildning som bedrivs vid universitet och högskolor ska kunna erbjudas lokalt i samverkan med kommuner i så kallade utbildningscentra för högre utbildning (4.3).

Ett annat förslag syftar till att få fler med högre utbildning att flytta till eller stanna kvar i kommuner med extra stora utmaningar. Kommittén föreslår att regeringen utreder om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för de som bor och arbetar i de 23 kommuner som kommittén föreslår ska bli föremål för särskilda satsningar (4.4).

Samhällsplanering och bostadspolitik som ser till landsbygdernas behov

Kommittén konstaterar att det finns en efterfrågan på bostäder i landsbygderna. Flertalet landsbygdskommuner har i dag brist på bostäder, och då inte enbart i centralorten.

Bostadsförsörjningen har en mycket stor betydelse för att landsbygderna ska kunna utvecklas. Ett attraktivt boende kan vara en förutsättning för att få efterfrågad arbetskraft att bosätta sig i landsbygderna. För att kommunerna ska kunna behålla unga och nyanlända och underlätta deras utbildning och inträde på arbetsmarknaden krävs bostäder. En ökad bosättning i landsbygderna breddar också underlaget för kommersiell och offentlig service.

En kommunal översiktsplanering som omfattar landsbygderna utgör också en viktig grund för att landsbygderna ska kunna utnyttja sina förutsättningar för utveckling och boende.

Mål

De mål som kommittén har formulerat för området är:

- Bosättning i landsbygderna underlättas.
- En samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling.

För att få kommunerna att i ökad utsträckning använda den översiktliga planeringen som ett verktyg för att skapa goda förutsättningar för landsbygdernas utveckling föreslår kommittén att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen (5.1).

Kommittén lägger också ett antal förslag som syftar till att minska vissa begränsningar som finns för byggande och utveckling i landsbygderna. Förslagen avser riksintressen, strandskydd och valagstiftningen (5.1.1–5.1.3).

För att öka det statliga engagemanget för byggandet av bostäder i landsbygderna föreslår kommittén att regeringen tar initiativ till att utreda om byggandet kan underlättas genom införandet av särskilda landsbygdslån för byggande av egna hem, hyresrätter, ägarlägenheter, kooperativa hyresrätter och bostadsrätter (5.2.1).

En förbättrad tillgång till service, välfärd och kultur i landsbygderna

Kommittén konstaterar att den kommersiella servicen i landsbygderna tenderar att försämrans. Exempelvis minskar dagligvarubutikerna i alla typer av landsbygder, liksom tillgängligheten till betaltjänster och konthandling.

Tillgängligheten till kommersiell service och välfärdstjänster är av avgörande betydelse för landsbygdernas utveckling. Saknas det förskolor och skolor, dagligvaruhandel, drivmedelsstationer, post- och apoteksservice med mera är det svårt att locka till sig nya medborgare och inte minst att driva företag. Även kulturen spelar en viktig roll för att skapa attraktiva livsmiljöer som kan bidra till landsbygdernas livskraft och utveckling.

Den demografiska utvecklingen utgör den största utmaningen för välfärdstjänsterna. När antalet kommunmedlemmar minskar ställs kommunerna inför svårigheter att finansiera sin verksamhet och att rekrytera personal till densamma.

Mål

De mål som kommittén har formulerat för detta område är:

- God tillgång till kommersiell service.
- Likvärdig tillgång till vård, skola och omsorg oberoende av bostadsort.
- Likvärdiga möjligheter att utöva och uppleva kultur oberoende av bostadsort.

Förslag

En utgångspunkt för kommitténs förslag är att staten måste ta ett större ansvar för landsbygdernas kommersiella service, välfärdstjänster och kulturutbud.

För att stärka och utveckla den kommersiella servicen lämnar kommittén bland annat förslag som syftar till att säkra tillgången till post- och betaltjänster (6.2.2, 6.2.3).

Kommittén föreslår också att det kommunala utjämningsystemet anpassas till ändrade demografiska och andra förhållanden samt att de specialdestinerade statsbidragen i ökad utsträckning görs generella (6.4.1).

Vidare föreslår kommittén att Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys får uppdrag som syftar till att göra kulturen mer tillgänglig i landsbygderna (6.7.1).

Staten ska bli mer närvarande i landsbygderna

Kommittén konstaterar att staten har dragit sig tillbaka från landsbygderna och allt mer koncentrerat verksamheten till tätorter och större städer. En utgångspunkt för kommitténs förslag är därför att staten måste bli mer närvarande i hela landet och att staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling.

Mål

Kommitténs mål för området är:

- Staten är fysiskt närvarande i landsbygderna med arbetsplatser myndighetsservice och polis.

Förslag

Kommittén lämnar ett antal förslag som syftar till att stärka den statliga närvaron i landsbygderna.

Kommittén föreslår att Arbetsförmedlingen stoppar planerade nedläggningar inom sitt lokala kontorsnät till dess att konsekvenserna av nedläggningarna och av införandet av alternativa digitala kanaler för arbetssökande har utvärderats (7.1.1).

Polisens närvaro i landsbygderna är en mycket viktig trygghetsfaktor för landsbygdernas invånare. Kommittén föreslår att regeringen ställer krav på maximal insatstid för polisärenden där ingripanden måste ske omedelbart (7.1.2).

Kommittén föreslår också att en serviceorganisation inrättas med uppgift att ansvara för den lokala service som i dag utförs av Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten (7.1.3). Två alternativa modeller för en sådan organisation redovisas. Där det är möjligt bör Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Polismyndigheten samlokaliseras med den nya serviceorganisationen.

Antalet tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region har under perioden 2008–2014 ökat med drygt 10 000. Samtidigt minskar antalet statliga tjänster i många arbetsmarknadsmässigt utsatta FA-regioner. Kommittén rekommenderar därför att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en 5 till 7-årsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen (7.1.4).

En tydligare styrning och samordning av landsbygdspolitiken

Den starka statliga sektoriseringen är ett problem för ett tvärsektorieellt och komplext politikområde som landsbygdspolitiken. Landsbygdernas möjligheter till utveckling och tillväxt, som bygger på att aktörer på olika nivåer samverkar, försämras i ett sektorbaserat system jämfört med ett där geografien tillmäts en betydelse.

En förutsättning för en framgångsrik landsbygdsutveckling är att det finns arbetssätt och verktyg som gör det möjligt samordna åtgärder inom olika politikområden.

Förslag

En utgångspunkt för kommitténs förslag är att det behövs en tydligare styrning och samordning av landsbygdspolitiken. Om detta ska lyckas behöver de olika statliga aktörernas roller tydliggöras. Kommittén lämnar ett antal förslag för att åstadkomma detta (8.1.1–8.1.6). Vi föreslår bland annat

- att det i kommittéförordningen stadgas att kommittéer i sina betänkanden ska ange konsekvenser för landsbygden av sina förslag,
- att det i samband med regeringens gemensamma beredning av propositioner och andra regeringsbeslut införs en särskild bedömning av beslutens konsekvenser för landsbygderna,
- att vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar tydliggörs i myndigheternas instruktioner och bolagens ägardirektiv, och
- att det i varje län ska inrättas en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation. Landsbygdsdelegationerna ska, inom ramen för länsstyrelsernas samordningsuppdrag, samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken. Delegationerna ska ledas av landshövdingarna.

Bättre förutsättningar för civilsamhället att bidra till landsbygdernas utveckling

Människors engagemang och förmåga till samarbete och organisering är grunden för hållbar utveckling. Det finns ett rikt föreningsliv i landsbygderna. I många landsbygder tar dessutom det civila samhället genom sina föreningar stort ansvar för lokal service och infrastruktur. En landsbygdspolitik måste därför underlätta för den insats som civilsamhället bidrar med.

I landsbygderna är det särskilt viktigt att verksamheter kan drivas i småskaliga lösningar som ger samordningsvinster. Det är därför betydelsefullt att offentlig, privat och ideell sektor samarbetar. Civilsamhället kan genom sina organisationer också bidra till bättre beslutsunderlag i offentlig sektor. Enligt kommittén behöver därför arenorna för dialog och samarbete stärkas.

Föreningslivet i landsbygderna behöver breddas. Fler unga och nya svenskar behöver i större utsträckning känna förankring och att de är viktiga för sina bygders utveckling. Deras engagemang behövs för att kunna stärka utvecklingen i landsbygderna.

Kommitténs mål för det civila samhället är:

- Staten främjar det civila samhällets engagemang i landsbygdernas utveckling.

Förslag

Staten kan bidra till att stärka flera arenor på olika nivåer. Därför föreslår kommittén bland annat att leadermetoden görs rikstäckande och att statens överenskommelse med civilsamhället på nationell nivå breddas genom att också fokusera på utveckling av arbetsmetoder för landsbygdsutveckling (9.3.2, 9.3.3). Kommittén föreslår också riktade stöd tillfolkbildningen för att stärka i synnerhet ungas och personer med invandrabakgrunds möjligheter och förmåga att delta i landsbygdsutveckling (9.3.1).

Kostnader och finansiering av kommitténs förslag

Kommittén föreslår ett stort antal åtgärder för att stärka utvecklingskraften i landsbygderna. Den positiva samhällsekonomiska effekten av våra förslag ska komma genom kombinationen av förslagen. Konsekvenserna av våra förslag bör således bedömas samlat.

Det har visat sig att det finns omfattande brister i dagens system för reseavdrag. Genom felaktiga utbetalningar går staten miste om minst 1,4 miljarder kronor utifrån dagens nivåer av avdraget. Om reseavdraget, som kommittén föreslår, görs avståndsbaserat skapas utrymme för att göra effektivare utvecklingsinsatser i landsbygderna.

Viktigare insatser och deras finansiering redovisas nedan.

- Den årliga kostnaden för ett statsbidrag som syftar till att skapa en infrastruktur för utbildningscentra i FA-regioner som saknar universitet och högskola, eller har få etablerade kommunala lärcentra inom regionen, uppskattas till 70 miljoner kronor. Finansieringen föreslås ske med medel som frigörs genom vårt förslag om avståndsbaserat reseavdrag. Lärosätenas kostnader för satsningen bör kunna finansieras inom befintliga anslag.
- Kostnaden för kommitténs förslag om bredbandsutbyggnaden, beräknas till cirka 2 miljarder kronor. De årliga investeringarna i en fortsatt bredbandsutbyggnad är cirka 300 miljoner kronor under en period av 5–10 år. Finansieringen föreslås ske med medel som frigörs genom vårt förslag om avståndsbaserat reseavdrag. Finansieringen ska ses i relation till att regeringen redan disponerar 1 miljard kronor för fortsatt bredbandsutbyggnad.
- Kommitténs rekommendation om att minst 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en 5 till 7-årsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen kan inledningsvis leda till vissa kostnader som sammanhänger med flytten till nya orter och nya lokaler. Dessa kostnader bör emellertid huvudsakligen inrymmas i berörda myndigheters anslag.
- Kommitténs förslag om att genomföra lokalt ledd utveckling med leadermetoden i hela landet beräknas kosta ytterligare cirka

150 miljoner kronor sett över en sjuårsperiod. Finansieringen förslås ske genom omprioriteringar inom landsbygdsprogrammet, bland annat genom de resurser som frigörs genom vårt förslag om en resursmässigt effektivare och mer samordnad upphandling av bredband.

- Därutöver har kommittén identifierat en möjlig finansiering på cirka 500 miljoner kronor som kan avsättas i näringspolitiska och tillväxtfrämjande åtgärder i ett paket till de utpekade 23 kommunerna med extra stora utmaningar. Det kan exempelvis handla om åtgärder som prövats i Norge i form av sänkta arbetsgivaravgifter och nedskrivning av studielån. Finansieringen föreslås ske med medel som frigörs genom vårt förslag om avståndsbaserat reseavdrag.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2017:1)

Prop. 2017/18:179
Bilaga 2

Efter remiss har yttrande över förslagen i betänkandet För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1) inkommit från Riksrevisionen, Polismyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Migrationsverket, Kommerskollegium, Försäkringskassan, Läkemiddelsverket, Folkhälsomyndigheten, Pensionsmyndigheten, Riksgäldskontoret, Tullverket, Finansinspektionen, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Arbetsgivarverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Upphandlingsmyndigheten, Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Konsumentverket, Centrala studiestödsnämnden, Statens skolverk, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Folkbildningsrådet, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Blekinge tekniska högskola, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrotts-högskolan i Stockholm, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Konstfack, Kungl. Konst-högskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Stockholms konstnärliga högskola, Södertörns högskola, Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Handelshögskolan i Stockholm, Valideringsdelegationen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Statens energimyndighet, Energimarknadsinspektionen, Post- och telestyrelsen, Trafikverket, Sjöfartsverket, Trafikanalys, Konkurrensverket, Sveriges geologiska undersökning, Verket för innovationssystem, Tillväxtverket, Regelrådet, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Sveriges lantbruksuniversitet, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Boverket, Lantmäteriet, Statens kulturråd, Myndigheten för kulturanalys, Riksteatern, Länsteatern i Sverige, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet,

Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Aneby kommun, Arjeplogs kommun, Arvidsjaurs kommun, Avesta kommun, Bergs kommun, Bräcke kommun, Dals-Eds kommun, Degerfors kommun, Dorotea kommun, Essunga kommun, Forshaga kommun, Gnosjö kommun, Götene kommun, Hudiksvalls kommun, Härjedalens kommun, Högsby kommun, Jokkmokks kommun, Karlsborgs kommun, Karlshamns kommun, Kramfors kommun, Laholms kommun, Ljungby kommun, Lunds kommun, Malung-Sälens kommun, Malå kommun, Motala kommun, Norsjö kommun, Orusts kommun, Ovanåkers kommun, Pajala kommun, Ragunda kommun, Sorsele kommun, Storumans kommun, Strömsunds kommun, Torsby kommun, Vallentuna kommun, Vansbro kommun, Vilhelmina kommun, Västerviks kommun, Årjängs kommun, Åsele kommun, Överkalix kommun, Övertorneå kommun, Landstinget i Uppsala län, Samverkansorganet i Södermanlands län, Östergötlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kronobergs läns landsting, Samverkansorganet i Kalmar län, Gotlands kommun, Samverkansorganet i Blekinge län, Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Samverkansorganet i Värmlands län, Örebro läns landsting, Landstinget i Västmanland, Samverkansorganet i Dalarnas län, Gävleborg läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Samverkansorganet i Västerbottens län, Norrbottens läns landsting, ABF Arbetarnas bildningsförbund, Almi Företagspartner AB, Bygdegårdarnas Riksförbund, Coompanion Sverige, SmåKom, FilmPool Nord, Folkets hus och Parker, Friskolornas Riksförbund, Förbundet Vi Unga, Föreningen för byggemenskap, Föreningen Sveriges landsantikvarier, Företagarna, Gävleborgs Fäbodförening, Hela Sverige ska leva, HSB Riksförbund, Hyresgästföreningen, ICA Sverige AB, Ideell kulturallians, Inlandskommunerna Ekonomisk Förening, Internationella Företagarföreningen i Sverige, IT- och telekomföretagen Almega, JAK Medlemsbank, Jordägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Kulturringdom, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Leader Bergslagen, Leader KalmarÖland, Leader Urnära, Lokal utveckling Sverige, LSU – Sveriges ungdomsorganisationer, Miljöförbundet Jordens Vänner, Naturbruksskolornas Förening, Naturskyddsföreningen, Norrskog, Näringslivets Regelnämnd, Närradios riksorganisation, Nätverket för kommunala lärcentra, Pensionärernas Riksorganisation, PostNord AB, Riksförbundet Enskilda Vägar, Riksförbundet Sveriges museer, Riksidrottsförbundet, SBAB Bank AB, Saminvest AB, Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet, Skogsindustrierna, Skärgårdarnas Riksförbund, Sparbankernas Riksförbund, Stiftelsen Folkets Hubb, Stiftelsen Lantbruksforskning, Stoägarföreningen, Studieförbunden, Sveaskog AB, Svebio, Svedavia, SveMin AB, Svensk bensinhandel, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Kollektivtrafik, Svenska bankföreningen, Svenska byggnadsvårdsföreningen, Svenska Fotbollförbundet, Svenska fåravelsförbundet, Svenska Kyrkan, Svenska Stadsnätsföreningen, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges biografägareförbund, Sveriges Bygginde-

trier, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Fiskevattenägareförbund, Sveriges Hembygdsförbund, Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna), Sveriges universitets- och högskoleförbund, Sveriges åkeriföretag, Systembolaget AB, Södra skogsägarna, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Telia Company AB, Tjänstemännens centralorganisation, Winnet Sverige, Visita, V.S. VisitSweden AB, Världsnaturfonden, Västerbottens museum och Örebro länsmuseum.

Utöver de som har fått betänkandet på remiss har yttranden inkommit från Konstnärsnämnden, Stockholms läns landsting, Bjurholms och Vindelns kommun, Bodens kommun, Eksjö kommun, Filipstads kommun, Hagfors kommun, Herrljunga kommun, Härnösands kommun, Karlskrona kommun, Kiruna kommun, Krokoms kommun, Lekebergs kommun, Mönsterås kommun, Norrtälje kommun, Orsa kommun, Skellefteå kommun, Sollefteå kommun, Sotenäs kommun, Sundsvalls kommun, Umeå kommun, Vilhelmina kommun, Västerås kommun, Ydre kommun, Ånge kommun, Örnsköldsvik kommun, Östersunds kommun, Östra Göinge kommun, Akademi Norr, Arbetarnas bildningsförbund Umeåregionen, Arbetarnas Bildningsförbund Västerbotten, Bakvattnets Byalag, Centerpartiet i Gävleborg, Centerpartiet i Jämtlands län, Centerpartiet i Krokoms kommun, Centerpartiet i Sundsvall, Elöverkänsligas Riksförbund, Fackförbundet ST, Falkenberg Centerkretsstyrelse, Femgruppen, Feministiskt initiativ, FemNet, Framtid för Jämtland, Framtid i Jokkmokks kommun, Föreningen Ansättsfjällen, Föreningen Miljövärn Fänneslunda-Grovare, Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och -regioner, Heimbygda, Hela Sverige ska leva Jämtlands län, Hembygdsgruppen i Härjedalen, Härifrån, Inlandsbanan AB, Jämtland Härjedalen Turism, Kristdala Samhällsförening, Leader Mellansjölandet, LRF:s kommungrupp inom Vansbro kommun, Lunds Universitets Studentkårer, Länsmuseernas samarbetsråd, Lärarnas Riksförbund, Mellanskärgårdens Intresseförening, Mikrofonden Sverige, NordBruk, Norrbottens kommuner, Norrbottens sjukvårdsparti avdelning Övertorneå, Norrlandsförbundet, Nätverket Idéburen sektor Skåne, Nätverksgruppen Bygga och bo på landsbygden Skellefteå kommun, Politiskt alternativ, Projektgruppen Att inkludera svensk landsbygd – Innovationer mot ett uppkopplat samhälle åt alla, Rörelse-folkhögskolornas intresseorganisation, Saco-S, Servicepunkt Handlar'n Ekonomisk förening, Skansen Klintaberg, Skärgårdarnas Trafikantförening, Socialdemokraterna i Övertorneå, Studentkåren Malmö, Studieförbundet Vuxenskolan, Studieförbundet Vuxenskolan Västmanland, Svenska Taxiförbundet, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Ingenjörer, Tankesmedjan 60 plus, Tillväxtberedningen Region Norrbotten och Norrbottens kommuner, Tunbjers Hjälpmedel AB, Unionen och Åseda Centerpartiavdelning. Därutöver har privatpersoner lämnat synpunkter.

Följande remissinstanser har avstått från att besvara remissen. Sameskolstyrelsen, Linköpings universitet, Lunds universitet (Agrifood), Enköpings kommun, Klippans kommun, Lessebo kommun, Lycksele kommun, Skinnskattebergs kommun, Vingåkers kommun, Älvdalens kommun, Agroväst Livsmedel, AgroÖst Forskning och Utveckling,

Alnarps Lantmästarkår, Arena för tillväxt, Apoteket AB, Axfood Närilivs AB, Biodlingsföretagarna, BioFuel Region, Biografcentralen, Blekinge fiskeområde, Bredbandsforum, Byanätsforum, Byggherrarna i Sverige AB, Centrum för biologisk mångfald, Civilförsvarförbundet, De recirkulerande vattenbrukarna Sverige, Doing Rural, Egnahemsägarnas riksförbund, Ekoturismföreningen, Ekobanken medlemsbank, Ekologiska lantbrukarna, Ekomatcentrum, Ekoringen ekonomisk förening, EMAB AB, EnergiEffektiviseringsFöretagen, EnergiRådgivarna, Familjejordbrukarnas riksförbund, Fastighetsägarna Sverige AB, Fiskefrämjandet Stockholms skärgård, Forum (Idéburna organisationer med social inriktning), Fältbiologerna, Förbundet Sveriges småbrukare, Föreningen Allmogekon, Föreningen forskare och praktiker för unga i den regionala utvecklingen, Föreningen Friteatern på turné, Föreningen för samhällsplanering, Föreningen Norden, Föreningen Pilgrim i Sverige, Föreningen Sveriges Fäbodbrukare, Föreningen Ung på Landsbygden U-Land, Företagareförbundet Fria Företagare, Göteborgs Fiskeauktion Ekonomisk Förening, Hallandsfiskarnas PO, Handelsbanken AB, Handelsrådet, Holmen AB, Hushållningssällskapens förbund, Hästföretagarna, Hästnäringens Nationella Stiftelse, Insamlings- och sameslöjdsstiftelsen, Jernhusen AB, Jordbrukare Ungdomens Förbund, Kommuninvest, Kooperativa förbundet, KRAV ekonomisk förening, Kött- och charkföretagen, Landsbygdsmentoreerna i Sverige Ekonomisk förening, LRF Mjolk, LRF Skogsägarna, LRF Ungdom, Lantmännen Energi, Leader Hälsingebygd, Leader Sommenbygd, Leader Södra Bohuslän, Leader Värmlands Bergslag, Livsmedelsföretagen, Livsmedelshandlarna, Lokalekonomerna Sverige Ekonomisk förening, LRF Konsult, Mellanskog, Menigo Foodservice AB, Motormännen, Naturvetarna, Nordregio, Norra skogsägarna, NyföretagarCentrum, Näringslivets skattedelegation, Nätverket Norden, Reglab Sverige, Regional musik i Sverige, Regionteater Väst, Riksbyggen, Riksföreningen Bo på Lantgård, Riksorganisationen Folkets Hus och Parker, Samhall AB, Sáminuorra, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Skellefteå Älvdal, Skogsentreprenörerna Ekonomisk Förening, Skogstekniska klustret, Skånes Trädgårdsfröodlarförening, Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län, Småågårnas Riksförbund, Sommenbygd, Spannmålsodlarna, SP Food and Bioscience, Stadsarkitektföreningen, Stiftelsen Norrlandsfonden, Stiftelsen Industrifonden, Svensk Galopp, Svensk Travsport, Svensk Turism AB, Svensk Vindenergi, Svensk Vindkraftförening, Svenska Alpackaföreningen, Svenska Blå Stjärnan, Svenska Ekoturismföreningen, Svenska Hästavelsförbundet, Svenska Insjöfiskarens Centralförbund, Svenska Jägareförbundet, Svenska Ridsportförbundet, Svenska Samernas Riksförbund, Svenska Spel AB, Svenska Turistföreningen, Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet, Svenska Uppfinnareföreningen, Svenska vallföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges arkitekter, Sveriges Biodlare Riksförbund, Sveriges Civilförsvarsförbund, Sveriges Djurbönder ekonomisk förening, Sveriges export- och investeringsråd, Sveriges Fisketurismföretagare, Sveriges Franchisetagare, Sveriges grisföretagare, Sveriges konsumenter, Sveriges mjölkbönder, Sveriges Nötköttproducenter, Sveriges regionala flygplatser AB, Sveriges spannmålsodlarförening, Sveriges Tekniska

Forskningsinstitut, Sweden Fishing, Swedish Incubators and Science Parks, Tidningsutgivarna, Transportföretagen, Trä- och Möbelföretagen, Ung Företagsamhet i Sverige, Ung Media Sverige, URnära ideell förening, Vattenbrukarna – HS Västernorrlands län, Vattenbrukscentrum Norr AB, Vattenbrukscentrum ost, Vattenbrukscentrum väst, Villaägarnas riksförbund, Viltmästareförbundet, Västana teater och Våra Gårdar.

Prop. 2017/18:179
Bilaga 2

Näringsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Baylan, Hallengren, Bucht, Bah Kuhnke, Shekarabi, Fridolin, Linde, Ekström, Fritzon

Föredragande: statsrådet Bucht

Regeringen beslutar proposition 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop